12

GEORGII PACHYMERII IN VNIVERSAM ARISTOTELIS DISSERENDI ARTEM EPITOME,

Ioanne Baptiſta Raſario Interprete.

Pariſiis, Apud Michaëlem Vaſcoſanum.

M. D. XLV.

Cum priuilegio Senatus.

AMPLISS. VIRO IACOBO SPIFAMIO
ſtudiorum Academiæ Pariſienſis rectori & moderatori, ac ſupremæ Curiæ æquißimo præſidi Michaël Vaſcoſanus S.

HIPPOCRATES *medicorũ princeps, cũ perſpiceret tã exiguũ tamq; breue nobis uitæ curriculũ naturã circunſcripſiſſe, artiũ uerò ac diſciplinarũ cognitionẽ lõgißimã, & tamẽ ad bene beateq; uiuẽdũ, ſatis longũ, atq; immẽſum gloriæ, ſi quis optimarũ rerũ intelligẽtiã aſſequeretur: uoluit uir prudentißimus & ſanctißimus mederi incõmodis hominũ in ea parte diſciplinæ, quam perſecutus eſt. Tradidit autem nobis artis medendi præcepta, ſed ita breuiter & abſolutè, ut ab eo nihil laude dignũ deſiderari poßit. Eadẽ de re poſtea ſcripſit Galenus, ſed tam Aſiaticus ac redũdãs fuit, ut Aëtius, Oribaſius, ac Paulus Aegineta, optimi huius artis præceptores, in ſtudioſorũ utilitatẽ, breuiter ex eo omnia ſummatimq; trãſcripſerint. Sic nobis accidit in Ariſtotele, principe philoſophorum: cuius uniuerſa opera Georgius Pachymerius, græcæ facũdiæ author grauißimus ac magiſter, ob nimiã eius prolixitatẽ ac dißerẽdi ſubtilitatẽ ab uſu remotã, in epitomen cõtraxit, ita tamẽ ſingulas eius partes complectens, ut quæ ad optimarũ rerum cognitionem, atq; in ijs exercitationem, pertinerent, nihil eorum omiſerit. quæ res diuinitus ad nos delapſa uidetur, hoc maximè tempore, quo omnes de prolixitate ſtudiorũ in philoſophia, conquerũtur. Quare æquißime Præſes, cũ ſis & ipſe philoſophus, id eſt ſapientiæ ſtudioſus, & academiæ noſtræ Pariſienſis ſtudiorũ rector & moderator, tuæ in primis authoritati atque amplitudini eam huius authoris partẽ, quæ eſt de uniuerſa ratione diſſerendi, & uera ac falſa diiudicandi, recens latinitate donatam, dedicandam ac conſecrandam putaui, ut labenti ac propè cadenti philoſophorum ſcholæ, li[illegible]o tua authoritate edito conſulatur.* Vale.

PETRO FRANCISCO FERRERIO Pontifici Vercellenſi reuerediß. Ioannes Baptiſta Raſarius.

IOannes Baptiſta Specianus, uir illuſtris, et in omni ſcientiarũ genere exercitatus, cũ mihi de multis libris græcis et latinis, quorum nobilẽ habet bibliothecã, perhumaniter accõmodaſſet, præter cæteros codicis cuiuſdã græci manu ſcripti copiã fecit, in quo omnia Ariſtotelis opera breui quadã uia cõtracta, et in anguſtũ redacta cõtinẽtur. Ego, qui prius omnes Ariſtotelis libros qui ad diſſerẽdi rationẽ p̃tinẽt, perlegerã, eã quoq; epitomẽ legẽdã mihi diligenter putaui. atq; ita perbreui tẽporis ſpatio totã illã partẽ percurri, quæ artẽ eloquẽdi pertractabat. cumq; cognoſcerẽ eũ librũ ſtudioſis utilẽ fore, Specianũ ſtatim rogaui, ut mihi liceret eũ cõuertere, et in uulgus edere, ne cæteri hac breui diſcẽdi uia carerẽt. Nã etſi Ariſtoteles in dialecticis eſt per ſe ipſe breuiſsimus, quippe qui ne literã quidẽ ſuperuacaneã ſcripſiſſe uideatur, poteſt tamẽ cõtractior fieri et anguſtior, ut ab hoc qui huiuſmodi librũ ſcripſit, factũ uidemus. qua quidẽ in re laudandũ huius autoris ingeniũ putarim, qui opus quod nõ modò facultate cõſequi difficile eſſet, ſed etiã cogitatione cõplecti, ita perfecerit, ut ſperẽ eos qui librũ hunc legẽt, magnã utilitatẽ eſſe capturos. Cõuerti igitur eã

partē, quæ in differēdi ſubtilitate uerſatur, quā tuæ amplitudini προσφωνῶ. nunquā enim ex animo meo diſcedit memoria beneficiorū quibus uetus & illuſtris familia ueſtra nos Raſarios affecit. præterea Antonius Theſaurius tui obſeruātiſsimus, uir et arte et facūdia inſignis, quicū mihi magna neceſsitudo intercedit, mihi ſignificauit, id quod ego cū admirabili laude uirtutū tuarū incredibiliū ſæpenumero audiui, te omne tuū ſtudium in doctrina ac ſapiētia collocare, magnoq; amore proſequi eos qui bonis literis et artibus incūbūt. addidit etiā duos Philiberti uiri illuſtris agnati tui filios optimæ ſpei adoleſcētes operā dialecticis innauare, teq; eos ambos unicè diligere, et eorū cauſa cupere omnia, quò cæteris omnibus præſtēt: admonuitq; ut omnino curarem, ut hic liber ſub tuo nomine appareret. Ea re factū eſt, ut ego, qui id antè magnopere cupiebā, facilè paruerim uiro optimo, et amantiſsimo mei. quod quidē nō ob eam cauſam feci, ut inanē rumorē aucuparer, & gloriolā cōſectarer, ſed mehercule, ut memorē officiorū animū, ſummāq; obſeruātiā erga te meā tibi declararē. et præterquā quòd ſperabā hūc meū laborē tibi nō modò placiturū, ſed etiā agnati tui filijs magnū adiumentū eſſe allaturū, ſciebā, ſi hoc opuſculū ornatū clariſsimo nomine tuo in apertū referretur, apud omnes magnum pondus habiturum.

GEORGII PACHYMERII IN VNIVERSAM ARISTOTELIS DISSERENDI ARTEM EPITOME,

Ioanne Baptiſta Raſario interprete.

IRis apud Heſiodum Thaumãtis filia eſt: Thaumas porrò eſt hominum indagantium de quibuſque rebus quæ in natura fiunt, dubitatio, atque admiratio, quo modo ea fiant. Iris uerò earum rerum eſt inueſtigatio ac cognitio, qua fit ut ex frequenti dubitatione (quã ἀπορίαν græci uocãt) euporia, id eſt facultas comparetur, reiq́ue cõprehenſio. Quippe niſi hæſitet quis, nulla unquã inquiſitio fiat. quod ſi ita ſit, ne inueniat quidẽ. Quamobrem philoſophia, quaſi munus quoddam diuinum, cuiuſmodi hominibus à deo necdum obuênit, nec obueniet unquam, diuina quadam ſorte delapſa eſt, mentis nimirum quædam beata actio, ac ſtudium reliquis omnibus corporis occupationibus multo ſublimius, ut quæ rerum cauſas, quæ ſunt, quæq́ue fiunt, inquirat inueſtigétque, quoad eius fieri poteſt. Etiamſi nonnullæ res inexplicabili lege naturæ fiunt, euidentemq́ue probationem refugiunt: quale eſt illud, quî fit ut Magnes

ferrum attrahat, paleas electrũ: quomodo Adamas hircino ſanguine & ferro emolliatur: quo pacto Magnes cum Vrſa maiore uiciſsim cõſpiret: aliaque ſexcenta: quorum omnium cauſæ opifici quidẽ ſunt perſpicuæ, nobis occultæ. Res uerò nonnullæ per ſe ſunt cognobiles, ut mutis animantibus aliæ, ſic hominibus pronunciata quæ medio carent, quæq; cauſam aliam quanuis priorem anteuertunt. Nec enim decet initij aliud initium in immenſum requirere, ſi conſtitui ſcientia debet. Homines igitur quaſque res gerendas admirati, de re quærunt: ac eius cauſam ubi inuenerunt, in alteram admirationem reuoluuntur, priore, ut eſt in prouerbio, admirabiliorem multo, & præſtantiorem, num quis aliud quid explicarit, præter quod philoſophia inuenerit.

PHILOSOPHIAE DEFINITIO.

PYthagoras philoſophus maxima auctoritate, philoſophiam eſſe ſapiētiæ amorem definiuit. hic enim cum ſapientiæ nomen perlatè acceptum, ut uidelicet idem quod ars ſignificaret, inueniſſet, id quod etiam poeta uſurpauit, apud quem ita dicitur,

Fecerat hæc ſapiens faber, & cælauerat auro:

contraxit τῆς σοφίας nomen, & ſapientiam rerum omniū cognitionem appellauit: eos uerò qui ei parerent, philoſophos, & ipſorum cognitionem philoſophiam nominandam cenſuit, quod quidē nomen ſapientiæ amorem ſignificat. Ariſtoteles uir iudicio atque ingenio diuino, ea definitione philoſophiam explicauit, ut eſſe illam artium artem, & ſcientiarum ſcientiam diceret, non quòd ea ars ſit, ſed quòd eſt laudandarum artium omnium procreatrix, & quaſi parens. ipſa uerò tantummodo ſcientia eſt, & ſcientiarum omnium principium & caput. Eſt enim ſcientia, eorum quæ uno & eodem modo ſemper ſe habent, cognitio, quæ nos ad finem eius rei cui operam damus, perducit, quēadmodū in Cratylo præclarè ſcripſit Plato. Philoſophia uerò ſcientiarū ſcientia eſt, propterea quòd cum cæteræ omnes ſingulorū

quid sit philosophia.

quid sit scientia

propriæ ſint,ut geometria longitudinum,arithmetica numerorum, aſtronomia aſtrorum, muſice ſonorum,(ſunt enim hæc ſingula) ipſa philoſophia in omnibus quæcunque ſunt, uerſatur.res enim omnes, prout res ſunt,non autē quia lineæ, uel numeri ſint, inquirit:res uero,quæ ſunt artibus ſubiectæ, non habere,ſed cognoſcere ac demōſtrare curat. Quapropter ille non linguæ ſolùm, uerùm etiam animi ac uirtutis magiſter Plato,omnes ad eam capeſſendam impellere debet,cum ait: Quicunque philoſophiam contemnunt, cæteraſque res conſectantur, nihilo à Penelopes procis differunt, qui cum non poſſent Penelopen ad ſuam ſententiā perducere, ſeſe cum ancillis commiſcebant.Habet etiam hæc ſapientia ſubiectum quippiam,& finem ſibi conſtitutum,quemadmodum reliquæ omnes artes,atque ſcientiæ. nam medicinæ humana corpora ſubiecta ſunt: eius finis, ut ea ad ſalutē reducat.Quin reliquæ etiam ſubiecta quædam & fines habent, in quibus uerſentur, ad quos referantur,quò tendāt,ne fruſtra in eis opera cōſumatur.quod in cauſa eſt,ut quatuor aliæ philoſophiæ definitiones ſint,quarum duæ ex ſubiectis, & duæ ex fine ſumantur. Cuiuſq; nunc rei duplex eſt ſubiecta materia, duplexque finis: ſiquis uerbi gratia,in naui ædificanda ligna, ſimpliciter, quæ ei rei ſubiecta ſunt,uelit,ſtatim inueniet:at ſi abiegnas

trabes

trabes requirat, difficulter reperiet, eò quòd magnũ ſtudium ad has indagandas ſit adhibendum. ſimili quoque modo in naui ſimpliciter & omnino conſtruenda eueniet. ad finem enim optatum nullo impedimento deuenietur. at ſi lembum aut triremem efficere animum induxeris, finem habebis longiorẽ, & magis ab uſu communi cuiuſdam nauigioli remotum. nam quod facilius eſt, propius quoque eſt. Hoc *quidem in philoſophia nõ ſecus reperietur, cuius definitio ex propiori ſubiecto eſt ad huncq; modum.* Philoſophia *eſt rerum, quia res ſint, cognitio. neque enim eſt cognitio rerũ, ueluti ſiquis dicat numerorum, aut linearum, ſed quia res ſint, ſiue diuinæ, ſiue humanæ. ſiquidem diuinæ in diuina natura conſtant & cohærẽt, humanæ uerò ortui et interitui ſunt obnoxiæ.* Ex *longinqua ei ſubiecta materia definitio ita traditur.* Philoſophia *eſt diuinarum humanarumque rerum ſcientia, atque ex ijs, earum quæ ad occaſum & ortum propius accedunt.* De *finibus eadem habenda ratio eſt. ex fine enim propinquo philoſophia commentatio mortis eſt.* Pleriq; *enim qui adhuc uita & communi ſpiritu fruuntur, mortui ſunt, id eſt ſe à corporis obſequio diuellunt, & uoluptates, quæ blãdiſsimæ dominæ ſæpe maiores animi partes à uirtute detorquent, beſtijs relinquunt, & in meditationibus uiuunt: dicunturque ij*

mortem meditari, hoc eſt corpus ab ijs rebus auocare, quæ animũ corruptelarum illecebris irretiunt. Ea tamen mortis commentatio non ita intelligenda eſt, ut ab illo iuuene Ambraciota fuit, qui è muro ſe in mare abiecit lecto Platonis libro qui eſt de animo: quod Callimachi epigramma quod in eum eſt, atteſtatur. Alteram philoſophiæ definitionem, quæ ex fine remoto elicitur, ſic Plato literarum monimẽtis cõſignauit. Philoſophia eſt homini cũ Deo ſimilitudo, quoadeius ab homine fieri poteſt. Omnes enim quicunque ſecundum philoſophiam uiuunt, contemplationem acquirunt, & rectam rerum actionem, & uirtutis uſum cõſequũtur. Eſt autem actio contemplationis fons & principium: nec mens noſtra ſuſceptum opus ad finem perducet, niſi pura et munda in actione perſeueret. ſed hoc utrũq; ad philoſophiam pertinet, cuius omne opus eſt in cognoſcendo atq; agendo. Ita enim homines à fera agreſtique uita ad humanum ciuilemq́; cultum deducit, ut fieri poſſit, ut homo ueræ philoſophiæ præceptis imbutus, modò eis utatur, & uerè uiuat, proximè ad Deum, quãtum eius rei capax homo eſt, accedat, & beatarum mentium perfruatur obtutu. Philoſophia igitur perfecta ſcientia cum ſit, perfectum quoque definitionum eſt ſortita numerum. Senarius enim numerus perfectus eſt, atque abſolutus, quoniam

niam tria, illius dimidia ſunt: duo uerò, tertia eius pars: unum, ſexta. qui numeri in unum conducti, ſenarium, qui perfectus eſt, et medius inter ſuperuacaneum & diminutum conſtitutus, conficiunt.

Philoſophiæ diuiſio.

PHILOSOPHIAE *ſunt duo genera. alterum in cognitione contemplationeque uerſatur, alterius eſt munus in agendo: quorum alterius ueritas finis eſt, alterius bonum. Illud uerò quod in contemplatione eſt, partim naturalium, partim diuinarum rerum eſt, partimq́ue mathematicarum. Eius uerò quod in actione conſiſtit, aliud ad mores conformandos, aliud ad domeſticos inſtituendos, aliud demum ad remp. adminiſtrandam pertinet: quas omnes partes Ariſtoteles Peripateticorum princeps mirabiliter eſt perſecutus: & eam præcipuè tractationem perfecit, quæ eſt de natura. Nam diſſerendi ſubtilitatem, uel diſputandi prudentiam, nõ philoſophiæ partem illam quidem, ſed inſtrumentum eſſe plerique dixerunt. Quemadmodum enim in artibus, inſtrumentum artis, ipſius pars non eſt, ut aſcia, qua ligna poliuntur, artis ædificandi pars nõ eſt (cæmentum enim, lapidesq́ue, ac ligna, illius partes ſunt) ita diſſerendi ratio philoſo-*

phiæ pars non eſt, ſed inſtrumentum. id quod uériſimile eſſe uidetur, quòd demonſtratiua ratiocinatio inſtrumentum eſt, quo unaquæque confirmatur aut infirmatur quæſtio. ac ratiocinatio uel ex ijs conſtabit, quæ per ſe fidem faciunt, & demonſtratiua erit: uel ex ijs quæ probabilia ſunt, & dialectica efficietur: uel ex ijs quæ probabilia uidentur, & fallax euadet. omnis uero complexio, aut connexio (ſic enim dici poteſt συλλογισμός) *duas propoſitiones, & treis dictiones, quæ à dialecticis termini dicuntur, habeat. quæ quidem complexio eſt oratio, in qua poſitis quibuſdam, aliud quid quàm quæ poſita ſunt, ex ijs ipſis quæ poſita ſunt, efficitur neceſſario.* Nam *ut literæ ſunt omnis orationis elementa, ex literisq́; ſyllabæ, ex ſyllabis demum oratio conficitur: ita in omni ratiocinatione fit, cuius principia ſunt termini, atque ex terminis propoſitiones, ex propoſitionibus poſtea efficitur concluſio.* Omnes *autem termini ad decem quaſdam communitates referuntur,* Subſtantiam, Quantitatem, Quæ ſub eandem rationem cadunt, Qualitatem, Vbi, Quando, Agere, Pati, Situm eſſe, *atque* Habere. *quæ quidem res à prima ſubſtantia eſſe dicuntur, tanquam ea quæ ab una aliqua re originem trahunt, & ad unam ambiguè referantur. ſi quidem ſubſtantia res eſt, quæ ſe pulcherrime ſuſtentat.* Hæc *decem genera rerum* Philoſophus

loſophus κατηγορίας appellauit, quòd de rebus quæ eis ſubiectæ ſunt, dicantur. Vocantur quoque prima genera, eò quòd ipſis nulla alia ſuperiora ſint, cum præſertim alia ſub ipſis, & alia deinceps ſub alijs ſint conſtituta, uſque dum ad formas ultimas deuentum ſit, poſt quas nullæ aliæ formæ ſunt, ſed indiuidua, quæ ſenſibus noſtris ſubijciuntur. quibus quidem fit rebus, ut Porphyrius explicans quid genus, quid ſpecies, quid differētia, quid proprium, quidq́ue accidens ſit, ipſas uidelicet quinque uoces ſingillatim declarans, uelit hunc ſuum libellum omnibus qui de facultate diſſerendi compoſiti ſunt, anteferri.

De quinque uocibus.

Voces de quibus feci ſuprà mētionem, quinque ſunt, quanuis indiuiduum etiā exiſtat, quod ſingulorū proprium eſt, & ſenſibus percipi poteſt. tamē quoniam ſumma genera & nobis, & naturæ cognita ſunt (decem enim ſunt) infimæq́ue formæ etſi nos latent, naturæ tamen peruulgatæ ſunt: indiuidua cum ſcientiam fugiant noſtram, naturæq́ue ignota ſint, quippe quæ labantur continuo, ſintq́ue infinita, & infinitorum haberi ſcientia nullo modo poſſit, ſilentio inuoluuntur, & uoces, quæ uniuerſa quædā uer-

ba ſunt, & de multis dicuntur, quinque ſuperſunt. Genus enim eſt, quod in multis, ijsq́; ſpecie differẽtibus, cum rei natura exquiritur, dicitur, ut ſubſtantia, atque animal. nam animal de homine, equoq́ue, & cæteris animantibus, quæ ſpecie differunt, cum quid ea ſint inueſtigatur, dicitur. Species itẽ de multis dicitur, cum quid quicque ſit quæritur. uerùm in ijs tantùm dicitur, quæ numero differunt, non item ſpecie. huius exemplum erit homo, qui de Petro & Paulo dicitur, qui non ſpecie, ſed numero interſunt.

Differẽtia de multis, ijsq́ue ſpecie differẽtibus in rei qualitate indaganda dicitur: ut id quod rationis compos eſt, in homine, & angelo, qui ſpecie diſcrepant, dicitur. nam ſiquis nunc me roget, qualis homo ſit, rationis eſſe participẽ ei reſpondebo. Proprium de multis, ijsq́ue numero differentibus enunciatur, non tamẽ in quæſtione dicitur qua quid res ſit inueſtigatur, ſed cum ex rei natura ſit, atque in ea ipſa natura cernatur, plus aliquanto eſt. atque ita non in natura, ſed in qualitate perquirẽda dicitur: ut ridẽdi habilitas in homine. Accidens de multis ipſum quoque dicitur, ijsq́ue tum ſpecie differentibus, ut nigror de ebeno, carbôneq́ue, ac coruo: tum numero ſolùm, ut candor de omnibus oloribus dicitur. idq́ue in quæſtione qua rei qualitas aut modus inquiritur, enunciatur. Accidentia enim, quæ poſt ſubſtantiam à

qualitate

qualitate ſumuntur in qualitate indaganda: quæ ab aliјs in modo dicuntur.

De іјſdem quinque uocibus.

ALIQVID *prӕterea de ijs dicendum eſt. Primum genus eſt, ſupra quod aliud genus eſſe non poteſt. itaque in ſpecies diſtribuitur, & una earum quæque in ſpecies, hæque rurſus in ſpecies, donec ad ultima deueniatur. eſt enim ultima, quam nulla alia ſequitur, ſed eam indiuidua conſequuntur. Forma enim in alias formas non diuiditur illa quidem, ſed in ipſa indiuidua: quæ ita appellantur, quòd in partes, multáque, & numero differentia dirimi diſtrahiq́ue non poſſunt. huiuſmodi ſunt Socrates, & id quod album eſt. Secundas uerò ſubſtantias, eas dico, quæ primas conſequuntur, quæ indiuidua ſunt. genera & formas uocant. atque Plato ea ante multa, Ariſtoteles uerò poſt multa, uel in multis dixit eſſe. Exempli cauſa ponatur ſubſtantia, & diſtribuatur in corpus, et id quod corporis expers eſt: corpus, in corpus animatũ, et inanimatũ: animatũ, in id quod ſenſum habet, & id quod non habet: habẽs ſenſum, in animal* ζωόφυτον, *id eſt animalis & plantæ particeps, & plantam: animal, in animal rationis compos, & rationis expers: rationis compos, in mortale, & im-*

mortale: mortale in ſpecies infimas, hominẽ, equũ, canem, & reliqua animantia: quæ in medio locata ſunt, ſuperiorum ſpecies, poſteriorum genera dicuntur. Ex *differentijs uerò aliæ diuidunt, aliæ efficiũt.* Diuidentes *ſunt, quibus genera in partes diuidũtur, ut id quod animatum eſt, quodq́; inanimatum, ſenſumq́ue habet, & non habet: ac ratione utens, & carens, æternumq́;, ac caducum.* Efficiẽtes *uerò ſunt formarum procreatrices. nã ſi id quod inanimatum eſt, & ſenſus expers, in unam naturam concludantur, lapidem efficient. quod autẽ animatum eſt, & ſenſus particeps, animalis uim, naturamq́ue ac ſpeciem abſoluunt. animatum uerò, & ſenſus expers, plantæ uim complent: demum animal particeps rationis, et mortale, hominis: particeps rationis, et immortale,* Deorũ: *expers rationis, et mortale, belluarum genus cõplent. immortale uerò, & rationis expers,* Scyllam, *ut eſt in fabulis, efficiunt: de ea enim his penè uerbis ſcripſit* Homerus,

Monſtrum *immortale, malumq́ue.*

Proprium *diuidunt in partes quatuor. primùm dicunt eſſe proprium, quod uni ſoli, neque toti ſpeciei conuenit, ut homini geometræ fungi munere. deindè quod toti, ſed non ſoli, uelut homini bipedẽ eſſe. tum quod ſoli, totiq́ue ſpeciei, idq́ue interdum ineſt, ut omni homini in ſenectute caneſcere: poſtremò in quod*

hæc

hæc omnia concurrunt, quod in ſola, totáque ſpecie, ac ſemper intelligitur, ut in homine natum eſſe ad riſum. etſi enim non ſemper ridet, tamen ridens dicitur, quòd ſemper aptum animũ habeat ad riſum. Hoc proprium maximè appellatur, quod reciprocetur. ſi enim homo ſit, etiã aptus erit ad riſum: & ſi quid aptũ ſit ad ridendũ, continuò homo ſit neceſſe eſt. Accidẽtis genera ſunt duo, alterũ quod ſeparari poteſt, alterum quod non poteſt. Ac ſedere quidem in ijs eſt, quæ ſeparari poſſunt: nigror ſic in Coruo ineſt, ut ſeparari nõ poßit: id quod fit, quoniã nigror eſt inſitus, atque à natura Coruis attributus.

DECEM GENERA. *Cap.* I.

DEcem ſumma genera cum ſint, omnia eſſe ambiguè dicuntur. ſiquidem ab una ſubſtantia, uelut ea quæ ab uno ſunt, nominantur.

Homonyma ſunt, quorum nomen commune eſt, definitio autẽ naturæ nomini cõgruẽs diuerſa, ut animal, homo, & depictũ animal.

Synonyma dicuntur, quorum & nomen commune eſt, & eadem definitio naturæ nomini attributa, ut equus, & homo. nam etſi utriuſque diuerſa ratio eſt, attamen quæ communi nomini attribuitur, eadem eſt. nam animal utrunq; appellatur, & ea-

dem eſt quæ naturã explicat,definitio.eſt enim animal,natura animata ſenſus compos.

Polyonyma ſunt multa nomina in una natura cohærẽtia,atq; idẽ ſignificãtia,ut enſis,gladius,ac ſica.

Heteronyma ſunt,quæ neq; in nomine neq; in re commune quid habent,uelut animal,& ſciẽtia.hæc diuerſi quoq; generis dicuntur , quorum & partes & differentiæ ſunt diſsimiles:quippe cum id quod ratione utitur, & quod ratione caret, mortaleque & immortale,animalis differẽtiæ ſint:ſcientiæ uerò,cognitio,contemplatioque,atque actio.

Principiũ eſt,ex quo oriuntur,& in quod extremum recurrunt omnia. Hæcq; decem ſumma genera ſimplices quædam res ſunt: quæ quoniam res tantummodo ſignificantes ſunt,ſi dicãtur,nec uerũ nec falſum enunciabunt.quæ res facit, ut ijs pro principijs atq; elementis utamur, & terminorum nomen inuenerint. quorũ principem locum ſubſtantia obtinet,ad quam naturæ omnes reducũtur.quamobrem de genere primo primùm dicamus.

De ſubſtantia. Cap. II.

SVBSTANTIA *prima indiuiduum eſt,eáque nec de ſubiecto ullo dicitur,nec in ſubiecto ullo ineſt,ut Petrus.nam quoniam in ſubſtantijs alia communia quædam ſunt, alia ſingulorum propria, (eadem*

dem quoque accidentium eſt ratio) communia, ſiue ſubſtantiæ, ſiue accidentia ſint, cum de iis quæ minus latè patent, enunciantur, de ſubiecto dicuntur. ſingula uerò, ſi ſubſtantiæ ſint, neque in ſubiecto erunt, neque de ſubiecto dicentur. ſi uerò fuerint accidentia, de ſubiecto quidem non dicentur, ſed in ſubiecto inerunt. in quopiam enim ſubiecto cernuntur, non ſecus ac commune accidens in ſubiecto dicitur. Cum itaque quatuor ſint, in ſubiecto, non in ſubiecto, de ſubiecto, non de ſubiecto: ſex coniugationes omnia faciunt. nam ſi unum a quatuor adimatur, cæteraque quæ ſuperſunt, duplicentur, ſex fient. ita fit, ut duæ coniugationes, uidelicet in ſubiecto, non in ſubiecto, & de ſubiecto, non de ſubiecto, non conſtent: reliquæ quatuor, uniuerſas & ſingulas ſubſtantias, uniuerſaque ac ſingularia accidentia efficiant. nam hæc de ſubiecto, & nō in ſubiecto, uniuerſas: nec de ſubiecto, nec in ſubiecto, ſingulas ſubſtantias abſoluit: de ſubiecto autem, & in ſubiecto, uniuerſa accidentia. In ſubiecto, & non de ſubiecto, ſingularia complet. Prima igitur ſubſtantia ea eſt, quæ nec de ſubiecto ullo dicitur, nec in ſubiecto ullo ineſt. eſt enim ſingulorum propria, & ſe ipſa ſuſtentat. quam quidem ſubſtantiam ſub ſenſum noſtrum cadentem, & ea quæ in ſubiecto ſunt comprehendentē, Ariſtoteles propriè, et primùm et

maximè appellauit: ſecundas uerò, ſpecies potius quàm genera, quoniam ad primam naturam propius accedunt. Hæc propter Platonem dixit. Volebat enim Plato ideas eſſe primùm et maximè ſubſtantias, quæ & genera & ſpecies ſunt. quas ſanè formas quidam defenſitarunt, quòd eas, rationes eorum quæ ſunt apud Procreatorem, effectrices exiſtimarent. unde illud ſermone tritum eſt, Quæ non ſunt, tanquam ſint, appellat: cum de Platone loquuntur. Omnium porrò ſubſtantiarum proprium eſt, in ſubiecto non eſſe: ſed hoc in differentijs etiam intelligitur. Ex quo conficitur, ut hoc omnium ſubſtantiarum proprium ſit, & non quarundam, uelu ti bipes hominis. Id quoque & ſubſtantijs & differentijs proprium eſt, ut quæ ab eis dicuntur, eadem ratione dicantur omnia. Hoc autem non eſt omnibus attributum, quoniam ex prima ſubſtantia, quia de ſubiecto nullo dicitur, nulla dicendi ducitur ratio. Differentias uerò de ijs quæ ſe participant, eadem ratione dici, eſt ex hoc perſpicuum. nam quod ratione utitur, de homine dicitur. homo enim & rationis compos eſt, & ratione utitur. Omnis enim ſubſtantia, quid quicque ſit, ſignificat: non autem quale, ut accidentia. Ac in primis quidem ſubſtantijs non eſt id dubium, ſed ſecundæ quale quid ſit, potius ſignificant. Plato uerò uoluit

illas

illas quid ſit ſignificare, quòd eas per ſe conſtare, & cæteris præſtare uideret. Ariſtoteles uerò cenſet eas qualitatem ſignificare. ait enim genera uel poſteriora, uel nihil eſſe. Iā hoc etiam ſubſtantijs inſitum eſt, ut nihil ipſis ſit cōtrarium. Sed hoc proprium non eſt ſubſtantiæ, quin etiam in pleriſque alijs hoc cernitur, ueluti in quantitate. rei enim duorum cubitorum, aut trium, nihil contrarium eſt, neque decem, neque cuiquam rei generis eiuſdem. Sed hoc ſubſtantiæ eſt proprium maximè, una eademq́ue cum ſit numero, uim habere contraria accipiendi, ueluti unus idemq́ue homo aliàs ægrotat, aliàs ualens eſt. unaq́ue atque eadem anima eſt quandoque bona, quandoque mala. At arbitraretur quiſpiam contraria accipere & orationem poſſe, & opinionem. Videtur enim eadem uera & falſa oratio: ut ſi uera eſt oratio, ſedere aliquem: cum is ſurrexerit, hæc ipſa oratio falſa erit, atque etiam opinio. Attamen magna eſt diſsimilitudo, quoniam oratio & opinio manent ipſæ quidem immobiles ex omni parte, ſed ea re quæ ſubiecta eſt, immutata, in eis contraria naſci uidentur. Quare proprium ſubſtantiæ præter cætera ſumma genera eſt, ut cum unum & idem numero maneat, immutatione ſui uim habeat accipiendi contraria.

De quantitate. Cap. III.

QVANTORVM aliud diſiunctum eſt, aliud coniunctum. diſiunctum autem eſt, ut numerus, ut oratio. cõtinuum, ut linea, extremitas, corpus, locus, & tempus. nam quantam eſſe orationem ex hoc perſpici poteſt, quòd ſyllaba breui longaq́ue ponderatur. Præterea quantorum aliud ex partibus cõſtat, quæ habent ſitum inter ſe: aliud ex ijs quæ non habẽt. Prioris generis ſunt, linea, ſuperficies, corpus, & locus. poſterioris uerò, numerus, oratio, & tempus. Et hæc propriè quanta ſunt, ex quibus ea quæ coniuncta ſunt, infinitam diuiſionem ſuſcipiũt: præterea diſiuncta habent multa & pauca, cohærentia uerò magna & parua. Dicitur autem res multum alba, ſed alba quantitas non eſt, uerùm ita forma quadam loquendi dicitur. Longam quoque actionem dicimus temporis cauſa, quod quantum eſt. Quantorum etiam maximè proprium eſt, ut paria uel imparia dicantur.

De ijs quæ ſub eandẽ cadunt rationẽ. Ca. IIII.

EA autem ſub eandem rationem cadunt, quorum uis omnis aliorum eſſe dicitur, ut eſt apud Platonem: uel ut poſtea definiuit Ariſtoteles, quorum uis omnis aliorũ eſſe dicitur, aut quoquo modo ad alia refertur. Ac prima quidem definitio talis eſt, ut ſub-

ſtantia omnis uix poſſit uitare quin cum hoc genere quo de agimus, coniuncta ſit: ſecũda uerò omnes ſubſtãtias ab hoc genere diſiungit. cum enim omnes ſubſtantiæ uel communes ſint, uel ſingulorum propriæ, uelut homo, & Socrates, qui etiam quidam homo dicitur, aliæque ſint uniuerſa quædam, & aliæ partes, ut homo, & ipſius manus in genere, & Socrates, & ipſius manus, quæ & quædam manus dicitur: perſpicuum eſt, ex aliis non induci ea quæ cum aliquo conferuntur illius definitionis cauſa, qua ita explicabãtur, quorum uis omnis aliorũ eſſe dicitur: cum neq; aliquis homo, alicuius aliquis homo dicatur: neq; manus quædam, alicuius quædam manus. eſſet enim id ualde leue, ac nugatoriũ. ſed neq; uniuerſus homo, alicuius homo eſt. atque uniuerſa manus, quæ cum uniuerſa ſit, illud nomen Aliquis non habet adiunctum. nam ſi ad eam nomen illud adderetur, parum abeſſet quin ex iis eſſet quæ cũ aliquo comparãtur. eſt enim manus, cuiuſdam manus. Atq; hæc quidem ita ſe habebunt, ſi prior definitio huius generis quod pertractamus, ualeat. quòd ſi poſterior definitio magis idonea uideatur eſſe, non item: propterea quòd is qui manum uiderit, ſtatim cuius ſit norit. ſiquidẽ manus ſolis hominibus à Deo ſunt tributæ. ſecus enim nihil neceſſarium eſſet, quippe cum poſſet quiſpiam manum non ignorare, licet to-

tum corpus tegeretur. Qui item maius quid ſcit, quo maius ſit, habebit exploratũ. Verùm ſi infinite maius minore dicatur, non ſcientia erit illa quidem, ſed coniectura. nam ſi aliud ſibi conſimile nactum ſit, nullo maius erit. quiq́ue id quod melius eſt, cognouit: quo melius ſit, itidem nouit. ſi uerò non definitè nouerit illud aliquo peiore melius eſſe, ſciẽtiam non habebit. nihilo enim melius eſt, ſi cum nullo quod ipſo melius ſit, comparetur.

De qualitate. *Cap. V.*

QVALITAS *eſt, ex qua aliqui quales nominantur. Lõgè uerò facilius quales, quàm qualitates ſub cognitionem cadunt. Eſt item habitus, atque affectio. Atq; habitus, ut ſcientiæ, atque uirtutes: affectio, ut morbus, ut bona ualetudo. Quæ autem longinquiora & permanentiora ſunt, habitus dicũtur. Quæ uerò facilè commutari, celeriterq́ue euelli poſſunt & diſtrahi, affectiones appellãtur. Vis quoque naturalis, & imbecillitas: duritia, & mollities: ualens, & ægrotum corpus. quod enim ualens eſt, habet bene ualendi facultatem: morboſum uerò ad id ineptum eſt. ex quo genere alios ad curſum ualere, & ad cæſtibus contendendum, idq́ue non ex ui, ſed ex habitu, ualentes ſcilicet currere, & cæſtibus cõtendere, nõ quòd affecti ſint quodã certo genere,* dicimus.

dicimus. Affectio item, & patibilis qualitas. Atq; affectio fortuita eſt, & facilè euelli poteſt. Patibilis autem qualitas ortum habet ab affectionibus, ſiue à morbo, nec facilè corrigi poteſt, at per omne tempus ætatis ualet. Sed non ex affectionibus aut motionibus quales nominamur (neq; enim qui erubuit ob eam cauſam quòd ſit pudore affectus, ruber uocatur: nec qui metu expalluit, pallidus) uerùm à patibilibus qualitatibus nominamur, ut iracundi & lenes dicuntur, non qui ob aliquam commotionē caſu & temere ira cōmoti, tunc iracundi ſint, aut metu perterriti, tum manſuefacti exiſtant, ſed quòd illa affectio eis ſemper ineſt. Quartū qualitatis genus eſt figura, & forma. Figura quidem in ijs quæ inanimata ſunt, dicitur, ut eſt apud Euripidem,

O ædium figuræ.

Forma, in ijs quæ animata ſunt, ex qua formoſi homines appellantur. Quales autem ex qualitatibus aliqui dicuntur, quæ ortæ ab uno, uariè commutantur, interdum etiam cum id quod quale dicitur, ab ea qualitate nomen non mutuatur, ut à uirtute, uirtute præditus. Sunt autem paronyma, quæ ab uno habent ortum, & diuerſe mutantur: uarietasq́ue illa qua mutantur, finis dictionis eſt, ut grammatica grammaticus. Euenit quandoque ut ambiguè quippiam ex qualitatibus quale dicatur, ut à gramma-

ſtica, grammatica mulier. Sūt autem quidā, qui propterea quòd nulla nomina qualitati impoſita ſunt, nomina ſua ab eis non ducant, uelut curſor, & pugil, qui ex ui innata nominatur, nomen ab ulla qualitate non traxit. neque enim impoſita ſunt rebus ijs nomina. quòd ſi eſſent, nō eſſent hæ affectiones, ſed ſcientiæ, à quibus hi pugiles & curſores nominantur, non ex ui inſita, ſed propter affectionem. nam à pugillationis ſcientia pugil appellatur is qui ea præditus eſt, non propter uim, ut ſiquis maximis corporis uiribus poßit pugnis certare, nunquā uerò, uel fortaſſe aliquando certauerit. Illud quoque de patibilibus qualitatibus ſcire debemus, ex eis alias eſſe quæ ex affectionibus oriantur, ut candor, & nigror, quæq́ue ſunt eiuſdem generis. alias, quæ ipſæ in ſenſibus motum quendam & affectionem efficiant, ueluti dulcedo, amaror, itemq́ue calor, & frigus. Poſtremò qualitatis proprium eſt, ab ea aliquid ſimile aut diſsimile nominari.

Agere, & Pati. Cap. VI.

AGERE & pati, repugnantiam recipiunt. nam & calefacere et refrigerare ſunt inter ſe contraria, caleſcere item & frigere. Atque etiam magis & minus. licet enim magis & minus calefacere, minusq́ue caleſcere & magis, & maiorem ac minorem dolorem percipere.

Situm

Situm eſſe. Cap. VII.

SITVM *eſſe, á ſitu nomẽ habet. eſt autem ingreſſus, curſus, accubatio, inclinatio, ſeßio: quo fit, ut ingredi, currere, accumbere, inclinare, ac ſedere, ſub hoc genere conſtituantur.*

De habendi generibus. Cap. VIII.

HABERE *idem declarat, quod ueſtitum eſſe, & armatum eſſe. cuius genera ſunt plurima. aut enim habere aliquid quiſpiam dicitur ut qualitatẽ. nam ualetudinem aut grãmaticen habere dicimur. Vel ut quantitatẽ, ut dicitur quis habere magnitudinẽ trium cubitorũ. Vel ut ea quæ ad corpus pertinẽt, ut habere ueſtem. Vel in parte, ut in digito annulum. Vel tãquam partem, ut manũ. Vel tanquam in uaſe, ut amphora uinũ. Vel ut poſſeßionẽ, ut domum, & agrum. Vtque etiam mulierem habere dicimur, qua ſignificatione dictum eſt á Poëta,*

Quíque habuere Phylacen.

Et ubi, ut in Lyceo, Quando, ut anno ſuperiore, hodie, cras, cæteráque omnia generis eiuſdem.

De contrarijs. Cap. IX.

CONTRARIORVM *genera ſunt quatuor. unum eorũ quæ ſub eandem cadunt rationem, nam maius minori contrarium eſt: alterum eorum*

quæ aduerſa ſunt,ut bonū malo:tertium eorum,quæ priuantia dicuntur,ut cæcitas,& aſpectus:ſcientia, & ignoratio:quartum eorum,quorum alterum ait quid,negat alterum,ueluti Socrates ſedet, Socrates non ſedet.Cumq́ue prima tria genera uerum et falſum non diſtinguant, quartum diſtinguit.neq; enim in eo quod eorum eſt quæ cum aliquo conferuntur, mihi dices,maius eſt,minus eſt:quippe cum hæ ſint affirmationes, nec ſub eãdem rationem omnino cadant,ſed maius & minus, uidelicet ſine uerbi alicuius adiunctione,& coniugatione:idq́ue maius et minus nec uerū nec falſum ſignificabit. Simili quoque modo liquet in bono & malo,priuatione atque habitu, quòd hoc abſolutè uerum non ſit, & illud falſum, quemadmodum in affirmatione & negatione liquidò apparet.nam bonum & malum ſi per ſe nuda proferantur, nihil quicquam ueri uel falſi ſignificabunt.quod ſiquis,eſt, addat,itaq; aiat,hoc uiuens eſt, hoc mortuum eſt, uelitq́ue alterum uerum eſſe, et alterum falſum, ſciat is effici illud poſſe,modò Socrates ſit:& horum neutrū uerum eſſe, ſi Socrates non exiſtat. In affirmatione uerò et negatione,ſiue id quo de uerba fiunt, ſit, ſiue non ſit, partim uerum,partim falſum dicimus:ueluti Socrates uiuit,Socrates non uiuit.uel loquitur,aut non loquitur. alterum enim horum & cum Socrates ſit,

atque etiam non ſit, uerum eſt, falſum alterum.

De modis Prioris. Cap. X.

PRIVS *quadrifariam dicitur. Primum genus eſt temporũ ordine, ex quo aliud alio antiquius eſt. Alterum quod nõ retro dicitur, cum rei ſtatus indagatur: in quo genere unum eſt duobus prius. nam ſi duo ſint, continuò ſequitur unum eſſe. unum autem ſi ſit, duo quoque ſint, non eſt neceſſe. Tertium ordine quodam prius appellatur, id quod in ſciẽtijs uidemus. elementa enim priora ſunt ordine ijs quæ deſcribuntur. Aliud eius genus eſt eorum quæ reciprocantur, cum rei ſtatus tractatur. id enim quod cauſa eſt cur ſit alterum, ordine naturæ prius dicitur. nam ſi homo ſedeat, uera erit oratio, ſedere hominem. atque illud ſedere, cauſa eſt cur oratio uera ſit. at oratio uera minimè cauſa eſt cur res ſit. Quæ ſanè prioris genera cum tot ſint, totidem poſterioris eſſe dicentur.*

Simul. Cap. XI.

QVAE *ſimul ſunt, tripartita dicuntur, quorum ortus eodem eſt tẽpore, quæ uiciſſim retro cõmeant in tractãda ſtatus argumẽtatione. neutrũ enim cauſa eſt ortus et ſtatus alteri: ſicut in duplo et dimidio dicebatur. cum enim duplum ſit, dimidiũ itidẽ erit. dimidium cũ ſit, erit etiam duplum. hicq; neutrum ortus alterius cauſa eſt. et quæcunq; inter ſe ex eo-*

dem genere diuiduntur.nam id quod rationis compos,& quod rationis expers eſt, animal ſimul diſpertiunt. Regula enim quædam eſt, qua dicitur, In quibus prius quid eſt,ac poſterius:id quod de ijs cōmuniter dicitur,genus eſſe nullo modo poteſt.

De generibus motus. Cap. XII.

GENERA motus ſex ſunt,ortus,interitus,acceßio,deceßio,commutatio,& loci mutatio. Ac generatio quidem & interitus ad ſubſtantiam pertinēt, accretio autem & diminutio quantitatis ſunt. alteratio in qualitate uerſatur. loci mutatio,ubi. Videbuntur fortaſſe accretio & commutatio eædem eſſe,attamen non ita ſe res habet. quadratum enim ſi ei additamentum accedat, augebitur illud quidē, ſed non commutabitur.

DE INTERPRETATIONE. Cap.I.

DVAE dictiones ex libro in quo de ſummis generibus agitur, ad hanc doctrinam aſſumuntur, ut propoſitio cōponatur:nō ſecus ac duabus è literis ſyllaba cōiungitur:ueluti,Socrates ſcribit.nam Socrates à ſubſtantia eſt,ſcribit uerò ſub ipſum agendi genus reducitur. Ex ijs dictionibus altera ſubijcitur,altera de il

la ſubiecta dicitur. Præterea altera nomẽ eſt, et altera uerbum. Nõ homo, nominis uim nõ obtinet, ſed nomen infinitum appellatur: quemadmodum etiam non graditur, non appello uerbum, ſed uerbum infinitum. Ex duabus igitur dictionibus, ſeu terminis, ſubiecto uidelicet, et eo qui de ſubiecto dicitur, propoſitiones fiunt, atque ex ſubiecto termino, ſiue is ſit definitus, ſiue etiam infinitus. Determinationes autem, quæ ſubiecto copulantur, quatuor ſunt, ex quibus duæ, Omnis, & Aliquis, aiunt: duæ, Nullus & Non omnis, negant: quibus hoc nomen impoſitum eſt, quòd orationem noſtram determinent ac definiant, utrum uniuerſe, an præcipuè habeatur, & num ſit aiens, uel negans. Sunt uerò & tres materiæ: Neceſſaria, quæ uidelicet cohibet in ſe naturalem efficientiam, ut homo reſpirat. Fortuitò antegreſſa, quam contingentem uocant, qualis eſt, homo lauatur. Et quæ fieri non poteſt, ut homo uolat. Tria demum tempora ſunt, inſtans, præteritũ, ac futurum. Ex determinationibus autẽ duæ aientes ſunt, duæ negantes: quibus ad terminos adiunctis quæritur repugnantia. Repugnantia enim oratio contraria eſt: ut ſi affirmatio ſit uera, negatio falſa ſit: ſique negatio uera ſit, affirmatio falſa exiſtat, ita tamen, ut utræque ſimul ueræ uel falſæ in tribus temporibus & tribus materijs

non ſint. Materiæ ex eo dicuntur, quòd extrinſecus appareant: ſi uerbi gratia lebetem dixero, exterior materia uidebitur, quæ uel aurea ſit, uel argentea, uel ænea. Ita cum reſpirare hominem dico, neceſſaria materia fit manifeſta. Illud enim neceſſariũ eſt, quod alio modo ſe habere non poteſt. cum enim dicimus, homo rationis expers eſt, illa materia intelligitur, quæ fieri non poteſt: quæ ſic appellata eſt, propterea quòd nũquã fiat. Cũ uerò hominem ambulare dicimus, materia fortuita explanatur. Fortuitum appello, quod eſſe & nõ eſſe poteſt. In ſingularibus igitur duæ repugnantiæ fiunt, ſi determinationes utriſque terminis non coniungantur, ueluti Socrates cogitat, & reſpirat, uel reſpirauit, uel reſpirabit. Socrates nõ reſpirat, nõ reſpirauit, uel non reſpirabit. hæque ſunt in tribus temporibus, atq; in ea materia quæ naturalem efficientiam in ſe cohibet: affirmatioque uera eſt, & negatio falſa. Eodem etiam modo Socrates uolat, uolauítue, aut uolabit. Socrates non uolat, uel non uolauit, uel non uolabit. idq; fit in tribus eius materiæ temporibus, quæ fieri non poteſt, cuius affirmatio falſa eſt, ueraq; negatio. Similiter quoque Socrates lauatur, uel lotus eſt, uel lauabitur. Socrates non lauatur, uel nõ lotus eſt, uel non lauabitur: in tribus tẽporibus eius materiæ dicitur, quæ eſt fortuitò antegreſſa: alteraque

uera

uera eſt, altera falſa. id tamen in præterito atq; inſtanti ita ſe non habet, quoniam in illis alterũ propoſitum ſine dubio falſum eſt, alterũ uerum. in futuro uerò, ut ſors tulerit. ſi enim unum uerum ſit, aliud falſum erit. quo ſanè modo nobis eſt comparatum, ut fatum euitare poßimus. Hæc *de ſingularibus ſint nobis dicta. ſinguli enim ſunt* Socrates & Plato: *illæ uerò quæ uniuerſæ ſunt, ſi abſque determinatione efferantur, infinitæ et uniuerſæ, tanquam non uniuerſæ dicentur, propterea quòd cum homo uniuerſalis ſit, non utimur repugnantia tanquã uniuerſali cũ determinatione.* Hæ *itaque propoſitiones in materijs, neceſſaria, & quæ fieri non poteſt, in tribusq́ue temporibus uerũ & falſum diſtinguũt. homo enim reſpirat, reſpirauitq́;, ac reſpirabit, uel non reſpirat, & non reſpirauit, ac non reſpirabit. item homo uolat, uolauitq́ue, & uolabit, uel nõ uolat, non uolauit, non uolabit. nam in materia fortuita affirmatio cũ negatione uera eſt, ut homo lauatur, uel lotus eſt, uel lauabitur: homoq́ue non lauatur, non lotus eſt, & non lauabitur. utræque enim ueræ ſunt: quippe quæ ſine determinationibus cum ſint, utranque rationem ingrediuntur, ſimulq́ue uerum dicunt.* Ea *re fit, ut illæ quæ determinatæ non ſunt, non ſemper uerũ & falſum diſtinguant.* Nunc *eſt de ipſis determinationibus diſſerendum, ex quibus*

nonnullæ uniuerſæ ut uniuerſæ dicuntur. ſiquidē & determinatio uniuerſa, & nomen uniuerſum inuenitur: ut hoc exemplo planum fiet: omnis homo reſpirat. illa uox, omnis, ſingulos homines complectitur, & nullum omnino omittit. Duæ *igitur uniuerſæ determinationes* Omnis & Nullus, *excellentiores ſunt, quoniam uerum & falſum in omni tempore omnique materia diſiungunt.* Quòd *ſi ita ſe res habet, negantes uocabuntur. ſi ſecus, aliud quoddā nomen ſortiantur oportet. hæ quidem ita componuntur,* Omnis *homo reſpirat, reſpirauítue, aut reſpirabit.* Nullus *homo reſpirat, uel reſpirauit, uel reſpirabit. & hæ ſunt in tribus temporibus in materia neceſſaria, & affirmationes ueræ ſunt, ac negationes falſæ.* Omnis *item homo uolat, uolauit, aut uolabit:* Nullus *homo uolat, uolauit, aut uolabit, in tribus temporibus negationes ueræ, & affirmationes falſæ ſunt.* Præterea *omnis homo lauatur, uel lotus eſt, uel lauabitur, id fit in tribus temporibus in fortuita materia, & utræq; propoſitæ ſimul mētiuntur, diſparatæ tamē nō ſunt. quónam igitur nomine appellabuntur, ſi negantia dici nō poſſunt? neq; enim ubique uerum & falſum dirimunt, neque omnino aduerſa ſunt, quāquam hoc nomen his propoſitionibus duobus aduerſorū modis conuenire uidetur.* Aliqua *enim aduerſa ſunt, inter quæ nihil intermediū interiectum*

iectum eſt,uelut inter lucẽ & tenebras, uitam & mortẽ. Aliqua ſunt quæ mediũ quid habẽt,cuiuſcemodi ſunt calor & frigus,quorũ medius eſt tepor: itemq́ue candor et atror, quorũ medium eſt fuſcũ: cæteriq́ue colores,qui ex ijs aduerſis ſunt,inter quæ medium quiddam intercedit. eſt enim illis aduerſis ita natura comparatum, ut utrũque deficere poßit, ut ad medium illud ſeſe adiũgat. ob eamq́; cauſam hæ repugnantiæ aduerſæ dicentur, propterea quòd ſi utræq; in materia contingenti deficiant, ſupererit illarum medium. Euenit enim aliquẽ hominem & lauari, & lotũ eſſe, ac lotum iri. id enim erit in contrarijs medio uacantibus, quoniam in eo quod recipit, neceßitate quadam alterum ineſt: ut in animali uita uel mors inerit, uel etiam morbus, uel bona ualetudo. Hæcq́; aduerſa dicẽtur, ob eam cauſam, quòd in ea quoq; materia quæ fieri non poteſt, altera ex propoſitionibus neceſſariò adſit, hoc eſt uerum dicat. Secus omnino diſparata uocarentur, eò quòd diſparata apta ſint ut ab illis abſint, quæ aduerſa recipere nullo modo poſſunt: in eo autem quod aduerſa recipit, ſimul adeſſe non queunt. Simili quoque modo propoſitiones abeſſe poſſunt, ueluti ſimul falſum aſſerentes: adeſſe non omnino poſſunt. Cum igitur uniuerſæ ad repugnantiam efficiendã adhibeãtur, ſingulorũ propriæ in omni tẽpore et in omni

eſſe affirmauimus, et uniuerſas tanquā minimè uniuerſas appellauimus: uelut homo deambulat, homo nō deābulat. idq; ualde meritò factū eſt, propterea quòd ſi determinatione uacātes ſimiles determinatis futuræ ſint, ſemper peioribus cōiūgētur. ſiquidē hæc determinatio aliquis, peior eſt hac omnis: itemq; hac nullus, peior eſt non omnis. quibus quidē rebus cū Plato *repugnet, conatur rationibus affirmare, eas quæ determinatæ non ſunt, negantes eſſe. cumq; illæ peioribus determinatis ſimiles ſint, ipſe quoque pares utrasq; facit, idque etiam ob eam cauſam, quòd aliquis deterior eſt quàm omnis, nō ſecus quàm ſingulæ res uniuerſis.* Duæ *præterea determinationes ſunt, de quibus dubium eſt utra deterior ſit. eæ ſunt, non omnis, & nullus. nos tamen hanc nullus, hac non omnis, deteriorem eſſe cenſemus, quoniam nullus nihil adiungit ijs quibus adhæret, ſed omnibus rebus priuat: non omnis uerò tum infert quicquam, tum extra relinquit. & hac ratione is qui hāc nullus deteriorem dicat eſſe negationem eius cui nulla determinatio adiuncta eſt, ei ſimilem faciet, ita ut hæc,* Homo *non deambulat, cum hac,* Nullus *homo deambulat, eadem ſit.* C*æterùm quæ determinatæ non ſunt, in materia neceſſaria, & quæ fieri non poteſt, falſum uerumque diſtinguūt. id quod in fortuita materia itidem faciunt, ut traditum eſt à* Pla-

tone: præſertim cum hæc, Homo non ambulat, huic, Nullus homo ambulat, æqualis ſit. haud ſecus etiam Homo deambulat, huic, Aliquis homo deambulat. Quod ſi eſſet in utriſq; minimè dubiū, illæ quæ determinatæ non ſunt, diſparatæ eſſent, quemadmodum ſcripſit Plato. has enim, aliquis & nullus, diſparatas eſſe deinceps demonſtrabitur. Nō aliter ſanè aduerſæ ſunt, quàm omnis, & non omnis, quas uniuerſas ut uniuerſas Ariſtoteles uocat, licet altera tantùm uniuerſa ſit: tamen propter uniuerſæ illius dignitatem & decus (hoc enim ſignificare τὸ ἀξίωμα hoc loco puto) alteram celebrat, & laudibus extollit. Hæc, non omnis, hanc omnis, negat, perinde ac aliquis nullū affirmat. Sed quomodo hæ repugnantes erunt? nimirum quia in tribus temporibus, tribusq́ue materijs, uerum & falſum dirimunt: ut in neceſſaria, Omnis homo eſt animal, fuitq́ue, & erit, uerum dicitur. Non omnis homo animal eſt, in tribus tēporibus eſt falſum. Præterea in ea quæ fieri non poteſt, omnis homo penniger eſt, & fuit, eritq́ue, falſum eſt. Non omnis homo penniger, in tribus temporibus eſt uerum. quapropter, non omnis, in hac materia, ex hac, nullus, conſequitur, ut dictum eſt nobis. In fortuita quoque materia, omnis homo iuſtus eſt, fuit, & erit, falſo dicitur. Non omnis homo iuſtus eſt, fuit, eritq́ue: uerè dicitur. In

his, quidam uidelicet, & nullus, ſimili modo, ac primùm in neceſſaria, ut, quidam homo animal eſt, uerum eſt: quoniam omnis etiam homo eſt animal. qua ſanè in materia quidam ex omni conſequitur. ergo ſequitur ut dicamus hanc propoſitionem in tribus temporibus ueram eſſe. Nullus enim homo eſt animal, ſi dicatur, erit in tribus temporibus falſum. Pari ratione fit in ea quæ fieri non poteſt. Quidam homo uolat, ex omni æternitate falſum eſt. Nullus homo uolat, ex æternitate uerum eſt. Quod æquè fit in fortuita. Quidam homo deambulat, ſemper uerum. nullus homo deambulat, in tribus temporibus eſt falſum. quæ res effecit ut repugnantes dictæ ſint. Omnes enim hæ propoſitiones ex determinato ſubiecto conſtant: ex quo conficitur, ut cum duæ, affirmatio inquam & negatio, ſingulares ſint, duæ autem determinationibus careant, duæq; uniuerſarum rerum tanquam uniuerſarum ex omni et non omni, & duæ præterea uniuerſæ, ut uniuerſæ ex quodam & nullo, omnes octo efficiantur: quæ ter in tribus temporibus ductæ, numerum quatuor & uiginti conficiunt. Eas præterea tribus in materijs ter accipias, & duæ ac ſeptuaginta fient, quæ omnes ſunt ex definito ſubiecto. Totidem quoque ſunt ex nominibus infinitis, ut non Socrates, non homo. & hæ omnes unà coniunctæ, erunt centum

quadraginta quatuor: ſuntque omnes hæ ex ſubiecto termino, & eo qui de ſubiecto dicitur, in quibus infinitum uerbum nullum habet locum. Fit *enim negatio propoſitione non definita, ut affirmatio ex infinito fiat uerbo. quare de his ſatis multa. de illis uerò quæ fiunt cum verbum* Eſt, *in oratione tertiũ ponitur, deinceps dicemus.*

DE ENVNCIATIONIBVS INfinitis. Cap. II.

CVM *uerbũ eſt, in propoſitione tertium locum ſortitur, tum, ut inquit* Ariſtoteles, *duæ pronũciationes cõtrario nomine oppoſitæ naſcuntur, ita ut cum ſuperioribus conduplicentur.* At *quomodo biſariam oppoſitæ enunciationes fiunt? hoc ſanè modo.* Homo *iuſtus eſt, homo iuſtus non eſt: quoniã & iuſtus, et uerbum* Eſt, *ſuſcipere negationem poteſt, ut poſtea uerbum infinitum ſit: quas etiam propoſitiones ex nominibus & uerbis traiectis & commutatis (uulgo ex tranſpoſitione) philoſophus appellat: ut non, in affirmationem ſi mutetur, fiet altera oppoſita ex negatione enunciatio, hoc modo:* Homo *non iuſtus eſt, homo non iuſtus non eſt. harum enim altera eſt affirmatio ex nominibus & uerbis commutatis: altera negatio. ſunt igitur quatuor: quod ex hac deſcriptione intelligi poteſt.*

Homo iuſtus eſt. *Hō̃ iuſtus non eſt.*

Huius negatio

Hō̃ nō̃ iuſtus eſt. *Hō̃ nō̃ iuſtus nō̃ ē.*

Atque hæc, Homo iuſtus eſt, unum ſignificat, hominem uidelicet ſolum iuſtum eſſe: cuius negatio, quæ eſt, Homo iuſtus non eſt, tria ſignificat. quæ quoniã ad ea etiam quæ nulla ſunt, porrigitur, quatuor ſignificabit. dicimus enim Anytum iniuſtũ, infantémque, & lignum, & quæcunque ſunt præter hominem. ea enim neque in hominum neque in iuſtorum numero habentur, cũ priſci homines ſint nõ tantùm iuſti, ſed partim iuſti, partim iniuſti, partim nec iuſti, nec iniuſti: & quod in rerum natura non reperitur quod nec hominis nec iuſti nomen obtinet, ſed omnino nihil eſt. nam negatio etiam in eo ualet, quod penitus non eſt. Præterea hæc, Homo non iuſtus eſt, duo ſignificat, iniuſtum uidelicet, & infantem. Illa uerò, Homo non iuſtus non eſt, tria complectitur, Socratem iuſtum, id eſt hominem qui non ſit nõ iuſtus, lignumque, & excepto homine omnia reliqua, quæ nec homines ſunt, nec iuſta: tum quod nullo in loco penitus eſt, quod etiam in ſingulari dicitur, & non in multitudine. quod enim non eſt, quonam pacto ſub numerum cadet? In infante hæc propoſitio

non efficitur, quoniam eſt homo non iuſtus. Hæque *enunciationes infinitæ quatuor cũ ſint, poſſunt ueræ ſimul eſſe, ſi determinationes ad eas addantur, hoc pacto:* Omnis homo iuſtus eſt: Non omnis homo iuſtus eſt. Aliquis homo iuſtus eſt: Nullus homo iuſtus eſt. Atque id in externis temporibus tum uerum eſt, tum falſum. ex quo conficitur, ut repugnanter negantes ſint. Sunt præterea aliæ propoſitiones, quæ ex ſubiecto minimè determinato conſtant. id quod etiam in ijs quæ determinata ſunt, atque etiam non ſunt, reperitur: ut, Non homo iuſtus eſt, Non homo iuſtus non eſt. Non homo non iuſtus eſt, Non homo non iuſtus non eſt. itemque, Omnis non homo iuſtus eſt, Omnis non homo iuſtus non eſt. Omnis non homo non iuſtus eſt, Omnis non homo non iuſtus non eſt. hæc enim, Non omnis homo iuſtus eſt, uel non iuſtus, cum hac, Omnis homo iuſtus non eſt, uel non iuſtus, eadem eſt. Nam id quoque in negationem ingredi poteſt. In propoſitionum cõſecutione norma quædam obſeruatur, ut idem aliter atque aliter dicatur. ea eſt huiuſmodi, ut determinationis quãtitas ſeruetur, qualitas tamen minuatur: uerbum ſi definitum ſit, in infinitum mutetur: ſique infinitum, in definitum commutetur: ut, Nullus homo ſapiens, Omnis homo non ſapiens. Aliquis homo non ſapiens, Non omnis homo ſapiens. atque ita propoſitiones

tiones commutabuntur, & idem ſignificabunt.

De *enunciationibus modorum.* Cap. III.

A MODIS *quoque propoſitiones oriuntur. Modos appello hos, Pulchre, Iuſte, Sancte, Sedulo, et id genus: ut, hic inter homines ſedulò uerſatur. cuius negatio fit, ſi non ad modum adiungatur, ſic, hic non ſedulò inter homines uerſatur. Alij quoque modi ſunt, Quod fieri poteſt, Contingens, Impoßibile, & Neceſſarium. Et materiæ modi fiunt. nam ſi non dicantur, materiæ ſunt. declarantur enim cum alia dicta ſint. ſi uerò dicantur, modi erunt: ut, hic neceſſario reſpirat. Quod autem fieri poteſt, & fortuitum ſiue contingens, latius manant. Quod enim fieri poteſt, & neceſſarium, & contingens, ſimili modo contingens, & neceſſarium, & quod fie ri poteſt, fiet, uel non. Ex ijs igitur quatuor modis ſexdecim propoſitiones fiũt, quarum quatuor aientes ſimplices, quatuorque ſimplices negantes, quatuor ex nominibus & uerbis commutatis aientes, & quatuor eiuſdem generis negantes, in quibus modus, & non uerbum propoſitionis uim habet: ut, fieri poteſt ut lauetur, non fieri poteſt ut lauetur: contingẽs ut lauetur, nõ contingẽs ut lauetur: impoßibile ut lauetur, non impoßibile ut lauetur:*

neceſſarium ut lauetur,non neceſſarium ut lauetur. Hæque *ſunt ſimplices negantes:* Fieri *poteſt ut non lauetur, non fieri poteſt ut non lauetur.*Contingens *ut non lauetur, non contingens ut non lauetur.* Impoſsibile *ut non lauetur, non impoſsibile ut non lauetur.*Neceſſarium *ut non lauetur,non neceſſarium ut non lauetur.hæque affirmationes & negationes ſunt nominibus & uerbis traiectis & commutatis.nam,fieri poteſt ut non lauetur, & eius generis permultæ,negationes ſunt non ſimplices: quarũ negationum momentum, non uerbum habet,ſed modus.idem enim lauari poteſt,& non lauari: quarũ repugnãtia ſimul uera erit.*Hæc autem,Non *fieri poteſt ut non lauetur,atque aliæ quamplurimæ,negationis non ſimplicis nomine appellantur, ex quibus conſequentiæ fiunt hoc pacto.*Hanc,*fieri poteſt ut lauetur,hæ,contingens ut lauetur, & non impoſsibile ut lauetur,& non neceſſarium ut lauetur,conſequuntur.*Hãc *uerò,* Non *fieri poteſt ut uolet, hæ,nõ contingit ut uolet, & impoſsibile ut uolet, & neceſſe eſt ut non uolet,conſequuntur.*Item *hanc,fieri poteſt ut non lauetur,hæ, contingens ut nõ lauetur, non impoſsibile ut non lauetur, non neceſſarium ut non lauetur,cõſequuntur.* Hanc *etiam,non fieri poteſt ut non reſpiret,hæ, non contingit ut non reſpiret,& impoſsibile ut nõ reſpiret,& neceſſariũ ut reſpiret,*

reſpiret, conſequuntur. Quare in ſimplici eius quod fieri poteſt, affirmatione, atque in ijs quæ illam conſequuntur, contingens conſequētiam facit. In ſimplici uerò eius negatione, illamq́ue conſequentibus, cōſecutionem facit id quod fieri non poteſt. Præterea in non ſimplici eius quod fieri poteſt, affirmatione, atque adeò illam conſequentibus, contingens iterum facit: inq; illius negatione, & conſectantibus, neceſſarium. Et ita de propoſitionibus finē dicēdi faciā.

PRIORES RESOLVTIONES. Ca. I.

E*x propoſitionibus argumentatio fit perinde atq; ex literis ſyllabæ, ex ſyllabis dictiones: ex dictionibus oratio conficitur. Ratiocinationū formæ tres ſunt, prima, ſecunda, ac tertia, prout medium erit in ijs collocatum. Quòd ſi directè medium ita ſit conſtitutum, ut alter terminorum de eo dicatur, ipſumq́ue de altero, prima fiet. ſi uerò ſuprà ſit quàm utræq; extremitates, deq́ue ambabus dicatur, ſecunda figura euadet. ſi inferius, ut utriſque ſubijciatur extremitatibus, tertia conficietur. Ac prima quidem & perfecta ipſa eſt, & perfecta in ea fit ratiocinatio, quandoquidem in nulla alia perfectionem ſortitur ſuam, quemadmodū ea facit quæ in ſecunda & tertia conflatur, quæ & per primam, & ex recipro-*

catione,ac demonſtratione,qua quis afficitur incom-modo,atque adeò per expoſitionem perfici poteſt, ut pòſt aliquanto dicemus. Determinationes *autem figuras in materia inſtanti(quam in eſſe uocant) neceſſariaq́ue ac fortuita conſtituunt.* Inſtans *illud eſt, quod euentum fortuitum eſt.* Quod *autem fieri non poteſt, in materia neceſſaria continetur.* Quod *enim ſit neceſſe eſt, id non fieri poteſt non quidem ut ſit, ſed ut non ſit: ueluti reſpirare hominem neceſſe eſt, & fieri non poteſt quin reſpiret.*

Prima *figura.* Cap. II.

PRIMA *quidem in figura maiòr terminus de medio dicitur, atque ab eo maior ſumitur propoſitio: minor medio ſubiectus eſt, & ab eo minor propoſitio ducitur.* Cum *itaque determinationes ac ſigna quædam, de quibus antè dixi, quatuor ſint,* Omnis, Nullus, Aliquis, Nō *omnis: unum eorum quodque ad ſeſe & ad cætera tria adiunctum, quatuor coniugationes facit: hasq́ue bifariam, præterquam eas quæ inter ſe coniunguntur, componit ita, ut omnes conſpirantes ac penè conflatæ, duædetriginta fiant:* Omnis Omnis: Omnis Nullus: Omnis Aliquis: Omnis Non *omnis: hæq; præter primas* Omnis Omnis *reciprocantur: ut* Nullus Omnis: Aliquis Omnis: Non *omnis* Omnis: *quæ ſeptenarium nume-*

rum

rum conficiunt:præterea Nullus Nullus:Nullus Omnis:Nullus Aliquis: Nullus *Non omnis fiunt, quæ præter* Nullus Nullus, *retro dicuntur,* Omnis Nullus,Aliquis Nullus,Non omnis Nullus.*ſunt hæ quoque ſeptem.*Deinde Aliquis Aliquis, Aliquis Omnis, Aliquis Nullus,Aliquis *Non omnis conſlantur: poſtea* Non omnis Non omnis : *Non omnis* Omnis: *Non omnis* Nullus:*Non omnis* Aliquis.*quæ ſi,ut ſuperiores, uiciſsim retro commeent, quatuordecim euadent,& ita omnes octo & uiginti erunt. ſed regula quadã primæ figuræ conſtituta, quatuor tantùm eligentur.*Ea regula ſe habet ad hũc modum; Maior *propoſitio aliquid de rebus uniuerſis aiat,uel neget: minor ſeu de uniuerſis, ſeu de ſingulis rebus aiat quippiã.* Aſſumuntur *igitur* Omnis Omnis,*altera ut de rebus uniuerſis,altera ut aiẽs.*Nullus Omnis *uno & eodem modo: altera uidelicet uniuerſa negans, aiens altera:*Omnis Aliquis, & Nullus Aliquis.*cæteræ omnes ad hanc figurã inutiles ſunt.*Qua *quidẽ re factũ eſt,ut cũ hæ ſolæ ratiocinatiuæ ſint,reliquæ non ratiocinatiuæ ſint appellatæ.* Suntq; *ratiocinatiuæ,quæ eodẽ modo cõcludunt,ſi tales quidã termini conſtituãtur.*Non *ratiocinatiuæ, quæ partim* Omnis, *partim* Nullus,*prout termini poſiti ſint. nam ex his* Omnis Omnis *concluditur* Omnis, *licet quiuis termini ſint conſtituti, ut ſubſtantia in omni animali,*

animal in omni homine, ſubſtantia igitur in omni homine dicitur. id quod etiã fit in his Nullus Omnis: *lapis nulli animali, animal omni homini, lapis igitur nulli homini ineſt.* Efficitur *id quoque in his* Omnis Aliquis: *animal omni homini, homo alicui candori, animal igitur alicui candori attribuitur.* In Nullo *quoque &* Aliquo *eadẽ ratio eſt: lapis in nullo animali, animal in aliquo candore, lapis igitur in non omni candore.* Quid *uerò cauſæ ſit cur* Alicui *non ſit concluſum, ſed* Non omni, *dicendum reſtat. nam ſi dixiſti, lapis alicui candori, in ſuperiori ratiocinatione, de quo aliquo candore animal dictum eſt, diceretur quoque lapis. & ita de quodam animalis candore lapis diceretur: quod fieri nullo modo poſſet.* Reliquæ *coniugationes, utpote quæ regulæ ſubiectæ non ſint, nulli uſui ſunt, cuius rei exemplo* Omnis Nullus *ponatur. animal omni homini ineſt, homo nulli olori, animal igitur omni olori.* Itemq́; *animal omni homini, homo nulli lapidi, animal igitur nulli lapidi.* In *cæteris etiam eodem modo, ſiquis ſingulas percurrat.* Sæpenumero *pro hac* Aliquis *ſumitur non definita in minori propoſitione.* Atque *ita omnes modi unà cum his quos modò propoſui, ſex fiunt.* Nec *quenquam fugiat in coniugatione* Omnis Nõ *omnis, non concludi per ſeſe* Omnis & Nullus, *ſed uariam concluſionem ex ipſa expoſitione inferri: ut, animal*

omni

omni homini conuenit, homo non omni candori, illi deinde candores capiantur, in quibus homo non dicitur, olor inquam, & nix. Quæ res effecit, ut homo non omni candori inſit, quoniam propter illos candores, quorum particeps homo non eſt, non omni ineſſe dicebatur. ſi aliquis candor ſumatur, cuius particeps homo ſit, alicui concludetur. ſequitur igitur, ut ex cygno animal omni ineſſe concludatur, ex niue nulli, quemadmodum à Nullo Non *omnis efficitur. quod enim inanimatum eſt, nulli homini conuenit: homo nō omni ei quod album eſt. poſtea alba ſumantur, de quibus homo nequaquā dicitur, cygnus uidelicet, & nix: inanimatumq́ue omne de omni niue, & de nullo olore dicetur, & concludetur.* Ea *re fit, ut omnia hæc inutilia ſint, & ſub ratiocinationē cadere non dicantur.* Eſt *autem prima figura perfecta, quatuorq́ue quæſtiones continet ac concludit. eæ ſunt,* Omnis, Nullus, Aliquis, Non *omnis.* Præterea *cō clusio ex deteriore propoſitione conſequitur: quod ſanè ignorandum non eſt.* Ex Nullo & Omni, Nullus *concluditur.* Nullus *enim deterior* Omni *eſt. atque ex* Omni & Aliquo, Aliquis *: propterea quòd* Aliquis *ſi cum* Omni *conferatur, deterior inuenietur.* Ex Nullo *autem &* Aliquo, *cum nullus, utpote quæ determinatio de uniuerſis rebus quid enūciet, melior ſit, deteriorq́ue, quia negans eſt, & aliquis,*

quia aiens eſt, melior ſit, & deterior, quia de ſingulis effertur, illud quod deterius ex utriſque conflatum eſt, inducitur, & Non *omnis ſit, & concluditur: quæ ſanè dictio & negans, & ſingularis eſt, et minor, ſiue ad affirmationẽ* Alicuius, *ſiue ad negationem* Nullius *ſpectemus.*

Secunda figura. *Cap.* III.

IN *Secunda uerò figura medius terminus eſt extra extremitates, deque utriſque dicitur. maior terminus ad medium propius accedit, quantum ipſe in concluſione enunciatur: minor à medio longius abeſt, non tamen loci ratione, ſed facultatis ac poteſtatis, quantum ipſe ſemper in propoſitione & concluſione ſubijcitur.* Regula *ratiocinationum quæ in hac figura fiũt, eſt, ut maior propoſitio uniuerſa ſit, ſiue aiat ſiue neget, minor uerò diuerſa ſit, ita, ut cũ hæc aiens ſit, illam negantem uniuerſalemq́; aut ſingularem habeat: ſiq́; illa negans fuerit, hæc ſit aiẽs de uniuerſis uel ſingulis rebus.* Ratiocinatiuæ *coniunctiones in hac figura ſunt quatuor: prima ex* Nullo *&* Omni, *altera ex* Omni *&* Nullo, *quarum concluſiones ex* Nullo *ſunt: tertia ex* Nullo *&* Aliquo, *cuius concluſio eſt* Non omnis: *quarta ex* Omni *&* Non omni *conſtat, atque eius concluſio eſt* Non omnis. *quibus quidem fit rebus, ut hæc figura tan-*

tũmodo negantia cõcludat. Sed ut res clarior fiat, exempla ſupponemus. Animal nulli lapidi ineſt, animal omni homini, lapis igitur nulli homini. Animal item omni homini in maiore propoſitione, animal nulli lapidi in minore, igitur homo in nullo lapide comperietur. lapis itidem nulli animali, lapis alicui candori, animal igitur non omni candori. id quod propterea fit, quòd ille lapidis candor ſumptus eſt, cuius animal non eſt particeps. tum, animal omni homini, animal non omni candori, homo itaque non omni candori. In illo enim candore dicitur homo, cuius animal particeps non erat: cuius quidem candoris ſi animal particeps non erat, quonam modo homo particeps erit, ut homo alicui candori ineſſe dicatur? fieri id quidẽ nullo modo poteſt. Hi ſunt ratiocinatiui modi. Quod ſi nõ determinati his accedant, unus inquam aiens huic Nullus, *alter negans huic* Omnis: *ſex omnes fient. cæteri omnes ad ratiocinationẽ efficiendã nulli ſunt adiumento, quippe qui et* Omnis & Nullus *cõcludant, ut in* Omni *et* Omni, *in hac qua de agimus figura liquidò apparet: animal omni ei quod rationis compos ſit, animal omni homini: quod rationis compos eſt, omni homini conuenit. Subſtantia quoque omni animali, ſubſtantia omni lapidi ineſt, animal nulli lapidi concluditur. In ea autem quæ ex* Omni *et* Aliquo *cõſtat, eſt animaduer-*

tendum, Aliquem non eſſe definitum, in materiaq́ue neceſſaria cum Omni parem uim habere. & quẽadmodum Omnis Omnis ratiocinatiua non eſt, ita quoque Omnis Aliquis erit: propterea quòd Aliquis infinitus ſit. In ſecunda tamen hac figura, in qua ratiocinationes imperfectæ fiunt, non ita ſe res habet: quoniam illæ per primam figurã, reciprocationémque, & id quod fieri nequit, perficiuntur. Sed prius quàm ad hæc declaranda aggrediamur, paulum requieſcamus, & loco magis opportuno de ijs dicemus, cum ſcilicet de reciprocatione loquemur.

Figura tertia. *Cap.* IIII.

POSTREMA *in figura medius terminus extra extremitates eſt, atque utriſque ſubijcitur: maiorq́ue terminus in eo eſt, qui poteſtate longius à medio abeſt: quoniam ſi medius ſemper ſubijcitur, maior dicitur ſemper: minor uerò in propoſitione enunciatur, in concluſioneq́ue ſubijcitur, proximusq́ue medio eſt, eò, quòd nonnunquam ſubijciatur. Huius quoque figuræ ratiocinatiuorum modorũ regula quædam obſeruatur, quæ iubet ut minorem aientem habeat, & nihil ſupra: & propterea tanquam non multa interualla ſint, modi plures ſunt. Sex enim numerantur: ad quos ſi addantur ij qui determinationibus uacant, qui ſingularibus ſimiles*

ſunt,

ſunt, decem omnes fient, Omnis Omnis, Nullus Omnis, Aliquis Omnis, Nullus Aliquis, Non omnis Omnis. Ex illis uerò qui nullam habēt determinationem, ſiquis aiens ſit, in loco huius Aliquis conſtituetur. ſin negans fuerit, huius Non omnis locum occupabit. in eo enim qui ex Omni & Aliquo cōficitur, Aliquis & non omnis continetur: in Nulloque & Aliquo, Aliquis: & in Non omni Omni, Non omnis ineſt. Eſt autem in more poſitum, ut infinitus modus ſine articulo pronūcietur, propterea quòd articulus eandem uim habeat, quam determinatio: niſi quòd uniuerſi nominis determinatio omnia comprehendit, & nihil omittit: articulus uerò prætermittit: ueluti hoc exemplo perſpicuum fiet. Omnes Lacedæmonij homines ſunt, hi Lacedæmonij fortes ſunt. Modus igitur infinitus ſine articulo profertur, ut homo albus, homo non albus. Hæc figura ſingulas res concludit, aientes ut Aliquam, negātes ut Non omnem. Quin etiam poteſt uniuerſas concludere, ut, ſubſtantia de omni homine, animal de omni homine, ſubſtantia igitur de omni animali dicitur. Item lapis de nullo homine, animal de omni homine, lapis igitur de nullo dicitur animali. Sed quoniam ex reciprocatione perficiuntur, ut pòſt demonſtrabo, Omnis cū Aliquo reciprocabitur . propterea in ſingulis rite uerſatur. Singula enim ut Aliquis in neceſſaria ma-

teria ex Omni *cõſequitur,*Nõ *omnis uerò in ea quæ fieri nequit,ex* Nullo.*ex quo conficitur, ut ſæpe res ſingulæ de uniuerſis ueræ dicantur.* Hæc *ſunt quæ ad ratiocinationem efficiendam adhibentur. cætera nulli uſui ſunt. nam uelut in omni arte uel ſtudio uel quauis ſcientia optimum quicque rariſsimũ eſt, malorum numerus eſt maximus, ſic hic pauca admodum ſunt quæ ad ratiocinationem efficiendã afferant adiumentum: & quæ inutilia ſint,plurima.*

Propria *tribus* Figuris *attributa.* Cap. V.

IN *unaquaque figura hæc inſunt propria.* Sunt *autem figuræ tres, nec plures, propterea quòd nullus alius præter tres antedictos, medio poteſt locus attribui.* His *omnibus tribus commune eſt, ex duabus negantibus,& duabus ſingularibus propoſitionibus nihil concludere. neque enim neceſſe eſt,ſi quid ſolùm non ſit,non eſſe concludamus,ſed ſi hoc quippiam non ſit.preterea hoc eſſe hoc, concluſionem non eſſe,cum ex ſingulis concludi ſingula non queant.nam ratiocinatio omnis ex uniuerſis ſingula concludit. quod in homine clarum eſt. homo enim animatus eſt propterea,quòd animal eſt animatum, homoq́ue animal eſt.*Inductio *uerò ex ſingulis uniuerſa concludit:ueluti pòſt dicetur.*

De ratiocinationibus perfectis,& imperfectis. Cap. VI.

PRFECT AE *ratiocinationes in prima figura fiunt,imperfectæ in aliјs,quæ & ipſæ uel per primam figuram ex reciprocatione, uel ex demonſtratione ad id quod fieri nequit, deducente, uel ab expoſitione uerborum perfici poſſunt.* Sed *hæc omnia prius declarãda ſunt.* Ac *primùm de expoſitione dicemus.* Expoſitione *itaq; perficitur ratiocinatio,cum ea quæ dicimus,ijs probamus, quæ ſub ſenſum cadunt:ut ſi aliquod animal album dixero,uelimq́; id probare,id ex uno aliquo quod ſub ſenſum cadat, probabo,etſi hæc plura ſunt.acquieſcit enim animus uno ad unius certi demõſtrationẽ.demõſtratur enim unus olor,qui percipi ſenſibus poteſt.et hoc eſt quod expoſitione perfici dicebam.* Ex *demonſtratione uerò per quam quis incommodo urgetur, ratiocinatio abſoluitur, cum diſparatum conſtituimus id, quod etiam non admiſſum ſit:ex quo,& altera propoſitione clara, fidemq́ue faciente, quiddam inducitur quod fieri nequit.cumq́; ex ijs propoſitionibus concluſio quæ fieri non poßit,ſecuta ſit,unaq́ue propoſitio & perſpicua,& rei dubiæ faciens fidem fuerit,illud ipſum quod fieri nequit,propter aliam propoſitionem ex neceßitate concluſum erit. & ita priorem orationem, quæ uera erat, confirmato.hu-*

iuſmodi autem demonſtratio fit hoc pacto. homo ali cui candori ineſt,non admitte,ſitq́; nulli. (hæc enim uox Nulli,*eſt quæ* Alicui *contrario nomine opponitur)candor autem omni* Scythæ, *homo igitur nulli* Scythæ.*unde enim inuectum illud eſt,quod fieri nequit?nam ex eo quod dicebamus candorẽ omni* Scythæ *ineſſe, inductum non fuit quoniam id uerum erat,ſed propterea quòd hominem nulli candori ineſſe affirmauimus,id fuit concluſum.ea re fit,ut homo alicui cãdori inſit.* Reciprocatio *multifariã dicitur.*Eſt *enim reciprocatio in ratiocinationibus, ei demonſtrationi de qua recèns dicebam,ferè perſimilis:quæ fit,cũ argumentationis concluſio reciprocatur illa quidẽ,ſed nõ ſolùm repugnãter, uerùm etiã contrario nomine,alteraq́ue propoſitio ſumitur, & altera aufertur:ut animal omni ei quod ratione utitur:quod ratione utitur, omni homini.animal igitur omni homini.hæc eſt ratiocinatio.* Differt *ab ea demonſtratione reciprocatio,quòd in reciprocatione ratiocinatio prius fit, concluſioq́ue reciprocatur: ac ſi repugnanter id fiat,*Omnis *in* Nõ *omnis:ſi cõtrariè, in* Nallus *reciprocabitur.* Fiat *id prius repugnanter, hoc modo, animal non omni homini, particeps rationis omni homini, in tertia figura. animal igitur non omni rationis participi, quod quidem omni inerat.*Contrario *nomine ſimili modo. animal*

nulli

nulli homini, rationis particeps omni homini. in tertia figura, animal igitur non omni rationis participi ineſt, quod ſanè omni attribuebatur. hæcq́ue eſt in ratiocinationibus reciprocatio. Secunda dicitur cũ collatione, quam ἀντίθεσιν uocant. Ea fit, cum antecedens, conſequens: & conſequens, antecedẽs cum reciprocatione efficitur. Quòd ſi alterum negans ſit, erit aiens alterum: ſiq́ue aiens alterum ſit, alterũ negans erit. id quod in ratiocinationibus connexis fieri ſolet, ut pòſt à nobis declarabitur: ut, ſi homo animal eſt, non animal non homo eſt. homo enim prius antecedens erat, & animal cõſequens. Tertia reciprocatio eſt communio duarum propoſitionum ad utroſque terminos qualitate mutata, & terminorum ordine conſeruato: eaq́ue fortuita appellatur: ut lauari nulli homini contingit. nã non contingit ut nullus, ſed ut omnis lauetur: & ob eam cauſam retro dicitur hoc pacto, lauari omni homini cõtingit. atq; ea ratione in duobus terminis, lauari ſcilicet, atq; homine, duæ propoſitiones fiunt, qualitas uerò imminuitur, quippe quæ nulli cum eſſet, omni facta eſt. at terminorum ordo ita manet, ut is qui dicebatur, nũc quoq; dicatur: quiq; ſubiectus erat, nũc itidẽ ſubijciatur. idq; in fortuita materia fit propterea, quòd fortuita ad utrũq; accõmodatur, id lauari uidelicet, & non lauari. uel etiam manat latius: ueluti euenit

ut homo ſeneſcēs caneſcat. in paucis autem fieri nequit. anguſtius uerò ut ſe habeat poteſt: quēadmodum euenit ut theſaurum inueniat quiſpiam. rarò enim id fit. & quia hoc & alio modo euenit, propterea huiuſmodi fit reciprocatio: quā honoris cauſa de induſtria definitione explicauimus, definitionēq; ex ſimplici reciprocatione ad hanc certo ordine aſſumpſimus. Supereſt *nunc ipſa ſimplex reciprocatio, quam ita definiunt.* Reciprocatio *eſt communitas duarum propoſitionum, quæ utrique termino cōueniant, qualitate quidem ſeruata, ſed inuerſo terminorum ordine. hac nobis opus eſt ad ratiocinationes abſoluendas.* Fit *autem hoc modo.* Quatuor *ſunt determinationes, materiæ tres, inſtans, neceſſaria, fortuita.* Inſtans *uerò nihil aliud eſt, quàm fortuitū cum euenit.* Fortuitum *in futuro dicitur: ut euenit ut is qui nuſquam deambulat, deambulaturus ſit.* Illud *uerò inſtans quod iam euenerit, fortuitum appellamus, ut candorem in olore.* Porrò *cum hæc dicta ſint prius, ad primæ determinationis, quæ* Omnis *eſt, in omni materia reciprocationem aggrediamur.* Scire *itaque debemus hanc* Omnis, *in hanc* Aliquis, *in omni materia reciprocari: ut, ſi omnis homo animal eſt, aliquod animal eſt homo. id quod in neceſſariā fit.* In *inſtanti uerò ſic:* Si *omnis coruus niger eſt, aliquid quod nigrum ſit, coruus erit.* In *fortuita hoc pacto:*

ſi

ſi omnem hominem deambulare contingit, aliquid etiam deambulans hominẽ eſſe cõtingit. Simili quoque modo Aliquis in ſeſe in omni materia uertitur, ac primùm in neceſſaria. ſi aliquod animal eſt homo, aliquis itidem homo animal eſt. Deinde in inſtãti. Siquis homo albus eſt, quid album eſt homo. Poſtremò in contingenti. ſi efficitur ut aliquod animal lauetur: ut aliquod etiam animal lauãs ſit, efficitur.

Hæc ſunt quæ de aiẽtibus propoſitionibus erãt nobis dicenda: deinceps de negantibus diſſeremus. In neceſſaria quidem atque inſtanti materia Nullus *in ſe reciprocatur.* Non omnis *uerò nihil efficit.* Nullus *quoque in fortuita nihil quicquam facit, nihilq́; reciprocatur. at* Non omnis *maximè propriè in ſeipſam reciprocatur. Sed qua ratione* Nullus *non reciprocetur, ex terminis clarum eſt & perſpicuum. Nõ enim propterea quòd lauari nulli homini contingit, (contingit enim nullum lauari) ideo reciprocando dicemus, & homo nulli lauanti contingit: quia aliquibus, nulli neceſſariò, ineſt. Iam enim lapis non lauatur: atque homo nulli lapidi non fortuito, ſed neceſſario ineſt: quoniam ſi* Nulli *fortuitu eſſet, ſtatim* Omni *quoque eſſet. quod fieri nullo modo poſſet. Cum igitur reciprocatio terminorum ſe habeat ad hunc modum, ratiocinatio ex* Nullo *&* Omni *in ſecunda figura conflata, per unam reciprocationẽ*

in prima figura perficietur: Animal nulli lapidi, animal omni homini, lapis igitur nulli homini ineſt. quo enim modo animal nulli lapidi, eo etiam lapis nulli animali ex reciprocatione cõueniet. Eſt præterea animal omni homini. Ex Nullo uerò & Omni, in prima figura Nullus concluditur. Eadẽ in ſecundo modo ſecundæ figuræ, qui ab Omni & Nullo conficitur, habenda ratio eſt: animal omni homini, animal nulli lapidi, & homo nulli lapidi. Vellem hunc modum perficere in maiore propoſitione reciprocanda, & efficere id non poſſum, propterea quòd in Aliquis reciprocaretur, & in prima figura nullus modus eſt qui ab Aliquo initium ſumat. minor itaque reciprocabitur hoc modo: animal nulli lapidi ineſt, & lapis nulli animali: animal autem omni homini inerat: concluditurq́ue, lapis nulli homini ineſt. Verùm in ſecunda figura, lapis nulli homini, cõcluſum non eſt, ſed homo nulli lapidi. quare id etiam reciprocatur: & illa etiam, Nullus inquam, quæ in concluſione erat: atque ex altera reciprocatione ſequetur, ut hominem nulli lapidi ineſſe concludamus. Fit uno & eodem modo in Nullo & Aliquo. perficitur enim ex una reciprocatione in prima figura, ſi Nullus reciprocetur. In omni uerò & Non omni, fieri nequit reciprocatio, uel maximè ob hanc cauſam, quòd Omnis in Aliquis mutata maior in prima

figura

figura propoſitio eſſe non poteſt: & Non omnis nõ reciprocatur. & ob eam cauſam ex demonſtratione per quam quis urgetur incommodo, perfectionem habet ſuam, uelut in ſecunda figura ſi dixero, animal omni homini, animal non omni albo, nõ admitte non omni, & eius loco dicito Omni, quod ei repugnat. erit animal omni homini. ex Omni uero & Omni in prima figura Omnis concluditur. ita fit, ut animal omni albo inſit. ſed in propoſitione, Non omni poſitum erat. Omni igitur ut inſit, fieri non poteſt. quare nullam aliã ob cauſam illud quod fieri nequit, inductum eſt, niſi quòd hominem omni albo ineſſe conſtitueramus. id ergo non bene habet. rectè quidem ſe res habebit, ſi Non omni dixerimus. Atq; ita modi ſecũdæ figuræ perficiũtur. Iam illi quoque tertiæ haud ſecus faciũt, ut animal omni homini, ſubſtantia omni homini, animal igitur alicui ineſt ſubſtantiæ. Verùm non ponatur Alicui, ſed Nulli repugnanter. inerat enim omni homini ſubſtãtia, ſequetur, ut animal nulli inſit homini. Ex Nullo quidem & Omni in prima figura, Nulli, idq́ue ex eo quod fieri nequit, concluditur. Ex reciprocatione autem ſic: Subſtantia omni homini, & homo alicui ſubſtantiæ. ſiquidẽ animal omni homini inerat: quod fit, quoniam ex omni & aliquo, ut prius quoq; eueniebat, aliquis concluditur. Per expoſitionẽ hoc mo-

do. Dico animal alicui ſubſtantiæ ineſſe. aliquod animal ſub ſenſum cadens, Socratem fortaſſe, expono, illudq́ue eſſe ſubſtantiam probo, ex hoc deinde alicui ſubſtantiæ animal ineſſe demonſtro, ac Nulli ineſſe aufero, quandoquidem non omni, ſed Nulli contrarium eſſe Alicui conſtitui: quoniam ſi Omni ſit, ſiquis Alicui dicat, uera fatebitur. Atque ita ratiocinationum perfectio in reliquis tertiæ figuræ modis efficitur.

DE RATIOCINATIONIBVS connexis. Cap. VII.

DEMONSTRATIO per quam quis urgetur incommodo, duabus ratiocinationibus connexis quas ὑποθετικὰς uocant, utitur. Ex ratiocinationibus aliæ demonſtratiuæ ſunt, de quibus antè diximus: aliæ connexæ, quæ apertæ & claræ quinque ſunt, quæ antecedens habent, & conſequens. Prima enim confirmans eſt, propterea quòd probans antecedēs, conſequens quoq; confirmat: ut, ſi homo eſt, animal itidem eſt. homo antecedens eſt, animal conſequēs. ſed homo eſt, animal igitur eſt. Secunda eſt refellens, ſi homo eſt, animal etiam eſt. ſed animal non eſt, neque igitùr homo. Ea enim ratione qua confutatum eſt conſequens, eadem etiam antecedens fuit reprehenſum. Tertia & quarta fiunt in coniunctionibus diſiungentibus, atque ijs quæ medio uacant.

nam

*tiam uel ualet,uel ægrotat.ſed nō ualet,ægrotat igitur. Ita enim fit,ut ſi unum infirmetur,aliud confirmetur.*Cōtrà *uel ægrotat,uel ualet. ſed ægrotat,ergo non ualet.*Vnius *confirmatio alterum refutat. Quinta efficitur in multis,atque diſiuncta eſt:ut hoc uel frigidum eſt,uel calidum, uel horum intermedium tepidum. ſed neque frigidum, neque calidum eſt,igitur tepidum.*Ex *his quinque,demōſtratio quæ ad id quod fieri nequit, deducit, duobus, tertia inquam & ſecunda utitur. dicimus enim uel* Aliquis, *uel* Nullus,*ſed non eſt* Aliquis,*ut dictum eſt nobis, igitur* Nullus. *ac ſi* Nullus, *ut inquiſti, hæc ſequetur concluſio.ſed id fieri non poteſt.fieri igitur nullo modo poteſt ut* Nullus *cōcludatur.*Ea *re fit,ut cū ſublatum ſit conſequens, antecedens etiam tollatur.*

MISTIONES QVOMODO PROPO-*ſitiones fiunt,& quænam concluſio ex miſtionibus inferatur.* Cap. VIII.

RATIOCINATIONES *ſimplices, & ex duabus materijs inſtantibus,& ex duabus neceſſarijs,et ex duabus fortuitis, atque ex harū materiarum in tribus figuris miſtione, ex neceſſaria & inſtanti, ex neceſſaria & fortuita, ex inſtanti & fortuita, denique ex harum reciprocatione, ex inſtanti & neceſſaria,ex fortuita et neceſſaria, ex*

fortuita & inſtanti cõficiuntur. poſtremò in his omnibus concluſio maiorem propoſitionem cõſequitur. Quòd *ſi maior propoſitio inſtans ſit, concluſio quoque inſtans erit. ſi illa fortuita, concluſio itidem fortuita. ſi uerò neceſſaria, concluſio etiam neceſſaria erit illa quidem, non tamen omnino & propriè, ſed ex conditione & pactione: uelut cum dicimus, ſi domum ædificaturus es, neceſſario lapides & ligna erũt. ſic hic, moueri omni animanti attribuitur, prout ineſt animans omni homini neceſſario. moueri igitur omni homini, ut ineſt, atque etiam neceſſario, ita tamen, ut cum ſubiectione intelligatur. nam ſi moueri inſit omni animali, homini quoque neceſſario inerit.* Non *ſecus præterea animal omni homini neceſſario, homo alicui albo, ut ineſt quippiam: ita ſit, ut animal alicui item quod album ſit, neceſſario inſit, ſed coniunctim, cum præſertim homo alicui quod ſit album, inſit.* In *aliјs uno et eodẽ modo.*

QVOMODO AD RATIOCINATIONEM *efficiendam magna nobis propoſitionum ſuppetat copia.* Cap. IX.

SVMPTIONVM *copia ad ratiocinationes conficiendas nobis hac uia & ratione ſuppetit.* In *unaquaque quæſtione quiddã ſubіјcitur, uel de ſubiecto dicitur. homo animal eſt, an non? atqui uoluptas*

ptas

ptas bonã eſt, ſubijcitur uoluptas, bona de uoluptate dicitur. quæſtio eſt, quonam pacto in his mediũ inueniamus, & nobis abundanter ſuppetat, ut duas propoſitiones in omni ratiocinatiõe efficiamus. quærimus igitur tria quædam, quæ terminum de ſubiecto dictum, & tria quæ ſubiectum conſequantur, id eſt quæ magis pateant, quæque ipſum ſubiectum conſequantur, id eſt minus ſerpant, alienaque ſint. horum in negantibus ratiocinationibus uſus eſt maximus: ut exempli cauſa quæſtio hæc proponatur, num animal de omni homine dicitur? hæc omnia erunt cõſideranda. Ac primùm quidem animalis cõſequentia ſunt, id quod animatum eſt, ſenſus particeps ſubſtantia: ex quibus uerò conſequitur, ſunt, id quod rationis compos eſt, mortaleque, & ad riſum natum eſſe. aliena uerò, id quod inanimatũ eſt, quod ſine ſenſu eſt, quod non mouetur. Hominis item cõſequentia hæc ſunt, quod rationis compos eſt, quod mortale eſt. quæ conſequitur Socrates, Anytus. aliena, equus, aſinus. Cum itaque nobis propoſitum ſit ratiocinationem facere, medium in prõptu eſt. dicimus enim animal de omni homine: deinde ea ſumimus, ex quibus antecedens ſiue animal cõſequitur: tum ea quæ ſubiectum ſiue hominem conſequũtur. ſunt autem hæc, quod rationis particeps eſt, et mortale. alterũ uelut id quod animal ſequitur, alterum

ut hominem conſequens:hæcq́ue coniungo, & medium facio, efficiturq́ue ut animal de omni eo quod rationis cõpos eſt,et mortale: quod rationis compos & mortale eſt,de omni homine,animal igitur de omni homine dicatur. Præterea lapidem nulli homini ineſſe demonſtrare animũ induxi.accipiam ea quæ à lapidis termino qui dicitur,aliena ſunt. ea ſunt animatum,& ſenſus particeps. aſſumã etiam quæ hominis ſubiectum conſequuntur,uidelicet animal, & rationis particeps: atque duo ex ijs componam, & medium efficiam:id erit animal,quod à lapide alienum erat: & rationis particeps,quod hominẽ conſequebatur:& dicam hoc modo,lapis de nullo animali quod rationis compos ſit, dicitur: ratione præditum animal,de omni homine: lapis igitur in nullo homine.Si item demonſtrare uelim, id quod rationis compos eſt, alicui animali ineſſe, accipiam ea quæ utrunque conſequuntur.animal enim,et rationis cõpos, hominem, & ad riſum natum eſſe ſequuntur. efficiturq́ue hoc pacto in tertia figura argumentatio:rationis compos omni homini:animal omni ridẽti:rationis igitur compos alicui animali.Fiet id quoque in prima. rationis compos omni homini ridenti: homo ridens alicui animali : rationis igitur compos alicui animali.Velim etiam demonſtrare bonũ non omni ineſſe uoluptati:pro qua re confirmanda accipio

pio id quod à bono quod de uoluptate dicitur, alienum eſt, deficiens dico: uoluptatis autem, quæ ſubÿcitur, conſequens. uoluptas enim cupidos & appetentes ſequitur. atque in tertia figura ita conficio. bonum ineſt nulli à bono deficienti & appetenti, uoluptas omni deficienti & appetenti: (nam ex Nullo & Omni in tertia figura Non omnis concluditur) bonum igitur non omni uoluptati. Id in prima pariter & ſecunda conficiam, propterea quòd Non omnis in tribus figuris inducitur. Sex igitur ſunt ea quæ hic inueſtigantur: tria terminum qui enunciatur, conſequuntur, & quæ ipſe conſequitur, quæque ab eo ſunt aliena: & tria ſubiectum conſequentia, et ex quibus cõſequitur, et quæ aliena ſunt. cumque nunquã omnia inter ſe cohæreant, (quandoque enim duo ex ÿs quæ termini illius qui dicitur, ſunt, uel duo illius qui ſubÿcitur, nõ conueniũt, ſed unum ex eo qui dicitur, et unũ ex ſubiecto coniungũtur) non plures quàm nouem coniugationes & tractationes efficiuntur ex conſequentibus & utriſque, ex alienis & utriſque: ex quibus conſequuntur & quæ utraque: ex conſequenti illius termini qui dicitur, et alieno ab eo qui ſubÿcitur: ex conſequenti ſubiecti, & alieno ab eo qui dicitur: ex alieno ab eo qui dicitur, et ex ÿs quæ ſubiectus conſequitur: ex alieno à ſubiecto, et ex ÿs quæ terminus q̃ dicitur, ſequitur:

ex conſequenti eius qui dicitur, et ijs quæ ſubiectus ſequitur, ex conſequenti eius qui ſubijcitur, & ijs quæ is qui dicitur ſequitur: ſuntq́ue hæ omnes coniugationes nouem: quarum ſex utilitatem ad ratiocinationum perfectionem afferunt, cæteræ tres nullum adiumentum præſtant: ea.uidelicet quæ eſt ex conſequentibus, & utriſque. ſit enim in ſecunda figura ex duabus aietibus Omnis Omnis.*quæq́ue ex alienis, & utriſque. ex* Nullo Nullo *in tribus figuris nihil concluditur. & quæ ex ijs quæ terminus de ſubiecto dictus conſequitur, & ex alieno à ſubiecto. ſit enim in prima figura* Omnis Nullus, *in ſecunda uerò* Aliquis Nullus: *in tertia itẽ* Omnis Nullus. *et ob hanc cauſam hæ tres tractationes ad propoſitiones pro ratiocinationibus colligẽdas nulli ſunt adiumento.*

De *ratiocinationum diſſolutione.* Cap.X.

SEQVITVR *ut de ratiocinationum reſolutione dicamus. ea eſt è compoſitis ad ſimplicia reuerſio. cumq́ue orationes in libris inueniantur, illæq́; orationes ratiocinationes ſint, ipſasq́ue omnino reſoluere oporteat, non iniuria prius quærimus figuram ſub qua oratio illa conſtituatur. quòd ſi in oratione ſit* Omnis, *neque in ſecunda, neque in tertia, ſed in prima dabimus operam ut reducamus. ſi uerò*

rò Nullus,*in prima, atque in ſecunda: ſi* Aliquis, *in prima et in tertia: ſi* Non omnis,*in omnibus. id quod medij collocatio nos docebit. ſiquidem in prima & ſubijcitur et enunciatur, in ſecunda ſemper dicitur, in tertia ſemper ſubijcitur.* Poſtea *propoſitiones diligenter inueſtigabimus, ut quæ maior, quæ minor ſit, compertum habeamus: & ſiqua deſit, nos non fugiat, ſed eam adiungamus.* Sæpenumero *enim ſcriptores unam neceſſariam propoſitionem omittunt, & alia quædam in controuerſiam adducunt. idq́ue uel maximè ut diſtinguant & frequentent omnem orationem luminibus uerborum & ſententiarum, uel ut rhetoricè ornent, uel ut occultent, uel ut aliquid inducant, uel ut occulta et quaſi inuoluta aperiant. hæc igitur cognoſcenda ſunt omnia. id adeò, ut ſi neceſſarium indagare deberemus. ex duabus enim neceſſarijs propoſitionibus concluſio fit. deinde propoſitiones diuidendæ ſunt, & quis maior, quíue minor, & medius ſit terminus, indagandum, tum in ipſis terminis inſiſtendum, propterea quòd termini ſunt principia atque elementa. idq́ue eſt philoſophi qui in diſſerendi facultate uerſetur, robur & firmamentum, ut cum aliquibus loquatur & congrediatur, quomodo ab illis interrogetur, intelligat, & omnia in oratione prudenter poſsit intexere, et nullo ducatur errore.* Efficitur *enim & dicitur ratiocina-*

tio cum de omni genere uel de nullo, tum in toto, uel non in toto. nam ſi dixeris, homo eſt animal, animal eſt ſubſtantia, homo igitur eſt ſubſtantia: in toto dixeris, quod initium à ſubiecto ſumpſeris. quod ſi dicas, ſubſtantia de omni homine, lapis de nullo homine, homo igitur de Omni Paulo*: de* Omni *dices, et nihil inter ſe diſcrepabunt, quin etiam eadē erunt: & ſiqua differētia eſt, ea erit qualis eſt inter aſcenſum & deſcenſum in ſcalis.* Hæc *igitur omnia ſciamus oportet, ſuperuacaneaq; amputemus, & neceſſaria inueſtigemus, ac cognoſcamus utrum ea quæ ſuperſunt, ornatus gratia ſint adiuncta, an ut occultetur quippiam, an propter inductionem, an illa propoſitio ex antecedēti ratiocinatione confirmetur.* Si *quis uerbi cauſa probare uelit omne animal inferiorem oris partem mouere, id omittet, et ex inductione cōficiet. dicet enim, homo inferiorem oris partem mouet, itemq; leo, & aſinus, caniſq;, & equus. atque ita uniuerſam propoſitionē confirmabit. & id eſt quod inductionē appellamus.* Sæpe *etiam euenit ut maior propoſitio dicatur, & minor ſilentio inuoluatur.* Sæpe *item ut ex ratiocinatione antecedenti maiorem demonſtrare conemur.* Nōnulli *quoque inueniuntur qui ad oratorū imitationem enthymemata conficiūt, & maiorem propoſitionem ſilentio trāſeunt, minoremque pronunciant. aiunt enim,* Hic *no-*

ctu uagatur, igitur fur eſt. maiorem quidem prætermittũt tribus de cauſis: uel ut auditores in fraudem illiciãt: (neq; enim propoſitum illud uerum eſt, neq; omnis noctu uagãs, fur eſt: multas enim alias ob cauſas efficitur ut nocturno tempore uagemur) uel ut iudicibus gratum faciãt, ut ipſis iudicibus maiorem cogitandam relinquant. uel quòd ad clepſydram dicebant, multa prætcribãt. Sed *ijs cauſis prior probabilior eſt.* Hæc *omnia qui obſeruant, ita orationem in ſimpliciora reſoluere debent, nec quæcunque ad definitionem pertinent, in ratiocinationem adducere.* Ac *ſi in alijs ſe rectè habebit, reſolutio & infirmatio in eo ſolùm facienda erit, quod non propoſito cõducat: ut quendam feciſſe uidemus, qui aquã elementum eſſe humidum ad potum aptum definiuit, deq́ue elemento humido uerba non fecit, propterea quòd elementum & humidum de omni aqua dicatur. de facultate uerò aquæ inſita ut potari poßit, orationem habebit: & in ratiocinationem adducet, atque inquiet id quod ad potãdum aptum eſt, de omni aqua nõ dici, quòd uelit id rationibus affirmare, quemadmodũ ſuprà in aquæ definitione docuerat.* Omnia *enim quæ ad definitionem adhibẽtur, de uniuerſa re quæ definitur, dicuntur.* Ratiocinationis *terminos in tertia figura, ad potum ſcilicet aptũ eſſe, & aquã, & mare, medium efficiet: ac ex* Nullo

& Omni in tertia figura Non omnis concludetur, hoc modo: id quod potatu bonum eſt, de nullo mari, aqua de omni mari. id igitur quod potatu bonũ eſt, de non omni aqua dicetur. atque ita aquæ definitio ſublata eſt. Hoc quoque modo ſiue ſcribamus, ſiue loquamur, erit in aliјs faciendum.

Quomodo ac quando ex falſis propoſitionibus uerum concludatur. Cap. XI.

QVIA demonſtratiua ratiocinatio philoſophiæ inſtrumẽtum eſt, propoſitum eſt nobis de omni ratiocinatione diſſerere: ac prius eã tractabimus, quæ ſimplici quodã modo fit, poſtea uerò eam quæ magna diligentia adhibita conficitur. Imitabimur hac in re eos qui pingunt, qui primò admodum ſimpliciter pingũt, deinde rhinocerotem, aut oxyrrinchũ piſcem depingunt. idem nos hoc loco faciemus. polliciti enim de ratiocinatione demonſtratiua docere, prius de ea quæ quoquo modo fit, uerba facimus. id quod agimus ob eam cauſam, ut omnia impedimẽta reijciamus, & ad demonſtratiuam poſtea ſciẽtiam deueniamus. Primum quidem impedimentum eſt, ut ex falſis propoſitionibus uera inferatur concluſio. atque hæc ratiocinatio dicitur Quia, non Propter quid. cauſæ enim propoſitionũ non ſunt ueritatis cõcluſionis cauſæ: propterea quòd id ſolum ad demon-

ſtratiuam

ſtratiuam pertinet, quòd propoſitiones neceſſariæ cũ ſint, neceſſaria quoque erit concluſio. In alijs uerò ita eſt comparatum, ut ex falſis uera concluſio efficiatur. nam ſi propoſitiones ueræ ſint, concluſio uera erit neceſſariò. at ſi concluſio uera ſit, non neceſſe eſt propoſitiones ueras eſſe, ſed euenit etiã ut falſæ ſint. uerùm ſi concluſio falſa ſit, propoſitiones ex neceſsitate falſæ erunt, propterea quòd ipſæ ſunt ex quibus efficitur concluſio. Propoſitiones uel omnino, uel aliqua ex parte falſæ ſunt. ſi enim Omnis Nullus dicatur, ut ſiquis aiat, animal nulli homini, uel cõtrà Nullus Omnis, ut ſi dicat quiſpiam, lapis omni homini, propoſitio in uniuerſo falſa exiſtet. Si uerò Alicui, uel Non omni dixeris, Nulli uel Omni, aut contrà, erit in parte falſa propoſitio. non enim dicitur aliqua ex parte uera, cum uirtus id non admittat, ut quadam ex parte uirtus ſit. Omne quodcunque à bono deficit, malum eſt. Verum autem in tribus figuris ex falſis concludi perſpicuum eſt ijs qui experiuntur: ut, animal de omni ligno, lignum de omni homine, animal igitur de omni homine dicitur. Idem fit ab una falſa: ut, inanimatũ de omni ligno, lignum de omni lapide, inanimatũ ergo de omni lapide. candor item de omni animali, animal de omni niue, candor itaque de omni niue. Quin maior quoq; propoſitio quadam in parte falſa eſt, & minor tota

falſa, atque etiam aliter. Si igitur euenerit ut maior tota falſa, & minor uera ſit, concluſionem ueram efficere non poterunt. nihil enim in medio aduentitium de minori extremitate uerum eſſe poteſt. Euenit quidem ut maior omni ex parte falſa ſit, & altera uera: ut ex hoc patebit. candor omni ei quod animatum ſit, animatum omni olori, candor igitur omni olori. Fiet id quoque in ſecunda & tertia figura, niſi ſi in ſecunda utræque ſint omnino falſæ. uerùm ſi alterutra tantùm, uera concluſio efficietur: ut, animal omni lapidi, animal nulli homini, lapis igitur nulli homini. ad hæc inanimatum omni lapidi, inanimatum nulli ligno, lapis igitur nulli ligno. Præterea animal nulli homini, animal omni equo, homo igitur nulli equo. Idem fiet cum propoſitiones aliqua ex parte falſæ ſint.

Quæ ſit, & quomodo fiat demonſtratio in qua retro dicuntur omnia. Cap. XII.

DAMNATVR *à philoſophis hæc mutua demonſtratio, utpote quæ idem ex eodem obſcuro clarum faciat. Ea alio nomine per circulum dicitur, ueluti quædam per ſua ueſtigia propoſitionum & concluſionis replicata conuerſio. Fit autem hoc modo: à duabus propoſitionibus efficitur concluſio, deinde accipiatur cõcluſio, & altera è propoſitionibus reciprocando,*

ciprocando, & altera demonſtratur, hoc pacto. ridens omni homini, homo omni rectè ambulanti, ridens igitur omni rectè ambulanti. quod ſi probare uoluero, ridens omni homini, accipiam concluſionē, & minor reciprocabitur, & dicā: ridens omni rectè ambulanti, rectè ambulans omni homini, ridens igitur omni homini. Sed quonam modo homo omni rectè ambulanti ineſt? reciprocatur maior, & dicitur, homo omni ridenti. accipitur deinde cōcluſio, ridens omni rectè ambulanti. atque ita minor in concluſionem conducitur, homo omni rectè ambulanti. fitq; hoc modo mutua demonſtratio. Eſt autem animaduertendum, huiuſmodi demonſtrationem in illis tantùm uerſari, quæ uiciſſim retro commeāt, ut ſunt ridens, homo, rectè ambulans: in iiſque quæ ſibi ex altera parte non reſpondent, nihil ei loci eſſe.

Quid ſit inductio. Cap. XIII.

DE *inductione, quia ipſa quoq; philoſophiæ inſtrumentum eſt, uerba facimus.* Ea *uerò eſt probabilior ratiocinatione, & magis ad perſuadendū accommodata.* Oportet *enim ex ſingulis rebus uniuerſas inferre, ſiq; fieri poſſit, ab omnibus: ſed propterea quòd id in multis fieri nequit, cum ſingulæ res infinitæ ſint, inuenta eſt uia quædam & ratio, qua ex paucis quoque poſſimus inducere. dicimus*

enim omnia quæcunque poſſumus, ex quibus cogimus aduerſarium demonſtrare al quid ita ſe nõ habere, quod ſi demonſtrarit, uicerit: ſi uerò ſecus, inductionem tunc perficimus. ita enim in tertia figura fit. prima ſumptio in hac figura efficitur. quòd ſi minor propoſitio reciprocetur ita, ut medium de Omni in minori extremitate ſit, quemadmodum erat extremitas de Omni medio, tunc nõ Aliquis, ſed Omnis concluditur. ſiquidem ex reciprocatione prima figura conficitur, ſi minoris propoſitionis reciprocatio in Omnis, non item in Aliquis reciprocetur. Fit in tertia figura ſic, ut cum omne animal inferiorem oris partem mouere demonſtrare uelimus, terminos quidem conſtituimus, ac maiorem, inferiorem oris partem mouere, minorem, animal, medium uerò & inferiorem, omnia quæ ſub animali ſunt. ea re fit, ut ſi illa omnia cum omni animali reciprocentur, in prima figura concludatur, ſingula animalia inferiorem oris partem mouere. hæcque omnia de omni animali dicẽtur. concludetur igitur, inferiorem oris partem mouere, de omni animali dicitur. & hoc pacto inductio conficitur.

Quid ſit demonſtratio per quam quis urgetur incommodo. Cap. XIIII.

IN *alijs ſubiectio repugnãter conſtituitur, ut dictum*

ctum eſt nobis. quod in ipſis quoque determinationibus efficitur. Vel enim Omnis, *uel* Non omnis, *&* *uel* Aliquis,*uel* Nullus *eſt. neque unquam affirmatio cum negatione uera erit,hocque eſt philoſophorum effatum, ac notio per ſe ipſa fide digna,in eadem re affirmationem & negationem effici nunquam poſſe, niſi in fallacibus concluſiunculis, quibus ſophiſtæ utũtur:aut propter ambiguitatem:ueluti ſiquis dicat,coruus animatus eſt,coruus animatus non eſt. animatus quidem coruus animal eſt,inanimatus uerò ianuæ eſt affixus.* Vel *in diuerſo tẽpore, ut ſi dicat quiſpiam,* Socrates *intelligens,* Socrates *non intelligens. quod accipiendum eſt perinde ac ſi dicatur,cum ſtultus eſſet, intelligens non erat:cumque uir eſſet,ſapientiamque acquiſiſſet, intelligens erat.* Vel *actu & potẽtia, ut ſi dicatur infans ſciens & ignorans, re ipſa ignorans, facultate ſciens erit.* Vel *ex partium differẽtia, ut idem lignũ ad aliquod lignum æquale & non æquale erit, æquale inquam in latitudine, nõ æquale in longitudine.* Hæ *enim omnes & eius generis permultæ concluſiunculæ ſunt contorta & aculeata ſophiſmata. nec alia ulla ratione affirmatio & negatio ſimul ueræ ſunt.* In *demonſtratione igitur ex eo quod fieri nequit, affirmari aliquid uel negari poteſt, nõ ſecus quàm in cæteris modis facimus.* In *inſtãti enim,quo-*

niam inſtat,ac ineſt, exiſtit, atque etiam ſola determinatio uidetur,quæ uim habet inferēdi uel Omni, *uel* Non *omni,uel* Alicui,*uel* Nulli. *in alijs uerò modis,neceſſario uidelicet,ac contingenti,negatio affirmationi repugnat:ut huic,*Neceſſarium eſt reſpirare,*hæc,*Non neceſſarium eſt reſpirare.*et huic,*Contingit lauari, *hæc,*Non contingit lauari. *hæ ſanè repugnantiæ ſunt.Quòd ſi in paribus propoſitionibus quicquam quod ipſum fieri non poßit, enuncietur, non fatendum erit neceſſarium eſſe omni: ſit igitur non neceſſarium omni, quod idem cum hoc eſt, contingit non omni. quod ſi inciderit, non admittas neceſſarium eſſe omni,ſed hanc, cōtingit non omni, quæ repugnanti par eſt.nam hæ,*Neceſſarium eſt omni,& Non contingit nō omni, *æquales ſunt:atque hæ,* Neceſſarium eſt nulli,Non cōtingit alicui.*itémque,*Neceſſe eſt alicui, Non contingit nulli.& Neceſſe eſt non omni, Non contingit omni.*præterea hæc,* Non neceſſe eſt non omni,*huic,*Cōtingit omni, *par eſt.& huic,*Cōtingit nulli,*hæc,*Non neceſſe eſt alicui.*huic,*Contingit alicui,*hæc,*Nō neceſſe eſt nulli.*huic,* Contingit non omni, *hæc,* Non neceſſe eſt omni.*Atque ita eſt ex eo quod fieri nullo modo poteſt,demonſtratio.nam uel neceſſarium eſt omni,uel non neceſſarium omni. atque huic,* Nō neceſſarium eſt omni, *hæc,* Contingit non omni, *æqualis eſt.*

æqualis enim fit in huiuſmodi materijs. illa non neceſſaria, hæc contingit. illa omni, hæc non omni. Si enim non neceſſe eſt omne animal rationis particeps eſſe, contingit non omne animal eſſe rationis particeps. Ita fit ut hæc, Neceſſarium eſt omni, in ijs quæ fieri non queunt, his, Non neceſſarium eſt omni, & Contingit non omni, repugnet. In cæteris eadem ratio eſt.

Quid ſit non ex hoc falſum effici. Cap. XV.

NON *ex hoc effici falſum, in præcedenti demonſtratione poſitum eſt. hoc fit, cum quis inferre aliquid uelit quod fieri non queat. Captioſo argumentationis genere utens, cauſam eius quod fieri nō poteſt, omittit, & aliud quicquam cōſtituit: ac tum quidem diſſerenti licet dicere, id non ex eo, ſed ex alio quodam fuiſſe illatum: ut ſiquis aiat, Animal non omni homini, diſſerens id non admittat. ille ſtatim Omni ſubijciet, dicetq́ue, Animal omni homini, homo omni ridenti, ridens omni ligno, animal igitur omni ligno. hoc fieri nullo modo poteſt. conabitur aduerſarius demonſtrare cauſam cur id conductum ſit eſſe, quòd animal omni homini ineſſe ſubiecerat, & id quod cauſa non eſt, cauſam efficere. tunc quidem non ex eo falſum effici dicitur.*

Quid ſit repetitio eius quod initio dictum eſt. Cap. XVI.

REPETITIO atque aſſumptio eius quod initio dictum eſt, ſub eo genere conſtituitur, quod non demonſtrat. accipit enim id quod in controuerſiam uocatur, pro conceſſo. fitq; id quinque modis. Ac primo omnium, ſi quis id quod demonſtrare debeat, petierit, idq́ue per ſe non facilè lateat. ſed hoc in ſynonymis facilius fiet: ut ſi uelit quis demõſtrare hominem animal eſſe, animal ridens pro conceſſo accipiat. Secundo, quando quiſpiam ſingulas quaſdam res demonſtrare debeat, uniuerſas poſtulet: ut probare uolens eandem eſſe aduerſorũ ſcientiam, omnium omnino contrariorum unã eſſe ſcientiam cenſeat, ac poſtulet. nam ſi contrariorum una erit, eadem quoque erit aduerſorum. Tertio, ſiquis uniuerſum probaturus ſit, ſingula poſtulet: ueluti ſi omnium aduerſorum unũ eſſe ſenſum uelit affirmare, dulcis & amari eundem eſſe ſenſum petat, & pro cõceſſo accipiat. Quarto, ſiquis diuidẽs illud petat, quod eſt in controuerſiam uocatum: ut ſi demõſtrandum ſit medicinam ſcientiam eſſe ualentiũ & ægrotorum, utrunque ſeparatim petat, medicinam uidelicet eſſe ualentium ſcientiam, & poſtea medicinam eſſe ſcientiam ægrorum. Quinto, ſi ex ijs quæ ſeſe neceſſario conſequuntur, alterum poſtulet quiſpiam:

piam: ueluti ſi eſſet demonſtrandum, latus quadrati non eſſe eiuſdem menſuræ cum media linea, petat is & aſſumat tanquam cōceſſum & exploratum, latus non eſſe eiuſdem menſuræ cum linea media: uelitq́ue ex hoc demonſtrare, latus non eſſe eiuſdem menſuræ cum media linea: ex neceſſitate ſequitur, ut ſi latus commetiens non ſit, linea quoque cum latere non ſit æqualis.

Quid deductio ſit. Cap. XVII.

DEDVCTIO *fit, quando propoſitio æquè abſtruſa eſt, ac concluſio. tunc enim à concluſione ad propoſitionem deducitur oratio. nam oratio & clara eſſe, & concluſionem confirmare debet, ſi quidem concluſio ab illa demonſtratur. at quando illa obſcura eſt, ad concluſionem curritur, ut illa demonſtrata, & perſpicua reddita, ex ea clara fiat.* Id *autem eſt quod deductionem appellamus: ut ſi uelimus demonſtrare hominum animas nullo mortis fato perimi, hanc propoſitionem conſtituemus,* Animæ *apud inferos ſunt: quæ nec cognita eſt, nec inter omnes conſtat. propterea ex concluſione ad propoſitionem argumentationem deducimus, eamq́ue ex multis ueram & credendam eſſe demonſtramus.*

Quid exemplum, quid ſignum, quid argumentum. Cap. XVIII.

PHILOSOPHVS duobus utitur inſtrumẽtis, ratiocinatione, & inductione: ex quibus ratiocinatio ex uniuerſis rebus ſingulas demõſtrat: quod rationis particeps animal nobis declarat. homo enim rationis etiam particeps eſt, homo igitur animal itidem eſt. nã quod rationis eſt particeps, latius quàm homo patet. Inductio uerò ex ſingulis, ut dictum eſt, uniuerſa confirmat. Orator ad horum imitationem inſtrumentis ipſe quoque utitur, enthymemate (cui etiam ratiocinationis, quæ una ſumptione conſtet, nomen eſt) atque exemplo. Sed exemplum non ita ex omnibus ſingulis rebus uniuerſas demonſtrat, ut facit inductio, uerùm ex ſingulis ſingulas confirmat: quippe cum orator ſingulis magis nitatur, & philoſophus uniuerſis: ut ſi uellet orator demonſtrare, Socrati utile eſſe ſeſe in orationibus exercere, acciperet exempli gratia Demoſthenem, et in orationibus ſe exerceret, exponeretq; quantã ſit ille ex orationibus gloriã conſecutus. Enthymema uerò eſt ratiocinationi perſimile: in eo tamẽ differt, quòd ratiocinatio duabus è propoſitionibus eſt conflata, uel ad minimũ unam maiorem habet, illud autẽ unam tantùm minorem, ut dictum eſt nobis. Fit enthymema aut à ueriſimili, aut à ſigno, aut ab indicio ſeu argumento.

gumento. A *uerisimili,hoc modo:* Pericles *in multorum admiratione eſt, à multisque amatur: tyrannidem igitur occupabit.* Veriſimile *à perſona ſumitur.* A *ſigno autem ſic ·* Hic *noctu uagatur, igitur fur eſt.* Signum *enim à re ducitur.* Ab *argumento, quod & certiſsimum eſt,hoc pacto:* Mulier *hæc habet lac,igitur peperit.*

De *natura pernoſcenda, & quomodo in argumentationem cadat.* Cap. XIX.

MORES *naturamq́; cognoſcimus,quando ab aliquo corporeo ſigno animæ proprietatem formamus,ut ungues lati pinguem* Mineruam *indicãt: & mali ſunt, quibus ſupercilia iunguntur: bonæ indolis,qui frontem latam habent.* Corporeum *igitur ſignum pro medio conſtituimus, & ex illo animæ ſignum demonſtramus.* Vnum *enim unius affectionis ſignum eſt.* Sique *unum ſignum ſit, & duæ animi affectiones,ut in leone uidetur, qui habet extremitates magnas, & duas animi affectiones,fortitudinem dico & amplitudinem: tunc nulla alia ratione cuius affectionis ſignũ ſit,cognoſcere poterimus,niſi illã affectionẽ in alio genere cõſideremus, et cuius affectionis in eo genere ſignũ exiſtat,uideamus: & ita in illo quoq; quod pertractetur,cuius ſit,cognoſcemus.* Id *cõmodè in hominibus fieri poterit,ex*

quibus qui magnas extremas partes habent, fortes ut plurimum ſunt, non tamen ampli & largi, niſi alıud ıllıus affectionis ſignum exiſtat: atque ita non quieſcimus, donec eiuſmodı certæ notæ argumentũ inuenerimus. unaq; animi affectio, id eſt fortitudinis, in hoc ſignum eſt, nec tamen latitudinis. ita igitur in leone quoque ſe res habet.

POSTERIORES RESOLVTIONES.

Quid demonſtratio. Cap. I.

QVAE *res cauſa eſt, re effecta præſtantior eſt. nam ſera propter ianuam efficitur, & propter nauim clauus, atque adeò propter demonſtratiuam ratiocinationem omnia quæcunque diximus. ſiquidem ea ratiocinatio eſt philoſophiæ inſtrumentum. quod ſi efficiat ac confirmet, in prima forma ex* Omni Omni: *ſi confutet, in ſecunda ex* Nullo Omni, *uel* Omni Nullo *conſtabit.* Omnis *enim doctrina ac diſciplina de cognitione præcedenti oritur: qui quidem habitus, & cognitio in demonſtratiuis argumentationibus & neceßaria, & maximè credibilis eſſe uult, uel foris habere demonſtrationem, uel à ſe ipſa per ſeſe. neque enim ita principium inquirendũ eſt, ut exitus nullus reperiatur, quandoquidem ea ratione nulla unquam haberetur ſcientia. nunc uerò*

rò

rò non modò ſcientia eſt, ſed etiam ſcientiæ & demonſtrationis principium. Etenim *demonſtratio eſt ex propoſitionibus medio uacantibus, quæ per ſe ueræ & claræ ſint.*Propoſitiones *autem medio uacantes à ſingulis ſenſibus proficiſcuntur. cum enim omnia animalia ſenſum habeant, alijs tamen ſunt manſiones in ipſis ſenſibus, alia uerò ſimul atque ſenſerint, ſenſum abijciunt, cuiuſmodi ſunt muſcæ, culices, apes, pulices, & eius generis permulta.* Ex *illis uerò quæ manſionem habent, homo præcipuè eſt. atque ex ijs rebus quæ ſæpenumero fiunt, efficitur experimentum, ex hoc experientia, & cognitio ſtabilis & immutabilis. nam cum ſæpiſſime uiderimus ignem calefacere, neq; unquam quicquam igne frigeſcere, propoſitionem medio cauſaque uacantem conficimus, hoc pacto,* Ignis *calefacit. & ita fit propoſitio quæ nullum medium habeat, quemadmodum in bello ſeditione coorta, cum unus ſtet, alius item, atque etiam alius, & ita exercitus iterum in antiquum ſtatum reſtituatur.* De*monſtratiua igitur ratiocinatio alia quædam eſt, atque ſimplex, quoniam omnis ratiocinatio eſt uel dialectica, quæ ex ueris & probabilibus conſtat: uel fallax, qua ſophiſtæ utuntur, quæ ex ijs quæ probabilia uidentur, conflata eſt: uel ex ueris & primis, & neceſſarijs, & medio carentibus, &*

quæ concluſionis cauſæ ſint, efficitur: & ea eſt demonſtratiua, in qua dictum quidem eſt ex ueris, propterea quòd plerunque uerum ex falſis quoque concluditur, ut in illis clarum eſt quæ ſuprà dixi. Veruntamen hæc ratiocinatio non Propter quid, ſed Quia concludit. Additum deinde eſt, Et primis, quoniam qui ex poſterioribus ratiocinatur, non rectè, nec ita ut decet probat, propterea quòd cauſam minime nouit. Tum adiunctum eſt, Et neceſſarijs, quòd demonſtrationis concluſio neceſſaria eſt: neque fit in demonſtratione perinde ac in ſimplici ratiocinatione, in qua ex falſis uera efficitur concluſio. Atque in demonſtratione ex fortuitis propoſitionibus, et alio quouis modo ſe habentibus, neceſſarium non concluditur, ſed & propoſitiones neceſſariæ ſunt, & concluſio item neceſſaria. ita fit, ut ex poſterioribus et effectis, cauſæ & priora demonſtrentur: non quòd ea ſit demonſtrationis uis & natura, ſed quòd concluſio & propoſitiones neceſſariæ ſint. Ita etiam fieri poteſt, ſi ratiocinatio Quia, non Propter quid efficiatur. Quia enim & hoc pacto fit: & ex ijs quæ nobis explorata ſunt, ea quæ naturæ ſunt cognita, nobis patent. Proponatur ratiocinatio, lunam deficere propterea, quòd incurrat in umbram terræ. illa enim incurſio, cauſa eſt: ipſaque defectio, res effecta. Atque hæc ratiocinatio erit Propter quid, id eſt

cauſæ.

*cauſæ.*Nos *uerò cum magis cognitam defectionem habeamus,rem effectam, defectionem dico, conſtituimus:& cauſam,incurſionem uidelicet,concludimus,hoc pacto:* Luna *incurrit in umbrā terræ, propterea deficit.*Hæc *ratiocinatio eſt* Quia,*id eſt ex effectis.nam quia nunc incurrit, ſcimus quid cauſæ ſit cur deficiat. quomodo uerò incurrat,'nos latet.* Præterea *aſtra errantia non nitent, propterea quòd propè ſunt .* Id *autem cauſa eſt cur illa non luceant:& eſt cauſæ ratiocinatio, quia ex cauſa effectum demonſtramus.* Nos *uerò,quibus magis cognitum eſt illa non ſplendere,ex eo quod efficitur,uidelicet quia propè ſint, de eis facimus ratiocinationem,hoc modo :* Stellæ *errantes, quia propè ſunt,propterea non ſplendent. hæcq́ue ratiocinatio eſt ex effectis. nam quia propè ſunt, non lucere cognoſcimus.* Cauſam *uerò cur propinqua ſint, ignoramus.*Sed *quia,uelutι ſuprà dixi,*Prius *bifariam dicitur,naturâ,ut uniuerſalis homo: & nobis, ut* Socrates:*demonſtratio,ex ijs quæ ordine naturæ priora ſunt , debet eſſe : ex ijs uerò quæ nobis priora ſunt,non item.* Cauſæ *enim ſunt effectis antiquiores:licet quædam ſimul fiant, ueluti ſol, et eius lux ac radius:ſed ſol ut lucis ac radij cauſa,prius agnoſcitur.*Propria *demonſtratio ex propoſitionibus medio uacantibus efficitur, præterquam quòd ex alijs*

contēplationibus collectæ non ſint,quæ ipſæ ab alijs oriantur,id quod demōſtrari nullo modo poteſt.atque in hoc demonſtratio uerſatur.ſiquidem demonſtratio eſt,per quam res ea,& non alia eſſe demonſtratur:ut triāgulum tres angulos duobus rectis pares habere,quatenus triangulum uniuerſe acceptū, non autem quia figura ſit, erit demonſtratio. quòd autem iſoſceles huiuſmodi ſit, nō quia iſoſceles exiſtat,ſed alterius primi trianguli ratione,nō propriè erit demonſtratio. Sunt enim quædam uniuſmodi, quæ ſingulare quicquam non habēt, in quibus licet ad ſingulas res ſpectent, ſcientia ac demonſtratio fit:uelut cum de cœlo,de ſole,de luna,uel de mundo uerba facimus,quæ uniuſmodi ſunt,neque tanquam res uniuerſæ de ſingulis dici commodè poſſunt.

Quid de omni,per ſe, & uniuerſe ſignificent. Cap. II.

COMPERTVM *iam habemus demonſtrationē eſſe cauſarū: & ex propoſitionibus uniuerſis uniuerſum eſt, quod ex eo quod de omni, & quod per ſe dicitur,conflatū eſt. In prioribus autē id eſſe illud quod de omni dicitur,aſſeruimus. eſt enim de omni, extra quod nihil relinquitur eorum quæ ſub ipſo comprehenduntur, ut animal de omni homine dicitur.Per ſe, quatuor modis dicitur.Primùm per ſe*

eſſe

eſſe dicuntur ea, quæcunque in re inſunt in rei natura inquirenda, ut in homine animal, & rationis cõpos. Secundo ea, in quorum ratione quid res ſit aperiente ipſa inſunt, ut in numero par & impar, ac ſimum & repãdum in naſo: in quo alia multa inſunt, candor uidelicet, longitudo, & latitudo, atque alia plurima. ſed naſus in horum ratione ac definitione non aſſumitur: uerùm naſus in aduncitatis definitione capitur. dicimus enim, aduncitas eſt naſi curua quædam pars: quemadmodum etiam numerus abũdans in numeros non æquales diſtributus. efficitur enim, ut hæc affectio in nulla alia parte conſiſtat, niſi naſus ſit: at longitudo et latitudo in multis alijs inſunt, quæ naſi non ſunt. Tertio id per ſe dicimus, quod de nulla ſubiecta re dicitur, ſed ſubſtantia eſt. ambulans enim cum aliud quippiam ſit, ambulans eſt: at homo cum aliud quicquam non ſit, homo eſt. quare illud accidens eſt, homo uerò & per ſe, & ſubſtantia. Quarto, quod per ſe unicuique conuenit. quod autem per ſe nòn eſt, accidens eſt: ut quodam ambulãte ſi coruſcauerit. non enim propterea quòd ambulauerit quiſpiam, flamma inter nubes coruſcauerit, ſed accidiſſe id dicimus cum ambularet. Si uerò ob id ipſum fiat, per ſe eſſe dicetur: ut ſiquis iugulatus, mortuus ſit. nam mors euenit propter occiſionem, & extrinſecus non euenit. Scire autem

quia, & propter quid, multum differt. Ac *primùm in una & eadem ſcientia dupliciter interſunt hæc inter ſe.* Primùm *quidem ſi ratiocinatio ex propoſitionibus medio uacantibus fiat, erit propter quid. ſi uerò ex ijs quæ medium habent, erit quia. deinde in ijs quæ ſibi quaſi ex altera parte reſpondent, ut de incurſione & luna dicebamus, ſique ex cauſa affectus concludatur, fiet propter quid ratiocinatio. ſi uerò ex effectu tanquam notiori cauſa cõcludatur, erit quia ratiocinatio.* In *ijs item in quibus medium extra collocatur, non propter quid, ſed quia ratiocinatio componetur: ut, quid cauſæ eſt cur murus non reſpiret? quia animal non eſt.* Sed *ſiquis dicat hanc ratiocinationem eſſe quia, dici poſſet non propterea murum non reſpirare, quòd animal non ſit, cum multa animalia ſint quæ etiam non reſpirent, ueluti ſunt culices, uermes, & eius generis multa. dicendum itaque eſſet murum non reſpirare, quia pulmonem non habeat.* In *alia uerò atque alia ſcientia* Quia *à* Propter *quid, differt, hoc pacto.* In *ijs enim quæ aliæ ſub alijs ſunt conſtitutæ, qualis eſt perſpiciendi ſcientia, quæ ſub geometria eſt, et muſica ſub arithmetica: in harũ altera ſi id quod perſpici poteſt, ex perſpiciendi principijs demõſtretur, in altera id quod ad concentum pertinet, ex muſicis, erit quia ratiocinatio.* Si *uerò illud ex geometricis, hócque*

que ex arithmeticis principijs demonſtretur, ratiocinatio propter quid efficietur. ſed multæ quoque ſcientiæ quæ ſeſe non referunt, ita ſe habent. nam uulnera rotunda diutius ſanari, medici intereſt ſcire: quid uerò eius rei cauſa ſit, geometræ. nam circulus eſt omnibus figuris latior, & plures angulos continet.

Quomodo prima figura magis ſub ſcientiam cadat. Cap. III.

TRES *figuræ ſunt: ex quibus prima eſt magis ad ſcientiam accommodata, propterea quòd ea ſola de omni concludit, ac propterea quatuor quæſtiones concludit : et quòd in hac definitionis partes uidelicet de omni inducũtur: ac definitio principium demonſtrationis eſt, ut pòſt declarabimus. Cumq́ue duplex demonſtratio ſit, rerum uniuerſarum altera, & altera ſingularum: ea quæ uniuerſarum rerum eſt, potior eſt, & maius ad demonſtrationem affert adiumentum. ſiquidem demonſtratio & neceſſaria eſt, & rerũ uniuerſarũ. Atque cum demonſtratio ſit partim aiens, partim negans, partim oſtẽdens, partim ex eo quod fieri nequit, cõcludens: aiẽs melior eſt negante, propterea quòd aiens, quippe quæ per ſe ex aientibus propoſitionibus fiat, non indiget negãte, at neganti ad ſe efficiendam aiente opus eſt: quandoquidem ex ſolis negãtibus, ut docui-*

mus, demonſtratio nunquam fiet. Oſtendens uerò ſeu demonſtratiua antiquior eſt ea quæ ad id deducit quod fieri nequit, propterea quòd ipſa per ſe quæſtionem demonſtrat: at ea per quam quis urgetur incommodo, ex aliarum rerum ſubiectione quæſtionem demonſtrat.

De *definitionibus.* Cap. IIII.

DEFINITIONEM *principium demõſtrationis, & propoſitionem medio uacantem eſſe diximus. ſed fieri non poteſt ut ipſa rei natura ad ſubſtantiam accommodata demonſtretur.* D*efinitionum genera ſunt tria, unum à forma, alterum à materia, tertium ab ijs utriſque aſſumitur. id quod exemplorum appoſitione perſpicuum & planum fiet.* O*mnis enim ars atque ſcientia ſubiectum habet, & finem, qui forma eſt, ex quibus omnis ars triplici modo definitur, ut in arte nauium exædificandarum clarè patet. ea eſt ars, quæ in lignis uerſatur: atque hæc definitio ex materia ſumitur.* E*ſt item ars nauiũ fabricandarum: atque hæc definitio ex fine, id eſt ex forma eſt. (ſæpe enim forma & finis ſunt communitate quadam inter ſe coniunctæ, ut nihil differre uideantur)* F*it poſtremo ex utriſque definitio ſic.* E*ſt ars quæ in lignis uerſatur naues efficiens.* D*efinitio uerò quæ ex materia ſumitur, cõmunis appellatur,*

nihilque

nihilque proprium habere dicitur: quemadmodum poculum uitreum, & uas æneum nominatur. At quæ ex forma elicitur, propria eſt illa quidem, ſed non explicat id ex quo finis efficiatur. Quæ demum ex utriſque ſumitur, et perfecta eſt, & uitio caret. Ea autem, quæ à materia naſcitur auxilio illius quæ à forma eſt, demonſtratur, hæcque eſt demonſtrationis concluſio. Quæ uerò à forma traditur, eſt demõſtrationis principium, non tamen demonſtratio: propterea quòd hæc ab ea non confirmatur quæ à materia fit: quemadmodum ea quæ à materia ſumitur, ab ea probatur quæ à ſpecie eſt. Nemo enim probat hanc eſſe nauium effectricem propterea, quòd in lignis uerſetur, ſed potius eam in lignis uerſari, quòd naueis efficiat. Ea re fit, ut definitio quæ ex forma ſumitur, & medio uacans, & demonſtrationis ſit principium: & quæ à materia, concluſio demõſtrationis exiſtat. quæ ex utriſque, demõſtratio ſit, propoſitionum tamen diſpoſitione differat: uelut in ira uideri poteſt. Ira eſt ſanguinis ardor in corde. hæc definitio à materia traditur. nam ille ſanguinis feruor in corde, perlatè patet. communis enim eſt irato, ægroto, currenti, epulis ſaturato, & ei qui in hyeme friget. Tum, ira eſt ulciſcendi libido. hæcque definitio eſt ex forma, & ſoli ei conuenit qui eſt iracundia incitatus. Poſtremò, ira eſt feruor ſanguinis in

corde propter libidinem puniendi. atque hæc eſt ex utriſque definitio. At *quomodo hæc definitio demõſtratio eſt collocatione differens? propterea quòd in definitione prius ponitur materia, deinde forma. ita enim dicimus, ſanguinis feruor in corde propter ulciſcendi libidinem.* In *demonſtratione uerò cum forma conſtituta ſit, materia poſtea ponetur. et ob hanc cauſam ordine differt à demonſtratione, in qua ita dicitur, iratus ulciſci ardet. eius qui ulciſci ardet, ſanguis in corde ebullit. irati igitur ſanguis in corde ebullit. & ita diſpoſitio diuerſa efficitur.* Quòd *ſi dixeris, irati ſanguis in corde efferueſcit: qui habet ſanguinem in corde efferueſcentem, ulciſci deſiderat: falſum dixeris, eò quòd omnis qui in corde habeat efferueſcentem ſanguinem, non iam ulciſci deſideret. fit enim ille ſanguinis feruor multis etiam alijs de cauſis.* Nec *quenquam moueat, quòd in ratiocinationis expoſitione in recto caſu dixerim, iratus ulciſci deſiderat, in propoſitione: & dixerim in concluſione, irati ſanguis in corde efferueſcit, in ſecundo caſu: quoniam etſi habemus in mandatis ut terminos in recto exponamus, in complexione tamen ratiocinationis pronunciandi ſunt ita, ut locutionis concinnitas poſtulat.*

TOPICORVM LIBER I.

Cap. I.

QVAE cum dixerimus, ſequitur ut de ratiocinatione dialectica, in qua omnes humanæ res in diſceptationem uenire poſſunt, perinde ac ciuiles in dicendi rationem, diſſeramus. Dialectica argumentatio ex probabilibus cõluditur. Probabile eſt, quod uel omnibus, uel quamplurimis, uel ſapientibus, hisq́ue uel omnibus, uel plurimis, uel ijs quorum ſpectata eſt et perſpecta ſapientia, probatur: ut ſi dicat quiſpiam, ratio bona eſt, gloria uitæ utilitatem affert. De his uerò diſſerimus, quæ ita & ſecus ſe habere poſſunt. nemo enim diſputandum proponit, utrum æquum ſit Deum colere, neque utrum Sol clarus ſit. quod ſi quis fortaſſe faceret, puniendus eſſet, ac ſenſu indigeret. Quæſtio à propoſitione ratione quadã intereſt. nã ſi dixeris hoc pacto, Anima intelligẽtia prædita eſt, an non? quæſtionem feceris, deq; ea ſermonẽ habebis. Si uerò ſic, Igitur anima intelligẽtia prædita eſt: propoſitionẽ effeceris, ex qua aliã quandam quæſtionem firmabis. nam propoſitio alterius cuiuſdam quæſtionis cauſa profertur. res enim de qua habetur oratio, quæſtio eſt. Inſtrumẽta quibus utimur in diſputãdi et loquẽdi ratione, ſunt quatuor. Primũ,

ut propoſitiones aſſumamus. ſunt enim dialecticæ propoſitiones probabiles & ueriſimiles. Secundũ, *ut ea quæ ambiguitatem habent, cognoſcamus, ne alter differens de quadam re loquatur, alter de alia reſpondeat: quemadmodum ſiquis de cane piſce loquens dicat, canis latrát ne? alter de terreno cane intelligens, etiam, reſpondeat.* Interrogandum *igitur erit in ambiguis, quo de quis loquatur, ut de eodem reſpondere poßimus.* Tertiũ *eſt, ut unamquanque cuiuſque differentiam cognitam habeamus, ut quid ſenſus à ſcientia differat, ſenſum uidelicet ex ijs eſſe, quæ nobiſcum naſcuntur, ſcientiam uerò cum tẽpore acquiri à ſtudioſis uiris. atque ſciẽtiam, ſi amiſſa ſit, rurſus comparari: ſenſum ſemel amiſſum, non poſſe: ſenſumq́ue inſitum eſſe & innatum, ſcientiam acquiri.* Quartum *eſt, ut ſimilitudines intelligamus, ut res inter ſe coniungere & cõparare poſſimus: ut ſciamus tranquillitatẽ placationi ſimilem eſſe. utræque enim ad requiem referuntur: ſed altera in mari, altera in aëre intelligitur. in alijs etiam eodem modo.*

De *quatuor dialecticis quæſtionibus.*

Cap. II.

QVAESTIONES *dialecticæ quatuor ſunt.* Definitiua, *quæ ad definitionem pertinet.* Generis, *quæ in generibus uerſatur.* Propria, *quæ ea quæ ad proprium*

proprium ſpectant, aſſumit. Accidentis, quæ de accidentibus diſſeritur. Ac præterea quæſtiones quæ alterius ſunt, cum definitiuis coniunguntur. nam ſi definitio probata ſit, idem quoque confirmatum erit: quia ſi demonſtratum ſit definitionem illud ipſum eſſe, iure hoc idem quod illud eſſe demonſtrabitur. id tamen non reciprocabitur ita, ut ſi demonſtratum ſit hoc idem cum illo eſſe, continuò hoc definitio illius ſit: propterea quòd multa ſunt quæ eadem inter ſe exiſtant, non tamen ſtatim & definitio & res definita eadem ſunt. gaudiū enim idem eſt quod lætitia, ſed neque gaudium lætitiæ, neq; lætitia gaudij definitio eſt. In confutatione uerò id uiciſsim retro commeat. etenim ſi fuerit confutatum hoc cum illo idem non eſſe, hoc quoque illius definitionē non eſſe probatum erit. Verùm ſi ſublatum ſit hoc illius definitionem non eſſe, ſtatim hoc cum illo idem non eſſe, non tollemus, propterea quòd decorum non eſt honeſti definitio, idē tamē eſt. Idem tripartitò diſtributum eſt. Aut enim genere idem ſoliti ſumus dicere, ut omnia animalia eadem inter ſe eſſe generis ratione dicuntur. Vel ſpecie, ut omnes homines eiuſdem ſpeciei ſunt. Vel numero, ut Socrates cum eius definitione, uel cum ſuo proprio, uel ſuo accidente. Aqua enim quæ ab eodem fonte manat, eadem genere non erit ſi in duobus uaſis cernatur. quinetiam

eadem numero non erit. quod ſi numero eadem eſſet, ſequeretur, eum qui ex una unius uaſis bibiſſet, ex altera quoq; adbibiſſe. erit uerò potius eiuſdem ſpeciei, ſed ea ab alijs quæ eadem ſpecie ſunt, differt, quòd maximam habeat ſimilitudinem, quemadmodum nõnulli homines ijdem ſpecie multam ſimilitudinem habent, & ſimiles ſunt in omnibus.

Quæ ſint dialectica quæſtiones. Cap. III.

QVAESTIONES, *quarũ in quærendo opus eſt, cum ſcilicet quærimus hoc ſit, nécne, ſub genere conſtituuntur: & ipſæ quæſtiones generis appellantur.* Eæ *ſunt, quando propoſitæ rei genus inquiritur, utrum hoc, an hoc ſit.* Quæ*ſtiones uerò comparatiuæ ad accidens referuntur, ueluti utrum magis eligenda ſit gloria, an ratio: & utrum maiore honore dignior ſit ſenectus, an iuuentus prudens. reducuntur enim comparatiuæ ad accidens, propterea quòd omnes amplificantur & imminuuntur, accidentiaq; contentionem & remiſsionem capiant.* In *una igitur quaque quæſtione loci differentes inſunt: ex quo conficitur, ut hic liber, in quo de ratione differendi agitur,* Topica *inſcribatur, atque hæc dialectica uel exercitationem uel uictoriam finem habet: inueſtigatque & perſcrutatur omnia.*

TOPICORVM

De quæſtionibus accidentis.

QVæſtiones partim cõmunes ſunt, partim ſingulorum propriæ. Communes ſunt hæ: Omnis uoluptas in bonis eſt, Nulla uoluptas in bonis eſt. Propriæ hæ: Quædam uoluptas in bonis eſt: Quædam uoluptas non eſt in bonis. Vniuerſæ autem confirmant et infirmant, & utrunque quæſtionum genus uniuerſis cõtinetur: propterea quòd ſi docuerimus aliquid in totum genus cadere, etiam in aliquã partem cadere demonſtrauerimus: ſiq́ue in nullam rem cadere, demonſtratum quoque erit non in totum genus conuenire. At illæ quæ ſingularum rerum ſunt, non refellunt uel aiunt, & nunquam in uniuerſis dicuntur. Infirmatur igitur accidens, ſi aliud ex duobus fuerit uel genus, uel proprium. potius genus tanquam accidens tradiderit. ſi enim in natura inueſtiganda dicatur, uel ſoli ſpeciei inſit, & reciprocetur, accidens non erit. ſi uerò non ſoli inſit, et in quæſtione qua inquiritur qualitas, dicatur, aptumq́ue exiſtat ut ſit uel non ſit, accidẽs confirmabitur. Deinde inſpiciendum erit, in quibuſcunque ineſſe dicatur, quòd ſi nulli inſit, tollitur accidens. ſi omnibus uel alicui, confirmatur accidens, ueluti dicitur, ſcien-

tia mala eſt, cui nomini ſi Nulla *adiungatur, infirmatur. ſi* Omnis, *uel* Aliqua, *ſcientia mala eſſe affirmatur.* Tum *conſiderare debemus definitiones accidentis, & eius rei cui accidit: ut ſi quis dicat philoſophum inuidum eſſe, & quid philoſophus, & quid inuidus ſit, explanet. ſique altera definitio cum altera non conueniat, accidens ſublatum erit: ſi conueniat, confirmabitur.* Præterea *ambiguis, ſi obſcura ſint, utendum erit. ſique in aliqua re conueniant, accidens confirmabitur: & ſi in aliquibus minimè cōueniant, infirmabitur: ut ſi dicat quiſpiam, tragœdias ſcribere ſuaue eſt. hoc enim uerbum* τραγῳδᾶν *ambiguum eſt, quippe quod canere, plorare, ac tragœdias ſcribere ſignificet. is uerò qui confirmabit, uti debebit ea illius uerbi ſignificatione, qua multi utuntur. qui uerò infirmabit, ea qua utuntur docti & intelligentes uiri.* Erit *præterea in notius nomen commutandum, affirmandumq́ue, atque infirmandum. dicat enim aliquis, uoluptas commoda eſt, commutabitur commoda, & utilis dicetur: deinde ſi inciderit, refellendum erit: ſin minus, confirmandum.* A *genere item & formis accidentis refutamus, & confirmamus: ut ſi dixerit quiſpiam animam moueri, motus ueluti quoddam accretionis & diminutionis, immutationisq́; ac loci mutationis genus ponatur. quòd ſi nulla moueatur, tollitur accidens,*

dens. ſi quædam, aut omnis, confirmatur. Temporis etiam ratio eſt habenda, propterea quòd ſi in aliqua eius parte nō conueniat, infirmabitur: ſi in omni cō-gruet, confirmabitur: quemadmodum ſi dicatur, id quod nutritur, augetur. niſi enim rationibus affirmetur, id quod alitur, augeſcere, (nā ſenes nutriuntur illi quidem, ſed non augentur) infirmabitur. ſiq; omnia quæcunque nutriuntur, augeri demonſtratum ſit, accidens confirmabitur. Iam uerò omnis qui quiduis dixerit, multa quodammodo complexus eſt. ſunt igitur hæc animaduertenda. Refellemus enim ſi aliquibus non inſit, confirmabimus ſi inſit. quippe qui hominem dixit, animal quoque, & rationis compos, et ridens dixit. Quòd ſi propoſita res hæc non habeat omnia, quod dictum eſt, refellitur: ſi habeat, affirmabitur: ueluti ſi aurum bonum eſſe dicat quiſpiam, utile quoque & frugiferum, et alia multa dixerit. Si itaq; hæc, uel ex eis nōnulla ineſſe fuerit demonſtratū, accidens confirmatur: ſi demonſtratum non ſit, infirmatur. Ex *nomine etiam in orationem mutato ducuntur argumenta, affirmanturq́ue, & infirmantur: ut ſiquis aiat regnum felix eſſe, & regem felicem, nomen in definitionem commutabimus, & felix id eſſe dicemus, cuius animus bonus, et bonæ fortunæ particeps ſit. in regno autem accidens confutatur, quòd nullum animum regnum*

habeat: at in rege cõfirmatur, eò quòd rex animum habeat. Cum præterea res aliæ neceſſario eueniant, aliæ plerunque, aliæ raro, aliæ prout ſors tulerit, in accidentis infirmatione uidẽdum erit, ſi quis ea quæ raro eueniunt, plerunque fieri ponat, uel contrà: uel ſi neceſſario fieri: ut ſi quis inglorios neceſſario malos eſſe diceret. non enim neceſſario mali hi ſunt, ſed plerunq;. alius etiam dicat eos qui uerberantur, dolere: plerunque id fieri ponet, quod neceſſario fit. itemq́ue alius dicat eos qui meditationibus operam innauãt, ut plurimum lætari: illud dixerit, quod raro & in paucis euenit. hæc autem omnia ad accidẽs infirmandum pertinent. Si uerò proprio modo accidens ad rem adiungatur, magnum ad confirmãdum afferet adiumentum. Quoniam autem aduerſa ſex modis cõiunguntur, quatuor ſolùm modis iuncta repugnantiã faciunt. nam amicis benefacere, et inimicis male, aduerſorũ numero non habetur. ſunt enim hæc humani ingenij, manſuetiq́; animi officia. unum enim & idẽ hæc habebit. nec illud de inimicis male mereri, huic repugnat, benè de inimicis mereri. eundẽ enim hæc ſtatum decent: et unus atq; idem in ijs ſeſe exercebit. ſed illud de amicis bene mereri, illi contrariũ eſt, de inimicis bene mereri. hocq́; amicis malefacere, huic inimicis malefacere. atque hoc amicis benefacere, huic amicis malefacere. poſtremo hoc,

hoc, inimicis benefacere, huic inimicis malefacere: quippe quæ à contrarijs moribus proficiſcantur. ex quo perſpicuũ eſt eidem data eſſe multa contraria. huic enim benefacere, duo ſunt contraria, uidelicet amicis malefacere, et inimicis benefacere. In unaquaque *etiã coniugatione ſimili modo fit. erit igitur inſpiciendum ex quo ex utriſque oratio noſtra confirmetur, et ex quo infirmetur, ut quidam ait: hic amicos diligit, etenim inimicos quoque odit: uel, etenim inimicos quoque diligit, accidens is confirmat. infirmat uerò, ſi amicos amãdo, uel eis malefacit, uel inimicis benefacit.* Qui *enim non cognoſcitur dum inimicum odit, quonam modo in amico amando dignoſcetur?* Si *præterea aliquod cõtrarium accidenti ſit, conſiderandum erit an ſubiecta res illius ſit capax. nam ſi illius capax nõ fuerit, neque etiam accidentis capax erit: ſed ſi illius, confirmabitur quoq; huius capacem fore: non tamen quòd ei rei acciderit, ſed quòd accidere poſſit, ac res illud ſuſcipere queat: ueluti dicat quiſpiam uirtutẽ albam eſſe, propterea quòd candor ſit nigrori contrarius. nam uirtus capax nigroris non eſt: neque igitur alba erit.* Alius *aiebat hunc lapidem album eſſe. lapis nigroris quidem capax eſt: ſed non ob eã cauſam albus erit: uerùm probabitur tantummodo candoris eſſe capacem.* Ex *contrarijs etiam ſumuntur argumenta, ſic:*

ſi ſcientia opinio eſt: quod ſub ſcientiam cadit, opinabile eſt. quod ſi illud non ſit, neque hoc erit. Id ex ijs eſt quæ cum aliquo conferuntur. Ex aduerſis autem hoc modo: Si bonum utile eſt, malum noxiū eſt. ſi illud non eſt, neque hoc quoque. Ex priuationibus & habitibus hoc pacto: Si cæcitas nobis maculam inurit, aſpectus laudem tribuit. ſed ſi neque cæcitas dedecus, neque aſpectus ornamentū affert. Ex aientibus & negantibus ſic. Si diſcere bonum eſt, non diſcere non bonum eſt. quod ſi illud non ſit, neque hoc erit. A coniugatis & caſibus. Coniugata dicuntur, quæ orta ab uno, uariè cōmutantur, ut iuſtus, iuſtitia, et iuſtū. caſus uerò eſt iuſtè. fortis, fortitudo, forte. caſus, fortiter. ſi igitur iuſtitia bona eſt, iuſtus quoque & iuſtum & iuſtè bona erunt. quod ſi illa non ſit, neque hæc erūt: atque id reciprocatur. Simili quoque modo in fortitudine & alijs uirtutibus liquet eſſe faciendum. Ducuntur etiam argumēta ab ortu & interitu rerum, & ex cauſis efficientibus, & corrumpentibus. quarū enim ortus in bonis eſt, eæ etiam in bonis ſunt. quarum uerò interitus in bonis ſint, res ipſæ in malis erunt. atq; id retro dicitur. ſi res ipſæ in bonis ſint, earum origo in bonis erit. ſi ipſæ in malis ſint, & earum euerſio in bonis erit. Si uerò ipſæ ſint in bonis, obitus & cauſæ euertentes in malis ſunt numerandæ. Ex his poſſumus accidens

confirmare,

confirmare, & infirmare: ut ſi dicat quiſpiam, uirtus mala eſt, infirmandum id erit, ut uirtus non mala eſſe dicatur: nam eius ortus in bonis eſt. effectio enim bonorum, uirtutis eſt origo. deinde addemus uirtutis efficientia, & poſtea uirtutem non malam eſſe dicemus, propterea quòd uirtutis occaſus & euerſio atq; obitus, in malis habentur. eſt enim uirtutis interitus, malorum effectio. uirtutem uerò corrumpunt malorum hominum familiaritates. atque horum confirmatio erit malorum hominum deſpicientia, propterea quòd hæc eſt familiaritatis interitus, & eorum quæ bona uitiant, euerſio. eſt enim ſtudium interitus contemptionis, & deturbant illud ſtudium bona uerba, & adhortationes bonorum uirorū. A ſimilibus hoc modo: ſi una ſcientia multorum eſt, ut medicina, quæ & ægritudinis, & bonæ ualetudinis eſt ſcientia, una quoque opinio multorū eſt. cogitat enim aliquis uerum & falſum, quæ multa ſunt. Valet id quoque ad confutandum: ſi una non ſit contrariorum ſcientia, neq; una erit contrariorum opinio. Scientia enim & opinio quandam ſimilitudinem habent. utræque enim animi affectiones ſunt, & cognitionis uim nobis ſuppeditant. Ex maiore item & minore ſumuntur argumēta, ſuntq; ex maiore quatuor loci. Vnus, ſi maius ex maiore ſit cōſequens, ſimplexque ſimplici ſubiecto accidat.

ac ſi id ſit, illud etiam: ut ſi maiorem iniuriam facere maius malum eſt, & ſimpliciter iniuriam facere, ſimpliciter malum erit. Alter *locus eſt, cum una res ex duabus dicitur ſubiectis. infirmabitur enim ex maiori, & ex minori confirmabitur: ut ratio magis laudanda eſt, quàm diuitiæ.* Si *ratio celebrari laudibus nō debeat, nec multo magis diuitiæ.* Ex *minori uerò confirmabitur ſic:* Si *diuitiæ laudandæ ſunt, multo magis eſt laudāda ratio.* Tertius *eſt cum duæ res cum una conferuntur, ut ratio magis probanda eſt, quàm ad animam utilis. ſiq́ue probanda non eſt, id quod ad animam utile eſt, multo magis probandum non erit. ſiq́ue utilis propter animam ſit, multo magis laudāda erit.* Extremus *locus eſt, cum duæ res duabus comparantur: ut uirtus magis utilis eſt, quàm oratio laudanda ſit.* Verùm *ſi neq; uirtus utilis ſit, neque oratio laudanda erit. ſi uerò laudanda erit oratio, longè maiorem utilitatem uirtus afferet.* Ab *ijs quæ eodem modo conueniunt, tribus modis argumenta eliciuntur, prout expoſui de locis quos ex maiore poſterius aſſumi dixi.* Vel *enim unum aliquid accidens duobus eodem modo conueniet, eritq́; alterum uel refellens, uel confirmans: ut laudabile & rationi & uirtuti eodem modo conueniet, uel magis conuenire uidebitur. quod ſi uni, etiam alteri. ſi uerò unum laudabile non ſit, neque alterum erit.*

uel

uel duo accidentia uni ſubiecto ſimiliter conuenient: & ſi alterum coueniet, etiam reliquum. quod ſi alterum non conueniat, ne alterum quidem conueniet: ut ratio & bona et utilis ſimiliter uidetur. ſi bona, etiam utilis: ſique utilis, etiam bona. quod ſi bona nō ſit, ne utilis quidem erit. ſique utilis non ſit, nec etiā in bonis habebitur. V*el duo accidentia duobus eodē modo conuenient: unique alterum ſi conueniat, reliquum quoque reliquo coueniet. quod ſi alterum uni non conueniat, reliquum etiam reliquo non conueniet: ut orationi laus, & uirtuti utilitas couenire uidetur. ſi oratio laudanda ſit, uirtus quoq; utilis erit. ſique uirtus utilis ſit, oratio itidem laudanda erit. quòd ſi oratio non ſit laudanda, nec uirtus quidem utilis erit. ac ſi uirtus nullam utilitatem afferat, oratio quoque nullas laudes merebitur.*

TOPICORVM LIB. III.

De *comparatiuis quæſtionibus.*

D*iximus ſuprà cōparatiua ſub accidentibus conſtitui, ut quid optabilius, diuitiæ ne, an oratio? quid uenerabilius, ſenectus inſana, an iuuentus prudens? & cætera generis eiuſdem, quorum hi loci ſunt.* A*c primùm quidem diuturniora breuioribus anteponenda ſunt, ut*

eulogia ſtatuarum uictoribus, qualia ſunt apud Pindarum. Item quod prudentes, aut uiri boni, aut leges rectè anteponant, magis erit eligendum: ut loquendi norma magis eligenda ſit, quàm licentia. Deinde anteponenda ſunt ea quæ in genere ſuo inſunt, ijs quæ non ſunt, ut iuſtitia iuſto uiro. iuſtitia enim in genere bonorum eſt, iuſtus autem uir non eſt. Quod etiã propter ſe expetitur, eo quòd propter aliud, anteponitur, ut ualetudo uenæ inciſioni, quoniam illa propter ſe, hæc propter aliud expetẽda eſt. Et quod propter ſe, eo quod caſu: ut amicos iuſtos eſſe, huic, inimicos iuſtos eſſe. nam amicos iuſtos eſſe per ſe optamus. ſunt enim amici, quibus omnia bona cupimus euenire. inimicos uerò ob aliud quippiam iuſtos eſſe optamus, ut uidelicet ne nobis noceant. Magis etiam eligendum erit quod in re meliore ineſt, ut in homine uirtus, & in equo curſus. uirtus igitur curſu præſtãtior eſt, propterea quòd homo eſt equo longè melior. Fines item ijs quæ ad finem conducunt, ut ualetudo medicamentis. nam ex duobus, quod ad finem propius accedit, anteponẽdum eſt. Ea enim quæ ad finem pertinent, partim propinqua ſunt, partim longinqua, ut in ijs quæ purgationem præcedunt, et ipſis medicinis liquidò apparet. medicina igitur ijs quæ purgationem præcedunt, præponetur. Quæque ad uitæ finem pertinent, ijs quæ ad alium aliquem,

præponenda ſunt: ut uirtus diuitijs. Beatitudo enim humanæ uitæ finis eſt, ad quam uirtus refertur, diuitiæ uerò ad uagam uolubilemq́ue fortunam. Ex duobus etiam efficientibus, cuius finis melior ſit, id erit præſtantius. medicamentum enim bonæ ualetudinis efficiens eſt, & exercitatio firmæ corporis affectionis: firmaq́ue corporis affectio ualetudine melior eſt, & exercitatio medicamento melior erit. Ex efficientibus & finibus proportione concludendum eſt ſic, cũ finis pluribus partibus fini præſtat, quàm ille ſuæ efficienti cauſæ: ut ſi beatitas pluribus partibus ualetudinem ſuperet, quàm ualetudo id quod ualens eſt, ſequitur ut efficientia beatitudinis ualentia & ſalubria uincant. habeat enim beatitudo ad bonum partes duodecim, beatitudinis autem efficiẽs octo partes ad bonum habeat: partes boni beatitudinis, partium boni efficientis beatitudinem, erunt ſeſquialteræ. ualetudo quoque ſex boni parteis habeat: quòd ſi finis ad finem, beatitudoq́ue ad ualetudinem comparetur, bonum ex ratione duplũ erit. efficiẽs præterea ualetudinis, hoc eſt ſalubris cibus, quatuor boni partes contineat, ita ut ualetudo ſit efficiẽtis ſeſquialtera. comparamus uerò ualetudinem ad beatitudinem efficiens. cumq́ue beatitudo pluribus partibus ualetudinem, & finis finẽ, quàm ipſa beatitudo propriũ efficiẽs ſuperet (huius enim erat

ſeſquialtera, & ualetudinis dupla) efficiens beatitudinis erit ualetudine melius. Illud *etiam magis eligendum eſt, quod maius bonũ conſequitur. nam uirtutem fortitudo, & opinio orationẽm ſequitur. uirtus igitur magis eligenda eſt, quàm oratio.* Quod *itẽ per omne tẽpus ætatis plus poteſt, eo quod aliquando utilius eſt, ut panis peponibus. ſiquidem pepones in hyeme inutiles ſunt.* Quod *magis inſigne eſt, minus inſignibus anteponitur, ut diuitijs ratio.* Antepo*nũtur etiã ea quæ difficulter parãtur.* illa *enim ſunt nobis chariora, quæ nõ facilè acquirimus.* Suũ *quoq; communibus eſt præſtantius, ut diuitiæ, uel opinio, uel ratio fortitudine in bello. hæc ènim magis propria ſunt.* Si *uerò ſtrenuè in bello ſe gerat quiſpiam, id habebit forſitan commune cum multis.* Quæ*q; cũ amicis communicare licet, ijs quæ non licet.* Quæ *in amicos præſtare magis cupimus, ijs quæ in quẽuis, ut officioſi eſſe, & bene mereri ab amicis optamus, quàm officioſi uideri, et bene mereri.* Non *neceſſaria ſunt neceſſarijs meliora, & quandoque magis expetenda. nam bene uiuere præſtat, quàm uiuere, propterea quòd bene uiuere neceſſariũ non eſt, & uiuere neceſſariũ.* Interdum *etiã meliora non magis expetuntur. non enim ſi quid melius, propterea id neceſſe ſit magis eſſe expetendũ.* philoſophorũ *enim uita cum eo genere uitæ cuius omne opus eſt in pe-*

cunijs quærendis, eſt melior: ei tamẽ cui res ad uictũ neceſſariæ nõ ſuppetunt, nõ eſt magis expetẽda. Nõ *neceſſaria ſunt, cum rerum neceſſariarum ſuppetit copia, & alia præterea quædam honeſta comparantur.* Ac *fortè quidem neceſſaria magis eligẽda ſunt, non neceſſaria uerò meliora.* Quæ *item ſine alijs expeti poſſunt, ijs quæ niſi alijs coniuncta non expetũtur: quemadmodũ uires corporis ſine prudentia non expetuntur, prudentiaque ſine uiribus expetitur.* Si *è duobus unum in nobis eſſe diſsimulemus, ut alterũ in nobis uideatur eſſe, illud erit præponẽdũ, quod in nobis eſſe uideri uelimus: ut negamus nos eſſe laborioſos, ut bono ingenio præditi eſſe uideamur.* Ex *ijs quæ in eodem genere ſunt, quod propriam uirtutem habet, alteri quod ea caret, anteponitur, ut ferreus gladius, ei qui inauratus ſit, quiq; non ut oportet, incidat.* Ex *ijs autem quibus utriſque ineſt, id, in quo maior eſt uirtus.* Quæ *bonum efficiunt eum in quo ſint, ijs quæ non efficiunt: ut calidius id eſt quod calfacit, eo quod non calfacit.* Ratio *quoque diuitijs anteponenda eſt: quippe quæ meliorem eum in quo eſt, efficiat, quàm diuitiæ. nam diuitiæ eos in quibus ſunt, & iniurioſos, & perpugnaces efficiunt.* Ex *caſibus etiam & uſibus, actionibus & operibus loci ſumũtur, et quæ ab illis orta ſunt, cõcluduntur: ut ſi id quod iuſte fit, eo quod fortiter fit, anteponendũ*

ſit,iuſtitia fortitudini præponetur. ſiq́ue uſus atque actio huius melior ſit,id erit hoc melius:ut pictura gladio,propterea quòd picturæ opus eſt in pingendo, gladij uerò in trucidando. Diuiſio *etiam rerum expetendarum nobis argumentandi copiam ſuppeditabit:ut res omnes utilitatis uel honeſtatis uel uoluptatis cauſa expetendas eſſe.quibus enim ad plura utimur,ijs quæ ad unū utimur, anteponēda ſunt: ut potio medicinæ dulcis potioni amaræ præponitur.*

TOPICORVM LIB. IIII.

De *quæſtionibus quæ ad genus pertinent.*

QVæſtiones *de quibus diſſeruimus, earumq́ue confirmationes & infirmationes ex accidente ſunt.deinceps eas quæ ad genus pertinent, ac quomodo reprehendantur & confirmentur,dicemus.* Primùm *omnium cognata ei quod dictum ſit,uidenda ſunt,an de aliquo eorum genus conſtitutum non dicatur.nam ſi de illo non dicatur,genus non erit: ſi uerò de illo dicatur, genus erit illud quidem , ſed in quæſtione qua quid ſit res exquiritur, non dicetur: ut quidam uoluptatis genus bonum conſtituit: quòd ſi aliqua uoluptas non ſit in bonis,certè uoluptatis bonum non eſt genus.* Deinde *ſi in quæſtione qua quid quicque ſit exquiritur,*

exquiritur, nequaquam dicatur, non erit genus. ſi dicatur, erit: ut dixit quiſpiam ridens hominis genus eſſe. ſed propterea quòd in hominis natura inueſtiganda non dicitur, genus non eſt. ſi uerò animal dixeris, quia dicitur in natura hominis indaganda, genus hominis erit. Præterea ſi non in eadem diuiſione genus & ſpecies numerata ſint, id quod poſitum fuit, genus non eſt. ſi in eadem ſint, erit: ut dictum eſt à quodam ſcientiam eſſe hominis genus. ſed ſciẽtia ad qualitatem, & homo ad ſubſtantiam pertinet. Tum poſitum genus eſſe ſpeciei quæ poſita eſt, particeps. definitio autem participandi, eſt, eius quod communicatur, recipere definitionẽ: ueluti homo eſt animalis particeps, eò, quòd animalis recipit definitionem. homo enim eſt natura animata ſenſus particeps: animal uerò hominis particeps nõ eſt. Spectare igitur debemus, particeps ne ſit genus id de quo agitur, ſpeciei quæ ei ſubiecta ſit. hinc enim genus infirmatur. ſi uerò particeps minimè ſit, ſpeciesque magis quàm genus particeps exiſtat, quod poſitum erit, genus erit: ut quidam eius quod eſt, aliquid genus tradidit. neceſſe igitur eſt, ut illud, eius quod eſt, particeps ſit. illud enim quod eſt, in rebus quæ ſunt, intelligitur. ita fit ut infirmetur genus. Quòd ſi id quod inferius eſt, eius quod ſuperius eſt, particeps ſit: quod ſuperius eſt, genus erit, propterea quòd eius

definitionem recipit. Præterea ſi ſpecies propoſita in aliqua re uerè dicatur, genus nõ dicetur. de eo enim in quo ſpecies dicitur, genus quoq; dicetur: nõ tamẽ reciprocatur enunciatio, cũ de eo in quo genus dicitur, ſpecies minimè dicatur. animal enim de equo dicitur, homo uerò non item. Conſiderandũ igitur eſt, nunquidnã tale quippiã eueniat, ut genus infirmetur. dicet enim fortaſſe aliquis, id quod eſt, opinabilis genus eſſe. ita fieret, ut opinabile de ijs quæ nulla ſunt, diceretur. ſed id quod eſt, de eo quod nõ eſt, nõ dicitur. de eo enim quod nõ eſt, opinabileq; eſt, opinionẽ habemus, non ut ſit, ſed ut non ſit. nam quod non eſt, nullo modo eſſe poteſt id quod eſt. ſi uerò et homo de Socrate, & animal de Socrate dicatur, animal hominis genus erit. Præterea, nũ id quod in genere poſitum ſit, particeps eſſe nullius formæ huiuſmodi generis poſſit: ut quidã motũ uoluptatis genus conſtituit. quod ſi uoluptas neq; accretionis, neq; diminutionis, neq; immutationis, neq; loci mutationis, neque ortus neq; interitus particeps ſit, (hæ enim ſunt motus ſpecies) quonã modo uoluptas ſub motu conſtituetur? fieri enim nõ poteſt, ut generis ſit particeps id, quod nullius formarũ eſt: quemadmodum quia homo animalis particeps eſt, unius etiã ſpeciei animalis particeps erit, eiuſque uel animalis ratione utẽtis, uel rationis expertis. ex eo igitur quod ratione

ne utentis particeps eſt,animal erit hominis genus. Præterea nũ ſpecies quæ dicta eſt,in pluribus,quàm genus intelligatur:ut ſiquis dicat id quod eſt,opinabilis genus eſſe.nam opinabile in pluribus,quàm id quod eſt,dicitur,quandoquidẽ id quod eſt,& quod non eſt,in opinione conſiſtit.Num præterea genus in tot rebus,quot forma,dicatur.ſemper enim ad plura genus, quàm ſpecies pertinet: ueluti ſi id quod eſt,genus eſſe unius,uel unum eſſe genus eius quod eſt,ponatur.utraque enim in rebus æqualibus dicũtur.omne enim quod eſt, unum etiam eſt: & omne unum,id etiam exiſtit quod eſt. Animaduertendum etiam eſt,an ſit aliquod genus eius ſpeciei quæ data eſt,quod nec genus poſitũ contineat,neq; ſub illo ſit ſubiectũ. corui enim genus, & animal & auis dicitur.ſed auis ſub animali ſubiecta eſt.Quòd ſi genus non ſit, uel non contineatur, uel non contineat propoſitum genus,ipſum genus infirmabitur. ſi uerò aut cõtineat,aut ſub ipſum ſubiectũ ſit,cõfirmabitur:ut ſiquis iuſtitiæ genus eſſe ſciẽtiã poneret. nã uirtus quoque eius genus eſt.ac ſcientia uirtutẽ non continet,nec uirtus ſcientiam,propterea genus infirmatur. ſi etiam perſpicuum erit propoſitum genus ſpeciei conuenire, dubium autem ſit, conueniát ne ut genus,ſatis erit docere, aliquod eorum generum quæ ſuprà ſunt , dici de ſpecie in quæſtione qua

quid res ſit exquiritur, atq; hac ratione confirmabitur genus traditum ita dici. Sin genus propoſitũ omnino cõuenire, in dubiũ ueniat, non ſatis erit docere, aliquod generũ quæ ſuprà ſunt, in quærenda natura dici de ſpecie: ut ſiquis ingreſſui genus dederit delationẽ, non ſatis eſt docere ingreſſum eſſe motionem, ut ingreſſum delationem eſſe probemus, propterea quòd alij quoque motus ſint: ſed prius docendum eſt, ingreſſum nullius eorum quæ in eadem diuiſione collocantur, niſi loci mutationis eſſe participem. nam quod definitionis generis particeps eſt, definitionis etiam alicuius formarum, quæ prima diuiſione continẽtur, particeps ſit neceſſe eſt. quòd ſi ingreſſus nec accretionis, nec diminutionis, neque aliarum motionum definitionem ſibi aſciſcat, delationis profectò particeps erit. ita fiet, ut ingreſſus delatio genus ſit. Iam illud etiã conſiderandum eſt, an differentiam pro genere tradiderit errore ductus, quòd differentia perlatè patens dicatur: ut ſiquis immortale angeli genus dixerit eſſe. Neque enim ſolùm oportet genus ſuprà eſſe quàm ſpecies ſit, ſed etiã dici in naturæ quæſtione. Illud etiã, an genus in formarũ numero repoſuerit: ut ſi poſuerit quiſpiã cõtinuationẽ pro contiguitate, uel temperationẽ pro permiſtione. continuatio enim potius contiguitas eſt, & tẽperatio permiſtio, quandoquidẽ nõ omne quod aptatur,

tur,cõtinuatur:ſed quod cõtinuatur,coaptatur. neq; omnis permiſtio temperatio eſt, ſed omnis temperatio eſt permiſtio. ſiquidem permiſtio & in humidis et in ſiccis latius patet. Genus etiam infirmatur, ſi cum ſpecie aliquid communicetur, quod ijs quæ generi ſubiecta ſunt, cõuenire nullo modo poßit: ut ſi quis, quemadmodũ Xenocrates itidem inquibat, animam numerum diceret. anima quidem eſt uitæ particeps, & nullus numerus par uel impar quicquam habet cum uita commune. Præterea ſiquid contrarium ſit ſpeciei, conſiderandum erit, ſi id ſub eodem genere ſitum ſit, ſub eo etiam quod generi contrarium ſit, fore clarum eſt, modò genus habeat cõtrarium. Contraria enim uel ſub eodem genere ſunt, ut candor & nigror ſub colore: uel ſub contrarijs generibus, ut iuſtitia ſub uirtute, & iniuſtitia ſub uitioſitate. quòd ſi ita ſe res habeat, genus confirmabitur. quòd ſi contrarium poſitæ ſpeciei neque ſub eodem genere, neque ſub eo quod generi contrariũ eſt, exiſtat, genus reprehendetur. A caſibus etiam & coniugatis ſumuntur argumenta: ut ſi honeſtè genus eſt fortiter, honeſtas quoque fortitudinis genus erit. ſique hoc ſit, illud etiam erit. atque id à caſibus ducitur. A coniugatis uerò ſic. ſi ſciẽtia eſt fortitudinis genus, ſciens quoque eſt fortis genus: ſique illud huius genus non ſit, neque hoc illius. A ſimili-

bus hoc modo. eandem habet rationem id quod iucundum eſt, ad uoluptatē, quam id quod utile eſt, ad bonum. ſi quod iucundū eſt, uoluptatis genus eſt, utile etiā erit boni genus. ſiq́; hoc illius genus non ſit, nec hoc illius erit. eadē enim rationē habet id quod iucundū eſt, ad uoluptatem, quam id quod utile eſt, ad bonum. ſiquidē utrunque utriuſque efficiens eſt. Errant etiam ij, qui habitum eſſe uim ex habitu conſequentem ſtatuunt, ut clementiam ſub continentia, & eam definitione explicantes, iræ continentiam eſſe aiunt. hiq́ue continentiam pro genere, & iram pro differentia ſumunt, dicuntq́ue fortitudinem & iuſtitiam eſſe metus & lucri continentiam. nam fortis & clemens uacuus à perturbationibus dicitur: & continens is, qui in perturbatione eſt, neque ab ea uincitur. ac fortaſſe talis uis ex utroque conſequitur: et ſi quis ſit in perturbatione, ab eaq́ue non uincatur, uis tamen illa non erit genus, quandoquidem genus una ratione de ſpecie dicitur. Illi quoque errant, qui aliquid eorum quæ duplex genus habent, ad alterutrum referunt: quo in genere ſunt impoſtor & calumniator. neque enim is impoſtor aut calumniator habendus eſt, qui uult, nec poteſt, neque is qui poteſt, neque uult. ita fit, ut ea quæ poſita ſunt, in utroque genere collocanda ſint, ne genus infirmetur. Iam uerò ſi nullius ſit genus id quod

datum eſt, conſiderãdum erit. Genus enim duorum ad minimum eſſe debet. Quod ſi alterius genus ſit, illius quoq; quod ex propoſita ſpecie contrà diſtinguitur, genus erit. Ex maiore etiã & minore elicere argumenta poterit is qui refellit. Si genus acceßionem capiat, & ſpecies non capiat, nec ipſa capiet, neque quod ab ea deductum eſt: ut ſi uirtus ex ſubiectione capit incrementum, etiam iuſtitia & iuſtus capient: id enim eſt quod ab ea natum eſt. Quòd ſi genus acceßionem & deceßionem capiat, ſpeciesq́ue non accipiat, genus infirmabitur. Eſt etiam alius locus, ſi id quod magis aut æquè genus uidetur, non eſt genus: uel id quod magis aut æquè uidetur ſpecies, non eſt ſpecies: neque illud erit, quod minus uidebitur. cuius loci, in ijs in quibus multa de ſpecie dicuntur in naturæ quæſtione, neque explicatum ſit quod genus exiſtat, uſus eſt maximus, ut de ira, & dolor, & opinio, & contemptus. Hunc uerò locum ita tractabit is qui infirmabit. Ei autem qui confirmandi partes tenebit, ſi traditum genus & ſpecies magis & minus ſuſcipiant, hic locus nihil ad argumentandũ ſuppeditabit. nam & candor & honeſtas acceßionem capiũt, nec alterum alteri genus eſt. ſed ſi fiat generum & formarum inter ſe comparatio, magnam argumentorum copiam ſuppeditabit: ut ſi huius & illius generis eadẽ eſt ra-

tio, alterumque genus eſt, alterum etiam erit. Idem ex minore & maiore efficietur: ut ſi continentiæ uis magis quàm uirtus genus eſt: ſi uirtus genus ſit, uis etiam magis erit genus.

TOPICORVM LIB. V.

De quæſtionibus quæ à proprio ducuntur.

Quæſtiones generis quæ ſint, ſatis ſit dictum. Quæ uerò de proprijs oriuntur, confirmantur & infirmãtur hoc modo. ac primùm quidem uidendum eſt, an rectè nécne explicatum ſit proprium. Ac ſi ex rebus notioribus expoſitum ſit, aptè: ſi ex rebus magis inuolutis, non erit cõmodè propoſitum: ut qui poſuit ignis proprium eſſe proximè ad animi ſimilitudinem accedere, is ſanè non ex magis perſpicuis propriũ expoſuit. At qui proprium ignis eſſe dixerit facillimè moueri, is planius proprium explicarit. Illud etiam, ſi quod uerbum eorum quæ ad proprij explicationem adhibentur, multis modis dicatur, minus aptè poſitũ erit proprium: ſi ſecus res ſe habuerit, erit aptè explicatum: ut ſi dicatur eſſe proprium animalis ſentire, quod plura ſignificat, unum habere ſenſum, alterum uti ſenſu, minus aptè propriũ dicitur. at ſiquis corporis eſſe proprium diceret, tribus dimẽſionibus

eſſe præditum, cum neque corpus ambiguum ſit, neque aliquod uerbum ex ijs quæ in proprio ſunt, proprium commodè poneret. Si præterea ſubiectũ ambiguum ſit, ita quoque non aptè proprium erit explicatũ. Iam illud refutanti uidendum eſt, num idem in proprio ſæpe repetatur. ita enim efficitur, ut obſcura ſit oratio: ut ſi quis dicat, ignis proprium eſſe corpus leuiſsimum corporum, bis corpus dicet. num præterea quis nomen commutet, remq́ue obſcuret: ut ſi quis terræ proprium dicat eſſe ſubſtantiam quæ naturaliter fertur celerrimè corporũ deorſum: ſubſtantiæ nomen iterauit. ſiquidem corpus nihil aliud eſt quàm ſubſtantia. Si uerò nullo uerbo eodem ſæpe utatur, propriũ erit rectè tributum. Alius locus in refutatione eſt, ſi tale aliquod uerbum in proprio conſtitutum ſit, quod rem à nulla alia re diſtinguat. quod enim in proprijs traditur, debet ſeparare: ut ſi terræ proprium tribuat, eſſe rem quæ fertur deorſum, proprium rectè expoſitum non erit. quod ſi ab aliquo ſeiungat, proprium erit rectè datũ. Eſt etiam locus in refutatione, ſi uel eo utatur cuius proprium tradit, uel aliquo eorum quæ ſunt ei attributa. ſi enim eo utatur, cuius proprium explicat, eadem res erit pari modo inuoluta, propterea quòd proprium cognitionis gratia inuẽtum eſt. ſi eorum aliquo quæ ei tribuuntur, eo modo non rectè proprium ponit,

quoniam id eo eſt poſterius. aliqua enim pars poſterior eſt uniuerſo: ut ſiquis proprium animalis ponat ſubſtantiam, cuius homo ſpecies eſt, is aliqua re earum quæ animali tribuuntur, uſus eſt. ſed ſi neque eo, neq; aliquo eorũ quæ ei tributa ſunt, utatur, propriũ rectè ſtatuetur. quod quidẽ fiet, ſi animalis proprium ponamus, quod conſtat ex animo & corpore. Videndum etiam, an quippiam contrarium, aut quod ſit omnino ſimul naturæ ordine, ſtatutum ſit: hæc enim rem nihilo magis aperiunt: ut ſiquis albi proprium dicat nigro eſſe cõtrarium: & eius quod rationis compos eſt, ei quod rationis ſit expers. ſi uerò iјs non utamur, proprium rectè explicabimus. Præterea ſi quod non ſemper ſequitur, ſtatuemus proprium, non erit proprium commodè explicatum: ut ſi quis proprium alicuius ponat inambulare in foro. non enim ſemper inambulat, neque commodum eſt ut ſemper inambulet in foro. interdum etiam inuitus excluditur. ita fit ut nõ ſemper ad id aptus naturaliter dicatur. Quod ſi eò quòd non ſemper ſequitur, non utamur, proprium rectè explicabimus: ut ſiquis uirtutis proprium dicat, eũ in quo ſit, bonũ efficere. Refutabitur etiam, ſi quis tale propriũ ponat, quod conuenire aliter, quàm ſenſu perſpici non licet. omne enim quodcunque mouet ſenſum, ſi extra ſenſum ſit, obſcurum eſt: ut ſiquis Solis eſſe proprium dicat,

aſtrum

aſtrum ſplendidiſsimum, quod ſupra terram fertur: is eo proprio utitur, quod ſenſu cognoſcitur, ac propterea incommodè proprium ſtatuit. Confirmabitur uerò, ſi eiuſmodi proprium ſit ſtatutum, quod uel ſenſui non ſit perſpicuum, uel quod ſenſum non moueat, ſemper tamen neceſſariò conuenire nõ perſpiciatur, clarumque ſit. neque enim cum Sol occiderit, rectè proprium erit conſtitutum. quemadmodum etiam extremitatis proprium quis ponat, quod primum colore inficitur. corpus enim colore inficitur, ſed propter aliud primum, extremitatem dico. ſenſu enim ſemper cognoſcitur illud quidem, ſed non ſemper clarum eſt. In refutatione uidendum erit, an proprium ſtatutum ſit, cuius nihil quid res ſit explicet. Quemadmodũ cum rem definitione explicamus, genus adhibemus: ita proprium pronunciantes, genus adiungimus, quod ſanè in natura inueſtiganda dicimus: ut hominis proprium ſit ad riſum natum eſſe, genus quoque erit dicendũ hoc modo, animal ad riſum natum. ita enim propriũ recte datum erit: ut hominis propriũ eſt animal ſcientiæ & cognitionis capax. Vtrum autem rectè an minus proprium ſit datũ, ex ijs quæ diximus, intelligi poteſt: utrum uerò proprium ſit nécne, deinceps conſiderabimus. Primũ quidem in refutatione conſiderandum eſt unũquodque cuius proprium datum ſit, ſi de aliqua parte

diſſentiat,propriũ nõ erit: ut ſi de geometra dicatur eum nulla ratione falli poſſe (fallitur enim in falſa deſcriptione perſæpe) id, nulla ratione falli poſſe, non erit geometræ proprium. Quòd ſi in ijs quoque quæ uniuſmodi ſunt, non diſcordet, erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: ut quia deorſum ferri in omni terra uerè dicitur, eò terræ proprium erit ferri deorſum. Sequitur locus in refutatione, ſi de quo oratio, non etiam nomen uerè dicitur, & cũ de quo nomen, non etiam uerè dicitur oratio. nomen enim ſubiectum eſt, & oratio proprium. Rarò enim, uel ut melius dicam, nunquam uno modo dicitur proprium: quandoquidem, ut ſuprà dixi, ſub genere cõſtituitur: ut ſi quis igni proprium ponat, id quod ardens eſt, ignis uerò de luce uerè dicitur: & lux ſanè ignis dicitur: at ardens non uerè dicitur. Si uerò de quo nomen, etiam oratio: & de quo oratio, nomen etiam uerè dicatur: quod proprium poſitum eſt eſſe, proprium erit: ut ad ſcientiam percipiendam natum, hominis proprium ſit. omnis enim homo, homo eſt: itemq́ue omnis ad ſciẽtiam percipiendam natus. Sequitur locus in reprehenſione, ſi quis per communicationem proprium tradat. nam & genus & differentiæ per communicationem dicuntur, ut ea quæ in ſubiectæ rei ſubſtantia cernuntur: ut ſi quis hominis propriũ dicat eſſe id quod rationis particeps eſt,
non

non erit proprium.quod ſi id dixerit, quod uiciſsim retro commeat,proprium dixerit:ut ſi dicat animalis eſſe propriũ naturaliter ſentire. nihil enim aliud præter animal ſentit. Refutationis etiam locus eſt, cum eorundem, quia eadem ſint, non eſt idem proprium:ut ſtragulum idem quod ueſtis eſt.dicet enim aliquis,ueſtis proprium eſſe,ut calefaciat: quod ſanè alicui ſtragulo, hoc eſt tenuiſsimæ ueſti non conuenit. contrà quia homo & uir ijdem ſunt, ridens erit eorum utrorunque proprium. Sunt præterea nonnulla,quæ & per ſe & per aliud primum dicũtur. ſi uerò proprium dederit,quod ad aliquid aliud refertur,is qui infirmãdi partes obtinebit, inquiet hoc proprium per ſe eſſe. ſi per ſe primum dederit, dicendum erit hoc proprium alterius in alio intelligi, atque hoc pacto refellẽdum. quia inquam extremitatis & corporis proprium eſt colore infici, extremitatis autem ex ſeſe,& corporis propter extremitatem: ſi extremitatis proprium ponat colore infici, etiam colore infici in corpore dicetur.quòd ſi in corpore,etiam in extremitate.ſiq́ue his utriſque conueniat,id erit uerè proprium,ut ſcientiam adipiſci, & homini,et ſingulis hominibus. In refutatione proximus erit locus, ſi totius propriũ in parte uerè non intelligatur, & proprium partis in toto uerè nõ dicatur:ut qui maris proprium eſse dicat, ſalſum, non

de toto mari dicet: quandoquidem aquæ quæ prope littora ſunt, dulces comperiuntur. ſi quis etiam aëris eſſe proprium dicat, quòd reſpirari poteſt, de toto aëre non intelliget, ſed de eo ſolùm, qui eſt terræ proximus. Itaq; infirmatur proprium. At ſi propriũ in utroque uerè dicatur, proprium erit, ut ſectio infinita conuenit coniunctæ quantitati. Ex contrarijs etiam ducũtur argumẽta. Ac primùm ex ijs quæ ſub eandem cadunt rationem, quia dupli proprium eſt multum, medij proprium. ſiq́ue illud non ſit, neque id quidem erit. In contrarijs uerò ſi boni proprium eſt animo gaudere, mali dolere proprium erit. ſiq́ue illud minimè ſit, ne hoc quidem erit. In his quæ ad priuationem & habitum pertinent, quia cæcitatis propriũ eſt uehementer dolore affici, aſpectus proprium erit lætitia uehementer perfundi. ſiq́ue illud illius proprium non erit, neque id huius proprium exiſtet. In aientibus etiam, et negantibus: ut quia uiuendi proprium eſt ſentire, non uiuendi proprium erit nihil ſentire. Præterea à caſibus eliciũtur argumẽta: ut ſi eius quod fortiter fit, propriũ eſt præclarè fieri: id quod præclarum eſt, erit fortitudinis & fortis genus. Caſum quoque ex ijs infirmabis, ſi alterũ alterius cauſa non fiat, neq; huius cauſa id fiet.

Loci qui à ſimilibus ducitur, talis uſus eſt in refutatione. ſi ſimile ſimilis propriũ non eſt, nec ſimilis

ſimile

ſimile propriũ erit: ut architectus eãdem habet rationem ad domũ conſtruendã, quam medicus ad ualetudinem efficiendã. efficere autẽ ualetudinem medici propriũ non eſt, ne architecti quidem extruere domum erit proprium. In *confirmatione uerò huius loci talis eſt uſus. ſi medicus eandẽ habeat rationem ad ualetudinẽ reſtituendam, quã præfectus gymnaſii ad firmã corporis conſtitutionem efficiendã, ſitq; proprium gymnaſii præfecti uim habere ad firmam corporis conſtitutionem efficiendam: erit etiam medici proprium eſſe ualetudinis effectorẽ.* Præterea *ex ijs quæ eodem modo affecta ſunt, in reprehẽſione ſumũtur argumenta, hoc pacto. ſi id quod eodem modo ſe habet, eius quod eodẽ modo ſe habeat, propriũ non exiſtat: neq; id quod eodẽ modo ſe habet, eius quod eodẽ modo ſe habeat, propriũ erit. ſique hoc ſit, illud etiã: ut ſi eodẽ modo prudẽtia affecta eſt ad honeſtũ et turpe, quòd eorum ſit ſcientia, prudentiæ autem proprium non eſt ſcientiã honeſti eſſe, nõ erit profectò prudentiæ propriũ turpis ſcientiam eſſe. ſiq; alterum ſit, erit alterũ.* Præterea *ſi id quod ad naturam refertur, eſt eius quod ad naturã refertur, propriũ: id quoq; quod ad originem et interitum pertinet, erit eius quod ad originẽ & interitũ pertinet, certè proprium.* Si *uero id poſtremum ſit, illud etiam erit, quod priore loco propoſueramus.*

ſique illud non ſit, neque hoc quidem erit. ſique hoc non ſit, neque illud erit: ut exempli cauſa, quia ortus ſanguinis eſt animalis proprium, ſanguinis interitus erit animalis interitus proprium, et ſtatus proprium ſtatus. ſique id minimè ſit, cætera itidem non erunt.

Iā *ex maiore & minore quatuor modis argumēta ducuntur: quorum primus tractatur hoc pacto. ſi quod maius eſt, maioris proprium non eſt, neque id quod omnino dicitur, ullius eiuſdem generis: nec deniq; quod minus eſt, erit minoris proprium: ſique illa ſint, hoc etiam erit: ut quia ignis proprium eſt ſurſum ferri, eius quod magis ignis ſit, magis ſurſum ferri proprium erit. ac ſi id ſit, illud etiam. ſi uerò illud non ſit, neque hoc etiam erit.* Alter *locus eſt talis. ſi quod habet elationem alterius, eiuſdem generis proprium non eſt: quod habet ſubmiſſionem, non erit ullius quod ſit generis eiuſdem, propriū.* Huius *loci ex minore uſus eſt in confirmatione ſic. ſi id cui illud minus adiungitur, alterius cui idem adiungatur, proprium ſit: id quoque cui magis additur, alterius cui idem addatur, propriū erit: ut quia animalis magis proprium eſt ſentire, quàm hominis ſcire: ſi ſentire non eſt animalis proprium, neque ſcire proprium hominis erit. quod ſi ſcire proprium hominis ſit, multo magis ſentire propriū animalis erit.* Tertius *locus habetur hoc modo. ſi quid eius quod magis*

gis proprium eſt, non eſt proprium: eius etiam cuius minus proprium eſt, proprium non erit: ut ſi colorari magis proprium eſt ſuperficiei, quàm corporis, nec ſuperficiei proprium eſt, non erit corporis proprium. In *confirmatione nullus eſt huius loci uſus, propterea quòd idem multorum proprium eſſe nullo modo poteſt.* Quartus *locus talis eſt, ſi quod magis proprium alicuius uidetur, id non eſt eius proprium: nec id quòd minus propriũ uidetur, eius proprium erit: ut ſi magis proprium animalis eſt ſenſu percipi, quàm in partes ſecari, & animalis non eſt proprium ſenſu percipi, non erit proprium animalis in partes ſecari.* Si *uerò quod minus eſt alicuius proprium, id eius proprium eſt: id quoque quod magis proprium eſt, eius proprium erit.* Ex *ijs præterea quæ æqualiter conueniunt, argumēta eliciuntur hoc modo. ſi æquè proprium eſt partis animi in qua uoluptates ſunt, appetere, atque eius quæ rationis eſt particeps, ratiocinari: & appetere non eſt eius partis in qua uoluptates uerſantur, proprium: non erit etiam eius quæ eſt rationis particeps, ratiocinari.* Deinde *ex ijs quæ alicui æqualiter conueniunt, hoc pacto.* Si *unum illius proprium non ſit, neque alterum erit: ut ſi cernere æquè ac audire eſt hominis proprium, ſed alterum hominis proprium non eſt, ne alterum quidem erit. quod ſi alterum ſit, alterum*

etiam erit. Tertio ſi id quod duobus æquè cõueniat, alterius proprium non ſit, alterius itidem non erit: ut ſi incendere æquè proprium eſt flammæ, ac prunarum, & incendere non eſt flammæ propriũ, prunarum profectò proprium non erit. Atque huius loci nullus uſus eſt in cõfirmatione, cum præſertim proprium duobus conuenire nullo modo poßit.

TOPICORVM LIBER VI.

De *locis definitionis.*

V*T tractationem locorum definitionis cognitã habeamus, in primis, an minus aptè, an bene res definita ſit, deinde an definita nõ ſit, an definita ſit, uidendum eſt. Primus locus eius quod minus aptè definitũ eſt, erit, ſi obſcura interpretatione utamur. quòd ſi aperta utamur, erit bene definitum. deinde ſi ad aliam rem definitio transferatur, ueluti ſi ad hominis definitionem rectè ambulare adiungeretur. Si uerò neque abſit quicquam, neque ſuperſit, conuenienter definitum erit. Præterea ſi uerbum quod in definitione eſt, ambiguum erit, ut ortus eſt motus ad naturã ferens. eſt enim motus ambiguum uerbum. Idem continget ſi res quæ definitur, multis modis dicatur, neque explicetur: ut coruus hoc*

& hoc eſt. corui enim nomen ambiguum eſt. Alia quoque ratione id fiet, ſi per translationem definitio explicetur: ut ſiquis ſcientiam immutabilem eſſe definiat. immutabile enim in columnis firmis ac duris intelligitur. uel ſi dicat temperantiam eſſe concentum. nam in ſonis omnis concentus cernitur. Proximus huic locus eſt, quando aliquis in definitione uerbis inſolentibus utitur: id quod Plato fecit, qui araneam σηψιδακὴς, id eſt putridorum mordacem definiuit. Deinceps locus ſequitur, quando contrarij definitio, ex ea quæ tradita eſt, non intelligitur. qui enim dicit candorem colorem eſſe quo uiſus diſpergitur, infert etiam nigrorem eſſe colorem quo uiſus congregatur. Si etiam in definitione poſitum ſit quippiam quod rebus omnibus conueniat. alia enim ſunt differentijs diſtinguenda. ſed quod ſub eodẽ genere ſit, omnibusq́ue conueniat, ab ijs quæ ad idem genus pertinẽt, rem non diſtinguet. nam ſi definiatur hoc modo, Homo eſt animal ſenſus particeps, quod ſe ipſum mouet, ac ratione utitur: illa uerba, ſenſus particeps, & quod ſe ipſum mouet, hominem à nullo alio animali ſeparabunt: quod erat ſanè faciendũ. Alius locus eſt, quando aliquid eorũ quæ in definitione poſita ſunt, ijs omnibus nõ cõuenit, quæ ſub eadẽ ſpecie continẽtur. tunc enim erit minus aptè definitũ: ueluti ſi ad hominis definitionẽ

adiungatur grammaticum eſſe. non enim omnes homines grammatici ſunt. Erit etiã *uidendum, an idem uerbum ſit repetitum: nugabimur enim ſi ſit: ut qui hominem dicit eſſe animal ſe ipſum mouens, rationis particeps, gradiens, bipes. certè ſeipſum mouens idem eſt quod animal. quod etiam* Xenocrati *uſu uenit, qui ſapientiam conſtitutionem & cognitionem rerum omnium dixit eſſe. nam & conſtitutio & cognitio idem ualent.* Sed *horum locorum, ſi hoc pacto dicantur, in reprehenſione uſus erit, ac definitionem rectè datam non eſſe ex ijs intelligemus. ſi uerò alio modo proferantur, confirmabunt.* Nunc *utrum rectè néc ne definitio cõſtituta ſit, ex ijs locis quos deinceps tractabimus, perſpicietur.* Primũ *uidendum eſt, ſi non prioribus & notioribus uerbis explicata ſit definitio.* Ac *prius et notius duobus modis intelligitur, uel nobis, uel naturæ.* Definitio *uerò ex ijs quæ naturæ ordine priora ſunt, conſtare debet: ueluti animal rationis particeps, & mortale, priora ſunt hominis naturæ.* Præterea *ſi in definitione aliquid adhibeatur quod idem ualeat quod res quæ definitione explicatur, ut ſi* Solem *aſtrum luce perſpicuum quis definiat: cum lucis uocabulo utitur,* solis *itidem utitur.* Sed *ut hæc aperta fiant, definitio pro nomine ſumenda eſt, hoc pacto:* Dies eſt, *ſolis motus ſuper terram.* Idem *euenit ijs qui genus definitionis*

nitionis non ponunt:ut ſiquis corpus definiat id,quod tres habet dimenſiones.dicendum enim erat genus quod tres habeat dimenſiones. Idem quoque fiet ſi id quod definitur, de multis dicatur, & eorum alterum dictum ſit, alterũ prætermiſſum: ut ſi quis grammaticen definiat artem eſſe ſcribendi. addere enim debebat,et legendi.Atque hic locus in nonnullis eſt inutilis: cuius generis ſunt ea omnia, in quorum utroque res quæ definitur, per ſe non cernitur, ſed temere & caſu: ut medicina in morbo & ualetudine uerſatur. debet enim definita res ad præſtantius, non ad deterius accommodari.Si præterea proprium genus ad rem definiendam non adhibeatur.Argumenta uerò ex elementis, quæ ad genera pertinent,aſſumuntur.Vel ſi adhibitũ illud quidem, ſed ſuperius ſit:ut homo eſt natura ratione prædita. debebat enim dici animal, propterea quòd hoc genus ad hominem propius accedit.Præterea ſi negatione expoſita ſit definitio. debet enim definitio declarare quid res ſit, non quid non ſit. quanquam in quibuſdam definiendis negatione utimur neceſſariò, uelut in priuationibus uſu uenit.cæcum enim id eſt, quod aſpectu caret. Illud etiam uidendum eſt, genús ne definiendo pro differentia dixerit: ut ſi quis uirtutem bonum habitum eſſe definiat. magis enim uidetur bonum eſſe uirtutis genus.Illud etiã,an ſpe-

cie ſit prior differentia. omnis enim differentia latius patet, & eſt in pluribus, quàm ſpecies. Illud *etiã, an res definita ſub duo genera reducatur, quorum unum non contineatur ab altero. ita enim obſcura erit definitio.* Præterea *conſiderandum eſt, an alicuius eorum quæ cum aliquo conferuntur, differentiam conſtituerit eius quod cum aliquo non conferatur: ut ſi dicatur medicinam ſcientiam eſſe quæ in actione contemplationeque uerſatur. cuius enim rei cõtemplatio eſſet, dicendum erat.* Si *item res elationem & ſubmißionem accipiat, definitio uerò non item. oportet enim ſi res elationem & ſubmißionem recipiat, definitionem quoque recipere: ut ſi candor color eſt aſpectum dißipãs, ſuſcipitque candor magis & minus, dißipans quoque ſuſcipiet.* Vitioſa *item erit definitio, ſi quanta qualiaque ſint ea quæ definiantur, non explicetur: ut, ambitioſus eſt gloriæ cupidus. explicandum enim erat quantæ gloriæ ſit cupidus, cum præſertim omnes gloria ducantur.* Si *uerò cuipiam ad totã definitionem infirmandam nullum ſuppetat argumentum, ad partem dirigere argumentationẽ debebit. reprehenſa enim parte, tota itidem definitio reprehendetur.*

De quæſtionibus eiuſdem & alterius.

Voniam quæſtiones de eodem & altero, ad definitiuas ſunt relatæ, de iis diſſerendum eſſe uidetur. Ac primus quidem locus ex caſibus, coniugatis, & cõtrariis aſſumitur. ſi enim iuſtè idem eſt quod fortiter, fortitudo & iuſtitia idem erunt, & iuſtus idem quod fortis. quod ſi iuſtè idẽ non eſt quod fortiter, neq; fortitudo et iuſtitia, itemq́ue iuſtus & fortis idem erunt. ſiq́ue idem eſt iuſtũ quod bonum, iniuſtum idem erit quod malum. ſi ſecus, alterum ab altero diuerſum. Locus etiam ſumitur ex efficientibus & interimentibus, hoc modo: Si efficiens beatitudinis, idem eſt quod efficiens ualetudinis, interimens quoque utriuſque, & beatitas & ualetudo idem ualebunt. Ex aduentitiis etiam, & iis quibus hæc ipſa attributa ſunt, argumenta ducũtur, hoc pacto. ſi duobus propoſitis quæ uni attributa ſunt, eadem omni alteri non conueniant, illa duo eadem non erunt: ueluti ſiquis dicat penulam & ueſtem qua æſtate utimur, idem eſſe: ſed penula cum grauis ſit, uim habet calfaciendi, ueſtis uerò illa, quia leuis exiſtat, non item. ex quo conficitur, ut eadem non ſint. dicebat alter medicinam idem eſſe quod exer-

citationem.ſed cum altera ægrotos curet, altera non curet, non idem ualebunt. Verùm *ſi attributa eadem ſint, ut ſiquis dicat, album idem eſt quod ſcientia: album quidem corpori accidit, & ſcientia animo, non corpori: igitur ſcientia & album idem non ſunt.* Hi *uerò loci ad confirmandum nihil ualēt: quandoquidem ſi aliqua idem accidens non ſuſcipiant, eadem non erunt. nam animal & domus pulchritudinem recipiunt, ſed animal & domus idem non ſunt.* Prӕterea Socrates *& calorem & grammaticam recipit, calor tamen & grammatica idem non eſt.* Prӕterea *ſi utriuſque genus idem non ſit, ſed unum bonum, alterum malum, alterum uel bonum, uel malum, alterum horum neutrum, quanam ratione fieri poterit ut illa eadem ſint, quorũ diuerſa ſint genera?* Prӕterea *ex maiori, ſi unum contentionem habet, alterum non habet: ut candor ſuſcipit elationem,* Socrates *uerò nequaquam. ea re fit ut candor &* Socrates *non ſint idem.* Siquе *idem numero quandoque dicatur, non ratione, ſed ſubiecto idem erit.* Prӕterea *cum idem multifariam dicatur, genere, ſpecie, & numero, dicere licebit idem alio modo intelligi, & idem non eſſe. quod ſi idem eſſe, uel definitionem idem eſſe quod res quӕ definitur, probare uelimus, primùm intelligendum eſt, neminem, aut paucos eorum qui diſputant,*

tant, definitionem per ratiocinationem concludere, ſed eam omnes initiò ſumere. Hoc *quoq; ignorandũ non eſt, non eſſe huius diſputationis has definitionis rationes ad tenue elimare, ſed ad primam philoſophiam pertinere. nunc uerò, quod hic locus poſtulare uidetur, tãtùm dicam, cum definitio in natura rei explicanda capiatur, (dicuntur autem de natura rei genera & differentiæ) propriã definitionẽ rei, orationẽ fore.* Ex *cõtrarijs etiam elicienda ſunt argumenta. nam ſi hæc huius rei definitio eſt, contraria itidem erit cõtrariæ: ut in albo & nigro liquidò apparet. quorũ de illis quod uim habet comparãdi, de his quod uim habet diſsipandi aſpectus, dicitur. color uerò eſt ueluti cõmune eorum genus.* Ex *maiore etiã, & ex ſimilitudine quotquot modis licet cõfirmare, duo cum duobus hoc modo cõparãtur: ſi hæc magis huius rei, quàm illa illius definitio ſit, ea autem quæ minus uidetur, definitio eſt: etiã quæ magis uidetur, erit definitio: ut minus uidetur animæ definitio hæc, numerus qui à ſe mouetur, quàm hæc corporis, natura quæ tres habet dimẽſiones. ſi itaq; ea quæ minus uidetur, animæ definitio eſt, illa etiã quam corpori attribuimus, corporis erit.* Simili *quoque modo ſi hæc huius rei, et illa illius definitio eſt, reliqua etiã reliquæ rei erit: ut pari ratione ſe habere uidẽtur ignis & aeris definitiones, ignis inquam*

corpus eſſe leuiſſimũ, & natum ut ſurſum feratur: aëris uerò corpus, cuius omnes motus ex loco ſecundum naturam ſunt. ſique una unius definitio eſt, altera quoque alterius erit. Si *uerò una definitio cum duabus rebus compararetur, aut una res cum duabus definitionibus, loci ex maiore nullus uſus erit, propterea quòd neq; una res duarum definitionũ, neq; duæ unius definitiones eſſe poſſunt.* Ac *loci hi quos modò expoſui, quiq; ex caſibus, coniugatis, & contrarijs aſſumuntur, ſunt ex omnibus accommodati maximè: & ſiquis uniuerſa dicat, ſingula debet inſpicere, ſiue quis alius ſit cõmunis locus.* Difficilius *autem eſſe confirmare, quàm refellere definitionem perſpicuũ eſt, quòd neq; facile eſt definitionẽ cognoſcere, neq; hi quos interrogamus, libenter definitionis partes concedunt: quodq; in reprehenſione ſatis eſt unam definitionis partẽ infirmare, in confirmatione uerò totam definitionẽ affirmare neceſſe eſt.* Atque *hæc de infirmatione & confirmatione quæſtionũ nunc ſummatim dicãtur.* Infirmare *autẽ uniuerſum genus facile eſt, confirmare uerò eſt perdiffi cile. præterea refellere partes difficile eſt, cõfirmare certè facile. cum enim quatuor ſint quæſtiones, quæ ex* Omni, & Nullo, & Aliquo, & Non omni *conſtant, uniuerſarum rerum ſunt duæ* Omnis & Nullus, *ſingularũ duæ* Aliquis & Nõ *omnis: ex quibus*

ſi eam

ſi eam in quā Nullus eſt, infirmare uelimus, nullo negotio efficiemus. nam ſiue Omnis ſiue Aliquis cõcludatur, Nullus tolletur. ex ijs uerò Omnis in prima figura uno tantùm modo, in tertia tribus modis concluditur. Si item eam in qua Omnis ponitur, infirmare uelimus, facile erit: quandoquidẽ ſi Nulli aut non omni concluſerimus, Omnis erit ſublata: quarũ Nullus in prima figura uno modo cõcluditur, et tribus in tertia. Non omnis uno modo in prima, duobus in ſecũda, tribus in tertia inducitur. Quòd ſi uniuerſas confirmare oporteat, difficile erit, ob eã cauſam, quòd Omnis in prima figura ſemel tantũmodo, Nullus uerò in prima & in ſecunda inferatur. Singulas uerò confirmare facile eſt. ſatis enim erit demõſtraſſe in una re ineſſe, quo certè modo Aliquis cõfirmatur. Præterea in uno non eſſe, & eo modo Nõ omnis affirmatur: ut ſiquis dicat omne animal inferiorem oris partem mouere, demonſtret quiſpiam Crocodilum ſuperiorem mouere: atque ita Non omnis confirmabitur, & Omnis infirmabitur. Cũ itaque ſingulæ infirmationem difficilem habeant, confirmationem facilem habebunt. nam Aliquis ab alio non infirmabitur, niſi à Nullo: propterea quòd hæc & uniuerſarum rerum eſt, & difficilis ad confirmandum. ita nullo alio modo Non omnis refelletur, quàm ab Omni: quippe quæ ipſa quoque difficulter cõfirmetur.

Quomodo quæſtiones rogandæ ſint.

Cap. I.

QVæ cum dixerimus, ſequitur ut quomodo propoſitiones interrogare oporteat, quomodoq; rem in diſputationibus defendamus, & reſpondeamus, dicendũ eſſe uideatur. Ac primùm is qui quæſtionẽ poſiturus eſt, locũ ex quo argumẽta ſumat, inuenire debet: deinde quærere per ſeſe, & ſingula diſponere: poſtremò hæc omnia apud alios pertractare. Ac loci quidẽ inuentio cõmunis philoſopho cũ dialectico eſt, cætera ſunt propria dialectici. philoſophus enim non interrogat ille quidẽ, ſed aſſumit omnia uera & neceſſaria, deinde ratiocinatur. qua quidẽ in re diligẽter animaduertet et quas propoſitiones neceſſarias, & quas præter neceſſarias acceperit. Ex neceſſarijs enim ratiocinationes efficiũtur. Earũ uerò quæ præter has aſſumũtur, genera ſunt quatuor. Omnis enim propoſitio ſumitur aut inductionis gratia, ut quod uniuerſum eſt, concedatur: aut augendæ argumentationis, aut celandæ concluſionis, aut illuſtrandæ orationis cauſa. Igitur neceſſariæ non ſtatim ponendæ ſunt, ſed nobis eſt ad ſummas proficiſcendũ: ut non eſſe eandẽ artem contrariorum, quæ aduerſa dicuntur, etiã ſi id ſumere uelit, ſed contrariorum: quandoquidẽ aduerſa contrarijs ſubijciuntur.

tur. Quòd ſi hanc enũciationem, Aduerſorum eadem ſcientia eſt, non concedat, inductione utendũ erit ita, ut morbus & ualetudo, concinnum & inconcinnũ aduerſa eſſe demonſtrentur. tum concluſiones dicendæ non erũt, utpote quæ illis conceßis et poſitis neceſſario conſequãtur. Præterea continuatã ſeriẽ propoſitionũ perſequi non debemus, ſed multas omittere: ut exempli cauſa non dicendũ erit, homo animal eſt, animal animatũ eſt, quod animatũ eſt, ſubſtantia eſt: ſed hoc modo, homo animal eſt, quod animatum eſt, ſubſtãtia eſt: deinde ſic, animal animatũ eſt. In multis propoſitis erit etiam faciendũ. Vniuerſarũ quoq; rerũ enunciatio, in quibus conuenit, aſſumenda per definitionẽ eſt: ut, philoſophus eſt liber. philoſophus enim is eſt, qui & ueritatis ſtudioſus eſt, et aſſentationẽ à ſe procul amotã uult. Præterea neceſſarium non tanquã neceſſariũ, ſed tanquã ſuperuacaneum proponendũ eſt. utile etiam erit dicere id conſuetum eſſe: deinde extremo loco interrogare, quod maximè ſumere uelimus. Solent enim omnes primæ diſputationi diligenter reſiſtere, propterea quòd maior interrogantiũ pars cum aſſumat ea quæ alijs neceſſaria ſunt, interrogare omnino cupit. Apud nonnullos neceſſaria prius dici debẽt, cuiuſmodi ſunt difficiles. ij enim prima facilius concedunt, in extremis uerò difficiles ſe proteruosq; præbẽt. Poſtremò

*producenda oratio eſt,interijciendaque in argumentatione ea omnia quæ nihil ad rem pertineant. nam cum multa ſint,difficile erit falſum diſcernere.*Atq; *hi loci ſunt ex quibus ad concluſionẽ celandã argumenta ducuntur.* In *exornanda autẽ oratione inductio atq; diuiſio rerũ coniunctarũ adhibenda erit.* Ind*uctionẽ quidem ex ſingulis rebus uniuerſas & generales cõcludere ſuprà diximus.* Diui*ſio autẽ fit hoc modo: artem arte præſtantiorem eſſe, aut quia certior ſit, aut quia in rebus melioribus uerſetur:ut geometria grãmatica,& medicina eo genere medicinæ, quæ in equis curandis uerſatur. ſiquidẽ medicinæ homines rationis participes, illi uerò alteri, equi rationis expertes ſubiecti ſunt. & artiũ alias eſſe quæ in cognitione, alias quæ in actione uerſentur:tũ quæ utræq; ſint.atq; hoc pacto oratio eſt ornanda,atq; amplificanda.*Ad *dilucidã autẽ diſputationẽ faciẽdã exemplis & ſimilitudinibus utemur.* Ac *exemplis quidẽ proprijs & perſpicuis:in diſſerendo autem ratiocinatione apud eos potius,qui ſunt docti et intelligentes uiri, quàm apud multitudinẽ: inductione contrà potius apud multitudinẽ utemur.* Pr*æterea is qui inductione utitur,in quibuſdã rebus facilè poteſt explicare id quod totũ dicitur , in alijs non facilè poteſt,ſed ita ſe rem in omnibus habere dicet.*Cum *autem multarum rerum adhibeatur in-*

ductio,

ductio, alterq́ue non concedat id de toto genere, tum poſtulandum eſt ut demonſtret quanam in re ita ſe non habeat. Proponendum autem id eſt, uel quod omnino refelli non poßit, uel quod in multis perſpici facilè non poßit, neque etiam quæri debet concluſio. ſin ſecus, cum alter nõ reſiſtat, ratiocinationi nihil loci relinquitur. In ambiguis, eum qui diuidit, interrogare oportet: ut propoſito bono, utrum hoc, an alio modo dicatur. igitur hoc modo bonum pretioſum eſt. Atque in his facilis eſt reſponſio. non enim multæ interrogationes ſimul rogandæ ſunt, quandoquidem una ſola requiritur reſponſio. Cum uerò quæſtio difficilis probatu ſit: uel definitionem requiret, uel ex ijs erit, quæ multis modis, aut per translationem dicuntur, aut non longè à principijs abeſt. quod ſi ex quo ſit generè cognoſcatur, intelligetur etiam id aut definitione explicandum eſſe, aut adhibendam eſſe diuiſionẽ, ex qua declaretur ambiguitas: uel propriam dictionem inquirendam eſſe, uel mediarum propoſitionũ copiam nobis ſuppetere. ex ijs enim, licet media pauca ſint, probatur id quod propoſitum eſt.

De ratione reſpondendi. Cap. II.

NECESSARIVM eſt, ut is qui reſpondet, rem in diſputationibus defendat, quæ conſtituta ſit tanquã uel probabilis, uel nõ probabilis, uel neutra.

Atque probabilis uel non probabilis,uel huic,uel illi definite,uel ſibi ipſi, uel alijs, uel infinitè omnibus cõuenit.cumq; is qui ſcitè ratiocinatur,id quod propoſitũ eſt,ex probabilioribus demonſtret,perſpicuũ eſt, ſi improbabile omnino ponatur, non debere eũ qui poſcit quæſtionẽ,id dare, quod omnino non probetur,aut quod probetur illud quidem,ſed minus quàm cõcluſio.ea uerò quæ probãtur omnia, et quæ minus improbabilia ſint concluſione, danda erunt. Simili quoq; modo ſi nec probabilia ſint,nec improbabilia,danda erunt.ſi uerò non omnino probabile, aut non probabile ſit, ſed ei tantùm qui reſpondet, tum iudicare debet concedendúm ne ſit,nécne.quod ſi is qui reſpondet, alterius ſententiã defendat, eius mentẽ ſpectabit,ut quid cõcedendum, & quid negandũ ſit,cognoſcat:ueluti bonũ et malũ idem eſſe, ut placet Heraclito:uel motũ nõ eſſe,ut Zeno inquibat:& id quod eſt,unũ eſſe ex Parmenidis ſententia:uel ut Meliſſus aiebat,id quod eſt, unũ eſſe,atq; immobile. tunc enim concedet & dicet Heracliti uel Zenonis ſentẽtia ita dicendũ eſſe. Cum uerò hoc probabile uel improbabile, uel ad concluſionẽ efficiendã ualeat,uel nõ ualeat:ſi probetur,neq; ad concluſionẽ efficiendã ualeat,dare,& probabile dicere debemus.ſi autẽ neq; probetur,neq; ad cõcluſionem faciendã ualeat,id quidẽ dandũ erit,ſed ita,ut

non

non probabile eſſe ſignificemus, quò uitemus amẽtiam. ſi uerò probabile ſit, pertineatque ad rem, id quidem probari dicemus, ſed ita finitimum ei eſſe quod principiò ſtatuebatur, ut eo conceſſo propoſitum tollatur. ſi ad concluſionem efficiendam ualeat, & admodũ improbabile ſit, reſpondebimus eo poſito effici concluſionẽ, ſed ſtultum id eſſe quod afferatur. Cum autẽ nec probabile nec improbabile ſit, nihilque ad efficiendam concluſionẽ ualeat, id ſine ulla diſtinctione dandum erit. ſi ualeat, ſignificandũ erit eo poſito ſublatum iri propoſitum. ſic enim & ei qui poſcit quæſtionem, nihil eius culpa futurũ eſt: & is qui quæſtionem ponit, concluſionem efficiet, cũ id quod afferatur, ei cõceſſum ſit. Ei uerò qui poſcit quæſtionem, quiq; non intelligit, licet dicere, Non intelligo. & petere ab eo qui ponit quæſtionem, ut ea quæ rogat, declaret. Cum autẽ ambiguum quid ſit, ſi omni ex parte uerum ſit aut falſum, concedi aut negari debebit. in omnibus enim conuenit reſponſio. ſin quadam ex parte falſum ſit, et quadam ex parte uerum, prius indicandum erit. ſi uerò reſpondeat, & ex reſponſione eius, quod non probatur, poſtea diſtinguat, dubium erit an primò ambiguum perſpexerit. quòd ſi ambiguum uerbum non præuideat, reſpondeatque, tum dicendum erit ſe id conceſſiſſe, cum non illius, ſed alterius rationem haberet. Pro-

poſitum autem non probabile timidè defendendum erit. quod ſanè multis modis eſſe poteſt. Id enim non probabile eſt, ex quo incommoda & abſurda oriuntur: ut ſi quis dicat omnia uel nihil moueri. & ea omnia, quæ deteriores ſequi ſolent, cuius generis illud eſt, facere quàm accipere præſtat iniuriam. eum enim oderunt, nõ quòd diſputationis gratia hæc defendat, ſed quòd ea dicat quæ ſentiat. In argumentis in quibus falſum concluditur, diſſoluendum illud eſt, ex quo falſum efficitur. falſum enim ex propoſito falſo concluditur neceſſario. ſpectare igitur debemus, ex quonam effectum ſit falſum. multa enim fortaſſe falſa in argumentatione inerunt: ut ſi quis ſumat, eum qui ſedet, ſcribere, & Socratem ſedere: concluditur, Socratem ſcribere. hac igitur enunciatione, Socrates ſedet, euerſa, nihilo minus falſum manet. ita fit ut ex alio natũ ſit falſum, propterea quòd omnem ſedentem ſcribere dicebamus. Sed quatuor modis impediri poteſt ne concludatur argumẽtatio. primùm refellendo id ex quo falſum eſt: ſecundo reſiſtendo ei qui ponit quæſtionem. Ille enim forte fortuna rogat, num omnis motus terrorem incutiat, nec tamen prius concludere poterit, hunc qui motus ſit, terreri. Tum impeditur reprehendẽdo rogatũ, cum non omnis motus terrorem incutiat, ſed quidam, qui uel ex commutatione, uel ex accretione, uel ex diminutione

minutione

minutione naſcitur, uel ſi dixerimus quæſtionem uitioſe poſitam eſſe. quarto tempus plus æquo protrahendo. nonnulli enim in refutando ea ad diſſerendum afferunt, quæ plus temporis deſiderant, quàm diſputandi poſtulet conſuetudo. Atque *ex his quatuor prima eſt refutatio, & diſſolutio: cætera uerò ſolùm ſunt impedimenta quædam.* Reprehenſio *autem argumentationis non eadem eſt per ſe, atque ex interrogatione. ſæpe enim is qui rogatur, in cauſa eſt cur non rectè tractetur argumentatio, quòd non concedat argumenta, ſed difficilis proteruusq́ue ſit, ac ſæpe etiam is qui rogat.* Et *quemadmodum euenit ut cum falſa argumentatio eſt, is qui ponit quæſtionem, quamaccommodatiſſimè diſputet cum eo qui reſpondet, ita cum argumentatio per ſeſe refellenda non eſt, efficitur ut is qui rogat, malè interrogans argumẽtationem refellat.* Vt *autem in cæteris omnibus uſu uenit, ut ſocius ſceleſtus cõmunẽ rẽ impediat, ſic etiã in diſputationibus efficitur. id quod & interrogãti & reſpondenti ſæpe euenit.* Idẽ *error in ratiocinationibus eſt, cũ aut pluribus aut paucioribus quàm oporteat, demonſtrãtur.* Argumẽta*tio autẽ clara eſt uno modo, qui maximè in populi ore uerſatur, cũ cõcluſa eſt. altero, cũ è ratiocinationibus antecedẽtibus, et prioribus cõcluſionibus eſt concluſa.* Præterea *cũ prætermiſſum quid eſt quod*

ualde probabile ſit, omiſſumq́; illud ſit propterea quòd ſit omnibus probabile, atq; perſpicuũ. Fit autẽ argumentatio falſa quatuor modis. primùm, cum uidetur concludere, neq; concludit: quod ratiocinatio certandi ſtudio cõparata dicitur. habet enim fallacẽ formam: ueluti ſi quis in ſecunda figura uniuerſum genus aiens concludat hoc pacto: quæ peperit, pallida eſt, maius propoſitum eſt. Mulier hæc pallida eſt, minus. Mulier igitur hæc peperit. Error uerò eſt in argumentationis forma, non ſecus ac in alijs fit, in quibus ſi materia adſit, formaq́; deſit, nihil eſt perfectum neceſſario. nam æs quia æs ſit, non continuò lebes erit: uerùm reciprocabitur, ſi lebes ſit, quoniã neceſſe erit æs itidem eſſe. ita in ratiocinatione eueniet, in qua ſi forma, hoc eſt figura ſeu ratio deſit, materia minimè ſufficiet, ut propoſitiones etiam ſi ueræ ſint, ratiocinationem efficiant. Verùm ſi ratio figuræ recta ſit, materiaq́ue non ſit, fiet ratiocinatio cuius generis ſunt ratiocinationes quæ propoſitis falſis uerum concludunt. Altero modo falſa eſt argumentatio, cum efficit illa quidem aliquid, ſed quod ad rem propoſitã non pertineat. quod ijs accidit maximè, qui eò rem deducunt, ut abſurdi quippiã concludãt. Nobis enim propoſitum eſt demonſtrare, animal non omni animato conuenire. quod ſi non admittatur, conueniat omni, ſic, animal omni animato, animatum

matum plantæ,animal igitur omni plãtæ.hæc ratiocinatio eſt falſa ipſa quidem,ſed nihil ad rem pertinet,propterea quòd nobis propoſitũ erat demõſtrare animal non omni animato conuenire,quod demonſtratum eſt ex ratiocinatione falſa, per quam quis urgetur incommodo. T*ertio modo falſa eſt argumentatio , cum aliquid concludit quod inſtituta res poſtulet,ſed non propria ratione,id eſt ſi ea quæ non eſt propria medicinæ, uideatur medicinæ eſſe, aut geometrica quæ non eſt,aut dialectica quæ non eſt, & quæ extra dialecticorum regulas concluditur,ut dialecticorum regula ſit.* E*x probabilibus ratiocinari,nos per illam ex ijs quæ non probantur, ratiocinari uelimus.* Q*uarto,cum ex falſis concludit, ſiue falſa ſiue uera ſit . quare perſpicuum eſt, primùm conſiderandum eſſe an argumentatio concludat,deinde uerúm ne an falſum,tum ex quibus.ſi uerò ex falſis,quæ tamen probabilia ſint, dialectica erit.ſin ex ueris, ſed quæ probabilia non ſint, uitioſa erit concluſionis argumentatio . ſi & falſa & ualde improbabilia concludit, uitioſa erit uel omnino,uel in re de qua agitur.*

DE REPREHENSIONIBVS *fallacibus.*

HOC *nobis loco propoſitũ eſt, de fallacibus & captioſis reprehẽſionibus diſſerere: quæ*

nobis diſcendæ ſunt, non ut eis utamur, ſed magis adeò, ut ſi quis nos uelit circumuenire, illius à nobis fallaciam propulſemus. nam ut medicis uſuuenit, qui multum operæ conſumunt in herbarum uenenis cognoſcendis, ut ea uitent, & ad medicinam non adhibeant, ita etiam nobis uſuuenit. Eſt *quidem uera reprehenſio repugnantiæ ratiocinatio. repugnantia enim non unius uerbi eſt, ſed rei, & uerbi non ſynonymi, ſed eiuſdem: quæ quidem ex ijs quæ data ſunt, neceſſario concluditur, non adiuncto eo quod principio dictum eſt, quod eadem ex parte, & in eadem re, eodemq́ue modo, & in eodem tempore dicatur. quæ autem præ ſe fert reprehenſionis ſpeciem, eſt, quæ prætermiſſione earum partium quas reprehenſioni attribuimus, fallaciter reprehendere uidetur, non tamen uerè reprehendit. omnis autem uera reprehenſio ratiocinatio eſt, at non omnis ratiocinatio eſt reprehenſio. eſt enim reprehenſio repugnantiæ concluſio: quodq́ue in ea ponitur, repugnanter conſtituitur: ratiocinatio uerò ſolùm concludit.* Vt *enim in alijs rebus uſuuenit, ut in ijs quæ ueræ ſunt, conſtent ea quæ ſpeciem præ ſe ferunt ueritatis (aurum quidem uerè eſt, aurum uerò uidentur etiam ea quæ felle infecta ſunt, itemq́ue argentum eſt reuera, ſed ſtannea quoque ex argento facta uidentur) ita etiam reprehenſio, quæ tum uera eſt,*

tum

tum quædam ueræ ſpecies ac ſimulatio, quæ fallax itidem nominatur. cuius genera ſunt duo. aliæ enim reprehenſiones in uerbis ſunt, aliæ in rebus. earum quæ in uerbis ſpectantur, ſpeciemque efficiunt, ſex ſunt genera. homonymia, ambiguitas, adiunctio, diſtinctio, accentus, forma orationis. Rerum *autem captioſa genera ſeptem ſunt, ex accidente, quodam modo & omnino, ex reprehenſionis ignoratione, à cõſequentibus, ex repetitione eius quod initio dictum eſt, cum id quod non eſt cauſa, pro cauſa ponitur: ſeptimum, cum multa rogata pro uno ponuntur.* Deinceps *quid unumquodque horum ſit, exponemus.* Ac *primùm quidem ex ijs quæ ex uerbo exiſtunt reprehenſiones, ex captionibus ducuntur, ex homonymia hoc modo:* Qui *ſciunt, diſcunt. rogamur enim num nam diſcant ij qui ſciunt: & non, reſpondemus. tum illi, non diſcunt, inquiunt. diſcipuli igitur qui ſciunt, diſcunt. atque hac ratione nos decipere conantur, cum repugnantiam in concluſione eſſe omni ſtudio probare contendunt. ſed nulla repugnantia eſt, cum diſcere homonymum ſit, & nos reprehenſionem ita definiuimus, ut eſſe illam repugnantiæ ratiocinationem dixerimus, uerùm unius & eiuſdem non uerbi, ſed rei. quibus quidem fit rebus, ut hæc uera reprehenſio non ſit, ſed quæ ueræ ſpeciem præ ſe ferat. nam &*

ſcire is dicitur, qui ſcientia utitur: & is, cui traditur ſcientia. Ex *ambiguitate hoc modo.* Num *quod quis cognoſcit, id cognoſcit? reſpondemus, etiã. quod enim quis cognoſcit, id cognoſcit. tum illi iterum interrogantes aiunt, cognoſcitne aliquis geometriam? reſpondemus, etiam. tum aiunt, geometria igitur cognoſcit. ambiguitas in illis uerbis, quod & id exiſtit: propterea quòd fieri poteſt, ut hac oratione & is qui cognoſcit, & id quod cognoſcitur, pro eo qui cognoſcit, explicetur.* Ex *adiunctione ſic. roget aliquis, poßitne quis ſedens ambulare, reſpondemus, non. at* Socrates, *inquit, non ſedet, & ſedens eſt: reſpondemus, etiam. tum ſequitur, non poteſt ambulare? reſpondemus, etiam. ait, igitur ſedens poteſt & non poteſt ambulare.* Ex *coniunctione appellatur propterea, quòd adiungens interrogat, num quis ſedens ambulare poßit.* Ex *diſtinctione hoc modo. quinq; ſunt duo & tria? reſpondemus, etiam. quid? quinque ſunt tria? & quinque duo ſunt? non. id fit quia & tria & duo diſtincta interrogat.* Ab *accentu, ſi in dialecticis uerſari uelimus, non facilè concluſionem faciemus, in cæteris uerò longè facilius, ueluti* Homerum *nonnulli defendunt aduerſus eos qui eum coarguunt quaſi abſurde ſcriptum reliquerit,* Hoc οὐ *putreſcit imbre. quod illi dum accentu explicant,* οὐ *acuto ſono notari inquiunt.* Illud *quoque de*

Agamemnonis

Agamemnonis ſomnio explicant, & aiunt nõ ipſum Iouem dixiſſe ſe uelle dare uictoriam, ſed eum ſomnio id mãdaſſe. quod cum defundunt, aiunt Homerum ſecutum eſſe loquendi morem Atticorum, qui infinitis uerborum pro imperatiuis uti conſueuerunt.

Ex forma autẽ orationis eueniũt, quando nõ idem eodem modo explicatur: ut ſi quis roget, uirile nomẽ eſt muliebre? reſpõdebimus, nõ. quidnam igitur, inquiet, neque uirile eſt neutrũ? reſpõdebimus, etiam. neque muliebre eſt neutrum? tunc quoque etiam reſpondebimus. igitur, inquiet, idem erit uirile et muliebre nomen. nam forma orationis qua dictum eſt hæc utraque neutra eſſe, captionem fecit. Atque hæ captioſæ cõcluſiones ſunt, quæ ex uerbo ducũtur. Ex rebus uerò una ex accidente oritur, quæ fit, cũ idem & rei & accidenti cõuenire ſtatuatur. aiunt enim, num id quod album eſt, deambulat? negamus. quid? Socrates nõne albus eſt? eſt dicimus. nũ deambulat? deãbulat reſpõdemus. id igitur, inquiunt, quod albũ eſt, deambulat. Ex eo autẽ quod quodam modo et omnino dicitur, fallax cõcluſio naſcitur, cum id quod non eſt, eſſe ſumitur: ut ſiquis roget, num id quod nõ eſt, ſit: dicemus nõ eſſe. deinde rogabit, nunquidnam id quod non eſt, opinabile ſit? reſpondebimus, etiam. igitur id quod non eſt, eſt. nos tum dicemus id quodã modo eſſe. tum ille nos cogere conabitur, ut omnino

eſſe demonſtremus. eſt enim quodam modo, ſi quidem opinabile eſt, & de eo habetur opinio, quæ ſanè eſt non ut illud ſit, ſed ut non ſit. Hoc *etiam eodem ſe habet modo,* Deus *comprehenſibilis ne eſt? non eſſe dicimus. quid? comprehenſibilis non eſt? tum nos, propterea quòd comprehendi non poteſt. tum illi,* Deus *igitur comprehenſibilis.* Sed *hoc pacto illud quod quadam ex parte eſt, omnino eſſe uolunt.* Captioſa *argumēta ex reprehenſionis ignoratione oriuntur: ut eandem rem duplam eſſe, & non duplam. quod ſi reſpondeamus non, aiunt, nonne duo unius ſunt dupla, trium non ſunt dupla? igitur eadem res dupla & non dupla eſt. ſed reprehenſionis definitio dicebat, unius & eiuſdē. hæc uerò reprehenſio eandem rem eſſe duplam non unius & eiuſdem, ſed alterius itemq́ue alterius cōcludit.* Quæ *naſcuntur ex repetitione eius quod initio dictum eſt, tot modis fiunt, quot poteſt ſumi id quod initio fuerat dictum.* Videntur *enim reprehendere propterea, quòd quid idem, quidq́ue alterum ſit, uideri non poßit. nam qui uult probare hominem eſſe lignum, interrogat hoc modo, nunquid homo lignum eſt? nos uerò negamus. tum ille, quid? inquit, nonne homo eſt ridens? affirmamus. tum ait, ſed ridens eſt lignum, igitur homo eſt lignum. huic reſpondemus, hominem, & natum eſſe ad riſum*

ſum,idem eſſe. ſique conceſſerimus hominem eſſe lignum, ridens quoque lignum eſſe conceſſum erit. tu uerò cum animum ad hominem lignum eſſe demonſtrandum appuliſſes, idem rogatum, propterea quòd idem erat tibi conceſſum, aſſumpſiſti. idque eſt quod initio fuerat petitum. Ex *conſequentibus argumenta fallaciter concluduntur,quòd conſeques retro dici putetur. nam propterea quòd mel flauum eſt, omne quod flauum eſt, mel eſſe arbitramur. tum rogo, igitur bilis eſt mel? negamus. quid? an bilis flaua eſt? affirmamus. quod flauum eſt, nonne mel eſt? & quia mel flauum eſt, bilem mel eſſe conſequitur.* R*eprehenſiones captioſæ ex eo quòd id quod cauſa non eſt,pro cauſa ponitur,ex ijs aſſumuntur, in quibus dicitur non ex eo falſum effici.* S*i quis enim roget,*S*ocrates ſcribit ne? dicimus,non. ſubiunge enim illum non ſcribere,tum perge,*S*ocrates nõ ſedet? reſpondemus, etiam.omnis ſedens ſcribit,*S*ocrates igitur ſcribit. hoc uerò factũ eſt, quòd nos non ſedere* S*ocratẽ diximus: cum præſertim cõditionem & pactionem ſeruaremus illum non ſcribere.neque enim ſcribit.*A*t tu fallacia nixus inquiſti* S*ocratem ſedere, et ex eo illũ ſcribere, quod falſum eſt,concluſiſti.nos uerò id ex hoc non effici reſpondemus. non enim ex eo quòd ſedere* S*ocratem ſit ſtatutum,effectum eſt falſum,illum ſcilicet ſcribere:*

quoniã ſi ſtare cõſtituatur, falſitas nihilo ſecius manebit: quoniam ut tu dixiſti, opinio tua fert omnem ſedentẽ ſcribere, dices etiam omnem ſtantem ſcribere. ita fit, ſedere Socratem, falſæ concluſionis cauſam non eſſe, ſed propterea quòd dictum ſit omnẽ ſedentem ſcribere, cũ tu id pro cauſa poſueris, quod cauſa non eſt. Poſtremò *apertiſsimus modus falſum ex propoſito non effici, exiſtit tum, cum ratiocinatio per quam quis urgetur incommodo, quæ à propoſito ſit, à medijs ſit diſiũcta: ut ſiquis mediam lineam lateri quadrati non æqualem eſſe demonſtrare uelit, id dicet, quod ſi non admittas, & æqualem eſſe dicas, ea ſenties quæ Zeno, qui aiebat non eſſe motũ. nam qua ex re id huius cauſa effectum eſt?* Alter *modus eſt, ſi id quod fieri non poteſt, propoſito coniunctum ſit, non tamẽ ex illo efficiatur. id quod eueniet in ſuperioribus & inferioribus ei qui coniunctũ ſumat. in inferioribus hoc modo:* Si A *conuenire* B *ponatur,* B *autem* C, & C D, *falſumque ſit* B *conuenire* D: *ſi* A *cõuenire* B *ablatum ſit, falſum etiam remanet.* A *igitur conuenire* B, *non cauſa eſt cur* B *conueniat* D. *quod falſum eſt, quia licet id auferatur, falſum tamẽ adhuc reſtat. ex quo conficitur, ut unum propoſitum ex ijs quæ in ratiocinatione inſunt, falſo dicatur, & falſitatis ſit cauſa, ipſum eſt* B *omni* D *conuenit.* In *ſuperioribus autem hoc modo. eſt enim ratiocinatio*

ſuprà

ſuprà quàm propoſitum. dicet igitur quiſpiam, A de omni B dicitur. ſiq; alius nolit, uelitque nõ de omni, quid tum poſtea? ille A de omni B dici ſtatuit, ut ego quoq; dicebã: atq; ex eo demonſtrare uult illud abſurdum ex huiuſmodi propoſito concluſum eſſe, atque me hoc pacto loquẽtem reprehendet, A in omni B dicitur. cumque huic duas propoſitiones, minorem inquã, quæ hoc modo ſe habet, E de omni A dicitur, & F de omni B, cõiungat, F de omni A: quod falſum atque abſonum eſt, cõcludet: atque id abſurdi ex eo illatum eſſe, quod ego initio poſuẽram, A de omni B dici, probare omni ſtudio conabitur: cui quidem nos reſpondemus, id non eſſe ex eo factum, ſed eius rei cauſam eſſe, quòd ipſe F de omni A dici concluſerat. ille igitur id pro cauſa ponens, quod cauſa non eſt, uult fallaci concluſione decipere. Reliqua captio eſt, cum multæ interrogationes pro una habentur: cuius generis illa eſt: Qui hominem ferit, hominés ne ferit? reſpondemus, non. ſiq; hunc et illum uerberet, hominém ne uerberabit? non, ſed homines. quid? hic & ille qui uerberatur, homo eſt: qui igitur uerberat hos, hominẽ uerberat. idque effectum eſt propterea quòd duo rogata unum fecit. atque ob hanc cauſam hic & ille homo eſt. Sed hæ quidẽ captiones ad eam referri omnes poſſunt, quæ ex eo oritur, quia quid reprehenſio ſit, ignoratur. eſt enim reprehenſio ra-

ratiocinatio contraria unius & eiuſdem nõ uerbi ſed rei, & uerbi non ſynonymi, ſed eiuſdem: quæ ex ijs quæ data ſunt, neceſſariò concluditur, non adiuncto eo, quod initio dictum eſt, quod ex eadem parte, & in eadem re, eodemq́; modo, atque eodem in tempore dicatur. eſt enim reprehenſio ratiocinatio contraria, ſed non unius & eiuſdem uerbi, neque homonymi, uel ambigui, neque ſynonymi. Poteſt *autem aliquis uerbum ſynonymũ ponere, et ex eo reprehẽdere, hoc modo. hic homo philoſophús ne eſt? non, ſed hic homo,* Socrates *uidelicet, philoſophús ne eſt? eſt. deinde aſſumit hoc uerbum homo, quod ſynonymũ eſt, & ait, philoſophus igitur eſt homo.* Ex *ijs autem quæ initio data ſunt, refellet quiſpiã, ſi id quod cauſa non eſt, pro cauſa ſtatuat.* Non *adiuncto autem eo quod initio dictum eſt, adiunximus, propter eos qui id quod principio dictum erat, repetunt, atq; aſſumunt.* Quod *ex eadem parte, & in eadem re, ac reliqua, diximus, ne id quod omnino & quodam modo ſe habet, concludatur.* Atque *eodem in tempore, appoſuimus, ut ſiquis dicat, ſufficit ne fortis* He*ctor pro* Troianis? *etiam. quod ſi infirmare uelimus* He*ctorem non ſufficere pro* Troianis, *cum* Achilles *pro* Græcis *pugnet, dicemus.* Sũt *etiam alia quatuor quæ exquirunt ij qui certandi & uincendi ſtudio diſputant, falſum, admirabile, ſolœciſmus, et facere*

ut is

ut is qui contrà diſputat, nugetur. quæ ſanè uera nõ ſunt illa quidem, ſed ueritatis ſpeciem præ ſe ferunt.

Ac falſum quidem ſic, ut ſiquis dicat, Simo bonus eſt, & ſutor non bonus. alter transfert bonum quod ad mores pertinet, ad artem, & eum qui ſic loquitur, falli demõſtrat. quem enim, inquit, dicis bonum, rurſus dicis nõ bonum. Admirabile, contraque opinionem omnium, hoc modo: Contra opinionem eſt bonos uiros non laudare. Inter admirabile et inopinatum intereſt, quòd inopinatum dedecus inurit ei qui ita opinatur, admirabile uerò eſt ſolũ multorum opinionibus cõtrarium. Fatetur quidem aliquis Periclem in rebus bellicis fuiſſe ſtrenuũ: id quod à multis traditum eſt. in repub. autem non ita ſe geſsiſſe, ſed cum indigeret, quinquaginta talenta cõſumpſiſſe, quemadmodum ipſe Athenis dicebat. igitur fallaciter ad id compellet, quod eſt contra opinionem omnium, dicetque, non laudas eum, qui laudibus dignus uideatur. Solœciſmus, id eſt barbara locutio, fit, ſiquis ita roget, quod uerè dicis, uerùm ne eſt? etiam. dicis hoc eſſe lapidem, eſt igitur uerè hoc lapidem. Nugatio eſt, cum idem ſæpe iteratur: ut ſiquis nares ſimas dixerit, hic tanquam bis nares dixiſſet, uidebitur in diſputatione in nugationem incidiſſe. ait enim is qui contrà diſputat, partes illas ſimas à naribus contineri, ex quo effici uult ut bis nares di-

xerit. ſed hæc ſunt quibus ſophiſtæ utuntur. Atque ea quidem quæ ad diſſerendi rationem pertinent omnia, cum ſummi rectoris & domini numine & auxilio ad finem perduximus.

In hac epitome logices hæc habentur.

Philoſophiæ definitio & diuiſio. folio 4.6.
Porphyrij introductio ſeu uniuerſalia, aut quinque uoces. 7
Categoriæ ſiue prædicamenta, uel decem ſumma genera. 9.
Peri hermenias, ſeu de interpretatione. 15.
Priores reſolutiones. 21.
Poſteriores reſolutiones. 42.
Topica. 48.
Elenchi, uel reprehenſiones fallaces. 75.

CAVTVM *eſt edicto Senatus Pariſienſis ne quis alius præter M. Veſcoſanum hanc Georgij Pachymerij epitomen in uniuerſam Ariſtotelis diſſerendi rationem, recens latinitate donatam ab Ioan. Raſario, ante biennium imprimat, aut alibi impreſſam uendat. qui ſecus fecerit, libri illi publicabuntur, ac mulcta arbitraria irrogabitur. Pariſiis* Id. *Nouemb.* M. D. XLV. *Berruyer.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE